

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Kristýna Vránková

Spolupráce muzea a školy - Znojensko

Olomouc 2018

Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Ve Znojmě dne 8. 6. 2018

.....
Vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucí práce Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za její rady, ochotu a čas, který mi věnovala při řešení dané problematiky. Dále bych také chtěla poděkovat Jihomoravskému muzeu ve Znojmě, zejména Mgr. Elišce Šťastné za zpřístupnění informací o edukačních programech a expozicích muzea, ze kterých jsem čerpala a využila je jak v teoretické, tak praktické části. Nakonec chci poděkovat své rodině a přátelům za vyjádřenou podporu při tvorbě diplomové práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1 MUZEUM.....	7
1.1 DEFINICE MUZEA	7
1.2 MUZEJNÍ FENOMÉN, MUZEALIZACE, MUZEÁLIE A MUZEALITA	8
1.2.1 Muzejní fenomén	8
1.2.2 Muzealizace	8
1.2.3 Muzeálie	8
1.2.4 Muzealita	9
1.3 EXPOZICE A VÝSTAVA	9
1.4 HISTORIE MUZEÍ	10
1.5 MUZEJNÍ TYPOLOGIE	12
1.6 NOVÉ TYPY MUZEJNÍCH INSTITUCÍ.....	14
1.7 VÝCHOVNÝ SMYSL MUZEA	17
1.8 VZDĚLÁVACÍ ÚKOL MUZEÍ.....	18
2 MUZEJNÍ PEDAGOGIKA	21
2.1 MUZEJNÍ DIDAKTIKA	21
2.2 MUZEJNÍ EDUKACE	22
2.3 METODY MUZEJNÍ EDUKACE.....	22
2.4 ORGANIZAČNÍ FORMY MUZEJNÍ EDUKACE	23
2.5 FORMY MUZEJNÍ EDUKACE	24
2.6 MUZEJNÍ PEDAGOG	27
2.7 MUZEJNICTVÍ A MUZEOLOGIE.....	27
3 SPOLUPRÁCE MUZEA A ŠKOLY.....	29
3.1 PŘÍNOS SPOLUPRÁCE MUZEA A ŠKOLY	29
3.1.1 Význam muzea pro školu	29
3.1.2 Propojení muzea se školou	30
3.2 PŘEKÁŽKY SPOLUPRÁCE MUZEA A ŠKOLY	30
3.2.1 Požadavky muzea na školu.....	31
3.2.2 Požadavky školy na muzeum	31
4 JIHOMORAVSKÉ MUZEUM VE ZNOJMĚ.....	33
4.1 HISTORIE	33
4.2 SOUČASNOST	36
4.3 EXPOZICE A VÝSTAVY	37
4.4 NABÍDKA EDUKAČNÍCH PROGRAMŮ (2017/2018)	45
5 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	46
.....	46
5.1 VYMEZENÍ RVP ZV V SYSTÉMU KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	46
5.2 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁNÍ.....	46
5.3 POJETÍ A CÍLE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	46

5.4 KLÍČOVÉ KOMPETENCE.....	47
5.5 VZDĚLÁVACÍ OBLAST	48
5.5.1 Člověk a jeho svět.....	49
5.5.2 Umění a kultura	54
5.6 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA	57
II EMPIRICKÁ ČÁST	59
6 ÚVOD DO VÝZKUMU	59
7 REŠERŠE VÝZKUMŮ NA PODOBNÉ TÉMA.....	60
8 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	61
9 METODY VÝZKUMU.....	62
9.1 DOTAZNÍK	62
9.2 INTERVIEW.....	62
10 VÝZKUMNÝ VZOREK	63
10.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	63
10.2 INTERVIEW	63
11 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	64
11.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	64
11.2 INTERVIEW S MUZEJNÍM PEDAGOGEM	72
12 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ A POTVRZENÍ PŘEDPOKLADŮ.....	77
12.1 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	77
12.2 SHRNU TÍ INTERVIEW.....	78
12.3 POTVRZENÍ PLATNOSTI PŘEDPOKLADŮ	79
12.4 CELKOVÉ SHRNU TÍ VÝZKUMU	80
ZÁVĚR	82
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	84
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	85
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	88
SEZNAM GRAFŮ	91
SEZNAM PŘÍLOH.....	92

ÚVOD

V diplomové práci se zabýváme spoluprací Jihomoravského muzea ve Znojmě se školami v samotném městě i jeho okolí. Domníváme se, že spolupráce muzea a školy je v dnešní době aktuálním tématem, protože učitelé se svými žáky mohou výuku uskutečňovat mimo budovu školy a muzeum jim na to poskytuje dokonalé prostředí díky svým sbírkám a stálým expozicím. V posledních letech se muzea snaží zlepšit úroveň spolupráce se školami, vylepšit a rozšířit nabídku edukačních programů a podněcovat v žácích zájem o pravidelné navštěvování muzeí.

Hlavním cílem diplomové práce je tedy zjistit, na jaké úrovni je spolupráce mezi Jihomoravským muzeem ve Znojmě a základními školami v samotném městě i jeho okolí.

Chtěli bychom tedy zjistit, na jaké úrovni probíhá spolupráce škol a Jihomoravského muzea ve Znojmě a tím získat od obou stran zpětnou vazbu. Zároveň chceme porovnat názory obou institucí a zjistit, jestli spolu korespondují.

Diplomová práce je rozdělená na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zabýváme muzeem jako vzdělávací institucí, jsou zde objasněny základní pojmy muzejní pedagogiky a její návaznost na školní vyučování. Rovněž je zde popsána vzájemná spolupráce muzea a školy, která je důležitá ke správnému vnímání těchto dvou institucí a celkovému porozumění chodu muzea a školy. Podrobně také představujeme Jihomoravské muzeum ve Znojmě, kde je popsána historie, současná nabídka expozic a edukačních programů a očekávané výstupy, které lze muzejní edukací dosáhnout.

V empirické části představujeme samotný výzkum, který zjišťuje na jaké úrovni je spolupráce mezi Jihomoravským muzeem ve Znojmě a základními školami v samotném městě i jeho okolí. Popisujeme zde provedený výzkum a jeho výsledky. K výzkumu volíme metodu dotazníku a interview. V dotazníkovém šetření učitelé 1. stupně ZŠ reagují na otázky týkající se spolupráce jejich základní školy a Jihomoravského muzea ve Znojmě. V interview je dotazován pouze jeden respondent a to muzejní pedagog Jihomoravského muzea ve Znojmě.

Věříme, že výsledky diplomové práce budou přínosné a poslouží jako zpětná vazba pro dotazované školy a Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 MUZEUM

1.1 Definice muzea

Muzeum je speciální zařízení, které vzniká v 18. století. Věnuje se sběru, úschově a výstavě určitých materiálních objektů lidské kultury a přírody. Podstatu muzea určuje celá řada definic, z nichž je nejvýstižnější a zároveň nejširších definice Mezinárodní rady muzeí (dále jen ICOM - International Council of Museums). Tato organizace definuje muzeum jako: „*stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, která je veřejnosti otevřená a získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za cílem studia, vzdělání, výchovy a potěšení.*“ (ICOM, 2001).

Mimo instituce označující se jako muzea do této široké definice patří i instituce jako botanické a zoologické zahrady, akvária a vivária; střediska vědy a techniky a planetária; galerie umění a výstavní síně; přírodní rezervace; přírodní, archeologické, etnografické a historické památky (Šobáňová, 2012a).

Nejpodstatnějším atributem muzea je správa sbírky muzejní povahy. Český zákon o ochraně sbírek muzejní povahy z roku 2000 stanovuje podmínky ochrany sbírek, způsob vedení evidence sbírek, práva a povinnosti vlastníků a sankce za porušení stanovených povinností. Každé muzeum vytváří a zveřejňuje hlavní priority v oblasti péče o stávající sbírky muzea a jejich využití (Šobáňová, 2012a).

Jsou zde i neziskové instituce spravující sbírky uměleckého charakteru nazývány galerie. Z povahy své činnosti je můžeme též nazývat jako muzea umění (ICOM 2001). Galerie je tedy instituce věnující se sbírání, udržování a vystavování sbírek ale může se taktéž věnovat pořádání výstav uměleckých děl, aniž by vytvářela, vlastnila nebo zpravovala jejich sbírky. Nutno dodat, že menší galerie neuchovávající sbírky mívají mnohdy soukromého zřizovatele, zatímco galerie a větší muzea jsou běžně neziskové a financovány z veřejných prostředků (Šobáňová, 2012a).

Existují ještě instituce, jejichž úkolem je nikoliv umění sbírat, ale pouze prezentovat. Přestože se jejich funkce navenek projevuje zhruba stejně – výstavními akcemi, nejsou institucemi muzeálními (nemají hlavní, sbírkotvornou složku, a tudíž ani trvalou instalaci). Touto institucí je Dům umění (Štěpánek, 2002).

1.2 Muzejní fenomén, muzealizace, muzeálie a muzealita

1.2.1 Muzejní fenomén

Muzea tvoří institucionalizovaný, důmyslný projev muzejního fenoménu, přičemž on sám je jevem mnohem širším a starším a projevuje se taktéž jinými formami. Muzejní fenomén se vztahuje ke všem oblastem lidské kultury, s nimiž je v oboustranné kontinuitě. Jako její součást se vzájemně ovlivňují v dynamickém procesu vývoje. Je hlavní poznávací oblastí muzeologie (Stránská, Stránský, 2000, in Šobáňová, 2012a), která pro jeho snazší a přesnější uchopení zavádí termín muzealizace.

1.2.2 Muzealizace

Existencí muzejního fenoménu je vyvolán muzealizační proces, který je jeho projevem a realizací. Muzealizace je proces, v němž jsou ze skutečnosti vyčleňovány určité prvky, jež dokumentují podobu a stav lidské kultury v jistém časovém období (Stránský, 2000 in Šobáňová, 2012b). Tyto vybrané fyzické prvky jsou pak v procesu muzealizace chráněny před přirozeným zánikem a také jsou dále využívány pro další rozvoj lidské kultury. Shromáždění, ochrana a zpřístupňování hmotných tezurů se podílí na zachování kultury. Tezaury jsou důležité pro lidstvo tím, že předávají kulturu dalším generacím a také významně přispívají k jejímu dalšímu rozvoji. Tyto tezaury totiž slouží jako zdroj a prostředek poznání. Samotné tezaurování - ukládání avšak zdaleka ještě není muzealizací, jelikož ta je celým komplexem dějů a zahrnuje také prezentování (Šobáňová, 2012a).

Stránský (2000 in Šobáňová, 2012a) uvádí rozdíl mezi sběratelstvím a muzealizací, kdy předpokládá, že sběratelství vystihuje zájem o prvek samotný, zatímco v případě muzealizace se jedná o reprezentaci něčeho, stojícího „za věcí“. Sběratel má tedy zájem o jistý speciální předmět, zatímco pro muzeum sbíráme proto, že daný předmět vypovídá o určitých hodnotách a skutečnostech.

1.2.3 Muzeálie

Muzeálie jsou shromážděné, uchovávané a dále prezentované prvky a jsou sbírkovými předměty jednotlivých muzeí. Podle J. Beneše (1978 in Šobáňová, 2012b) rozlišujeme tyto typy muzeálií:

1. Naturfakt – Rozumíme jím jakýkoliv výtvar přírody

2. Mentefakt – Je to specifická muzeálie v podobě knihy, listiny, písemnosti či jiného hmotného média a pomocí něj člověk komunikuje určitou historickou podobou svého písma.

3. Artefakt – V muzeologii je označením pro muzejní sbírkový předmět, který je výtvozem člověka. Pokud o něm přemýšlíme jako o uměleckém díle, pak prezentuje neobvyklý typ muzeálie, jemuž je v muzejně pedagogické literatuře věnováno asi nejvíce pozornosti.

1.2.4 Muzealita

Za budoucí muzeálie smíme považovat jen ty nejvhodnější, které jsou případným nositelem mnoha jedinečných kvalit a ty se dají shrnout pod pojmem muzealita. Toto pojmenování Z. Z. Stránského umožňuje případné muzeálie lépe identifikovat. J. Beneš (1978, s. 81 in Šobánková, 2012b) muzealitu chápe jako „*dokladovost*“ muzeálií, tedy „*specifickou dokladovou hodnotu výtvorů přírody a člověka.*“

1.3 Expozice a výstava

Tyto dvě formy tvoří společně hlavní programovou nabídku muzea pro veřejnost. Není zcela jednoznačné pravidlo při užívání těchto termínů, proto se mnohdy spolu zaměňují. Ale protože se v mnoha hlediscích od sebe liší, mají některé speciální znaky, jež opodstatňují nesprávnost jejich ztotožňování (Beneš, 1981a). Beneš (1981a in Šobánková, 2014a) upřednostňuje zastřešující pojem muzejní prezentace a rozlišuje dvě její základní formy, které jsou muzejní expozice a muzejní výstava. První z nich je vyjádřením dlouhodobého a komplexního výstavního programu a druhý je vyjádřením krátkodobého doplňkového programu muzea a je většinou úžeji zaměřený.

Expozice tvoří v programové nabídce muzea veřejnosti základní složku. Muzeum nemůže dlouhodobě fungovat bez základních expozic jako povinného programu. Ten je vypracován souhrnně na úrovni současného vědeckého poznání prezentované skutečnosti (Beneš, 1981b). Současné české expozice předkládají množství témat z minulosti a současnosti různých kulturních i přírodních fenoménů a tato témata je možno obecně nazvat spíše jako tradiční. V expozicích se představují různé druhy objektů ve formě muzeálií nebo prezentačních prostředků jiného typu. Předměty, které muzeáliemi ale nejsou, nacházejí přitom v současnosti stále hojnější uplatnění. Muzejní expozice lze rozdělit na dvě široké

kategorie témat a to (pre)historie a současnost kulturních fenoménů a minulost a současnost přírodních fenoménů (Šobánková, 2014b).

Novodobé muzeum doplňuje povinný program expozic příležitostnými tematickými výstavami. Mimo výstav stabilních, vytvářených pro dané prostory, se vyskytují výstavy mobilní v dopravních prostředcích souhrnně přemísťované a rovněž výstavy putovní, zformované předem pro mnohonásobné reprízy na různých místech. Výstavy můžeme rozdělit na několik rozdílných druhů podle zaměření a konkrétních cílů. Novodobé výstavnictví využívá týmové práce specialistů, jako jsou muzejníci, oboroví specialisté, pedagog, psycholog, architekt i výtvarník a vytváří výstavy jako kolektivní dílo. Větší muzea pak využívají služeb výstavnických podniků (Beneš, 1981a).

1.4 Historie muzeí

Termín „museion“ řeckého původu označoval sídlo múz, předchůdce dnešních muzeí a znázorňoval instituci, kde se filozofové a učenci věnovali společnému studiu. Později pojem museion označoval nejen sídlo múz ale také edukační proces i místo vzdělávání – školy (Jůva, 2004).

Když řecký filozof Platon založil svoji Akademii, věnovala se kultu múz. Učenci označovali jako museion místo, kde diskutovali. Další řecký filozof Aristoteles založil své museion v Aténách a jeho spolek se taktéž věnoval múzám. Avšak nejslavnějším antickým domem múz bylo alexandrijské museion, které mělo na rozdíl od institucí Platona a Aristotela odlišnou organizaci. Také byla spolkem učenců, kde se zdržovali a diskutovali, ale byly zde i další prostory určené především pro výzkumy. Areál museia obsahoval parky s exotickou flórou, kabinet naturálií, sbírku s různými klenoty, prostor pro divoká zvířata, hvězdárnu s přístroji pro astronomické studie, rozsáhlé zahrady a stromořadí i sloupořadí. Členové museia nevedli rozhovory jen mezi sebou, ale vyměňovali si své znalosti také s učiteli z dalekých zemí (Jůva, 2004).

Se zánikem antického světa mizí také klasické pojetí museia jako komplexní vědecké, výzkumné a vzdělávací instituce. Až od 15. století začíná jeho postupný návrat. Příkladem prvního muzea světa je starý palác Medicejů ve Florencii vybudovaný kolem roku 1440 a přístup do něho byl dovolen jen několika vyvoleným (Jůva, 2004).

Ve 14. až 17. století vznikají šlechtické sbírky. Zvláště v roce 1440 vznikají soukromé sbírky elitních světských a církevních osobností. Majiteli jsou již skuteční znalci a zaměřují se na určitý druh předmětů. Renesanční sběratelé v 16. století budují svá „protomuzea“ a významně rozvíjí lidské poznání. Sběratelství je v té době rozšířenou módou. V italském kulturním centru Florenci vznikají galerie, které ukládaly malířské a sochařské sbírky a také kabinety, čtvercové nebo obdélníkové prostory, které pojímaly přírodní a botanické zvláštnosti (Šobánková, 2012a).

Hlavní změna přichází v době osvícenství, kdy se zpřístupňují sbírky pro širší vrstvu populace, a začíná se používat termín muzeum, který se svým etymologickým původem vrací k řeckému slovu „museion“ (Jůva, 2004). Ze soukromých sbírek se vyvíjí veřejná muzea s funkcemi, které plní až dodnes (Šobánková 2012a).

Na počátku 19. století narůstá národnostní hnutí, vzniká řada národních muzeí a galerií a také vznikají měšťanská muzea a historické spolky, které mají za cíl historické vzdělávání a rozvoj vkusu. Taktéž vznikající veřejné muzeum rozvíjí vztah mezi učením a kulturou. Dále na přelomu 19. a 20. století jako jedno z prvních muzeí světa vzniká mnichovské Německé muzeum s prioritně edukačními cíli. Toto kulturní zařízení založené roku 1903 bylo prototypem muzejní vzdělávací instituce a prokázalo se jako velmi úspěšné a hojně navštěvované. Poté se snaží i ostatní světová muzea prohlubovat význam muzea jako všeobecně vzdělávacího zařízení (Jůva, 2004).

Tragické dějinné události v 1. polovině 20. století velice poznamenaly rozvoj muzejní kultury. V průběhu 2. světové války došlo k vyrabování a zničení mnoha muzejních sbírkových fondů, budov a depozitářů. Na druhé straně toto století přineslo velmi pozitivní prvky ve vývoji muzejní kultury a to, pozoruhodnou muzejní architekturu umožňující neobvyklé výstavní možnosti a rozšiřující dosavadní funkce muzea. Taktéž pokračuje diferenciaci muzeí a vyvíjejí se nové druhy těchto zařízení (Šobánková, 2012a).

Ve 2. polovině 20. století světová muzea zvětšují spektrum svých vzdělávacích prostředků. Patří k nim jak obvyklé prohlídky expozic a výstav, přednášky a vědecké i populární publikace, ale neustále častěji i rozhlasové a televizní programy (Jůva, 2004).

Začátkem 60. let 20. století se v Evropě zvyšuje spolupráce se školami, ale edukace v muzeu zbývá stále na učitelích a mnohdy je jen pasivní prohlídkou expozice. Postupně se ale rozvíjí samostatná profese muzejního pedagoga, zřizují se edukační oddělení a vypracovávají se didaktické programy (Šobánková, 2012a).

V 80. a 90. letech 20. století se už ve většině zemí světa setkáváme s hojným využitím muzea pro edukační záměry a také edukační oddělení muzea se stává jeho vizitkou. Po pádu železné opony dochází k výrazným změnám nejen ve společnosti ale i v muzejnictví a ze zahraničí k nám postupně vstupují moderní formy muzejní edukace (Šobáňová, 2012a).

V současnosti si muzea zřizují virtuální podobu svých sbírek nebo expozic a snad již všechna mají své vlastní internetové stránky, prostřednictvím kterých komunikují se svými návštěvníky (Šobáňová, 2012a). Nové technologie výrazně napomohly rozvoji moderního muzea. Objevuje se pojem vnější muzejní prezentace nebo virtuální muzeum (Jůva, 2004). Role mediátora neboli muzejního pedagoga ať už v přímé, fyzické interakci s návštěvníkem nebo v podobě virtuální je stále důležitější. Jeho úloha je velká a má jasný záměr, téma a prezentační podobu na rozdíl od databáze, která je takovým virtuálním deponářem (Šobáňová, 2012a).

1.5 Muzejní typologie

Počátkem 19. století se z pedagogických příčin zavádějí klasifikace muzeí. Z důvodu jevení se muzea pochopitelnějším pro školáky i ostatní návštěvníky vzniklo základní rozdělení podle terminologie a disciplín, které sbírky tvořily. Po 2. světové válce se začalo požadovat vlivem růstu a specializací muzeí přísnější a specifické typologické uspořádání. Bylo tomu tak především po roce 1968 (Štěpánek, 2002).

Vznikaly první výbory, ve kterých západní země rozdělily podle kritérií různých disciplín svá muzea. Došlo tak k rozčlenění do pěti velkých bloků (podle ICOM News, Paris, sv. 16, 1963, č. 1-2 in Štěpánek, 2002) a to na muzea historická, umělecká, etnologická, přírodních věd a muzea vědy a techniky. Dále byly vytvořeny Studijní výbory, které se staly komplexnější, avšak později ICOM klasifikaci vymezil na následujících osm základních skupin (Štěpánek, 2002, s. 52):

1. *Muzea vědy a techniky*
2. *Muzea přírodních dějin*
3. *Muzea archeologická a historická*
4. *Muzea etnografická*
5. *Muzea užitého umění*

6. *Muzea moderního umění*

7. *Muzea regionální*

8. *Muzea specializovaná:*

a) *Muzea hudebních nástrojů;*

b) *Muzea zbraní;*

c) *Muzea vojenské historie*

Objevuje se úsilí o další klasifikace muzeí podle rozdílných kritérií ze strany různých autorů, badatelů a teoretiků.

Současné třídění muzeí dle ICOM (in Štěpánek, 2002) je následující:

1. Muzea umělecká

Zaobírají se výtvarným uměním, užitým uměním a archeologií. Ty se dále člení na muzea malby, sochařství, grafiky, grafických umění (designu, grafik a litografií), archeologie a starožitností, dekorativního a užitého umění, náboženského umění, hudební, dramatických umění, divadla a tance.

2. Muzea přírodních dějin

Zaměřují se na botanické, zoologické, geologické, paleontologické, antropologické sbírky. Členíme je na muzea geologie a mineralogie, muzea botanická a botanické zahrady, muzea zoologická, zoologické zahrady a akvária a muzea fyzické antropologie.

3. Muzea etnografická a folklorní

4. Historická muzea

Tato muzea dále dělíme na bibliografická, která se vztahují ke skupinám jednotlivců, sdružujících se podle profese nebo jiných kategorií. Památníky, obsahující předměty a vzpomínky na určitou dobu. Památníky, jako vzpomínková muzea připomínající jistou událost. Bibliografická muzea, týkající se slavných osob. Dále muzea dějin určitého města, historická a archeologická muzea, muzeum války a armády a námořní muzea.

5. Muzea vědy a techniky

Náleží sem muzea vědy a techniky všeobecná, muzea fyziky, muzea oceánografie, muzea medicíny a chirurgie, muzea průmyslových technik, automobilového průmyslu, muzea manufaktur a manufakturních produktů.

6. Muzea společenských věd a sociálních služeb

Dělíme je na pedagogická muzea, výchovná a výuková, muzea spravedlnosti a policie

7. Muzea obchodu a spojů

Řadíme sem muzea měny, mincoven a bankovních systémů, muzea dopravy a poštovní muzea

8. Muzea zemědělská a produktů země

1.6 Nové typy muzejních institucí

Mimo tradiční typy muzeí 19. a 20. století, začaly vznikat i nové druhy muzejních institucí. Objevují se specializované typy muzeí, které se rozvíjejí a přistupují jinak k tvorbě obsahu expozic a jeho prezentaci. Jsou výrazem nového, inovativního muzeologického myšlení a zaměřují se spíše na potřeby návštěvníků a jejich komunit. Podle Šobáňové (2014a) máme tyto nové typy muzeí:

1. Ekomuzeum

První druh tohoto typu vznikl ve Francii 40. a 50. let jako reakce na aktuální problémy vyspělé průmyslové civilizace. Postupně začala vznikat i další takováto ekologická muzea, která věnovala nejvíce pozornosti vlivu člověka a jeho činnosti na životní prostředí. Tato muzea ukazují pevné spojení přírody a společnosti pomocí jejich dokumentace a prezentace. Ekologická témata avšak může díky své aktuálnosti pronikat i do expozic obvyklých muzeí.

2. Archeopark

Tento název vznikl složením dvou slov archeologický a park. Jde o muzea v přírodě, orientovaná na archeologická naleziště a památky, které zachovává, zkoumá, chrání a zprostředkovává široké veřejnosti. Nazýváme je někdy jako živá muzea či muzea ožvlé historie, která se snaží lidem názorně přibližovat normální život v odlišných obdobích minulosti. Archeopark může být mnohdy prezentací jedné z mnoha teorií a uchyluje se tak k odhadům a fikci díky minimu dokladů o mnoho historických obdobích. Proto jsou často kritizovány, avšak zprostředkovávají návštěvníkům co nejvěrnější prožitek minulosti a to je

jejich výhodou. Vybudováním archeoparků může být i cestou k záchraně archeologických lokalit.

3. Dětské muzeum

Je kulturní institucí se širokým edukačním, sociálním a relaxačním potenciálem a vychází vstříc požadavkům dětí a jejich vývojovým úkolům (Jůva, 2004 in Šobáňová, 2014a). Prvním zařízením na světě bylo roku 1899 Brooklyn Children's Museum a bylo určené výhradně pro děti. Odstartoval tak vznik dalších dětských muzeí po celém světě. V České republice patří mezi průkopníky Dětské muzeum Moravského zemského muzea v Brně vzniklé roku 1992. Tato muzea jsou orientována zvláště na prezentaci témat z oblasti přírodních věd a techniky. Snaží se děti povzbuzovat k poznávání světa a směřují je k hravému a činnostnímu zkoumání vědy, kultury, vědy a životního prostředí. Velkou roli zde hraje především názornost a hlavním principem je poznávání skrze hru a aktivní manipulaci s didaktickými exponáty. Mnozí odborníci též spekulují nad tím, zda jsou dětská muzea stále instituce muzejní, nebo jde spíše o dětské herny. Nicméně úkolem muzeí je podávat lidem jasný obraz světa, ve kterém žijeme a to plní i dětská muzea.

4. Science center

Science center má za cíl popularizaci vědy a techniky a u nás se začal rozvíjet po roce 2000. Jeho specifikem je zaměření na vědu a techniku, eventuální napojení na univerzity a vědecké instituty. Jde o zařízení stojící na hranici vzdělávacího zařízení a muzejní instituce, jelikož je v některých případech více centrem zábavného a neformálního vzdělávání než muzeem. Expozice těchto center jsou interaktivní a exponáty jsou obzvláště navrženy tak, aby se s nimi dalo zacházet a aby zajímavou, hravou formou demonstrovaly určitý jev.

5. Mobilní muzeum

Tento typ muzea je způsobem jak se může muzeum přiblížit i těm, kteří si k němu nenašli cestu. Přípravou speciálních projektů jako je např. zapojení muzejních autobusů nebo pořádání mobilních výstav můžeme získat a oslovit nové návštěvníky. Je to poutavý způsob toho, jak můžeme oslovit více lidí relativně jednoduchým způsobem.

Mimo autobusy může být pro výstavní účely použita i tramvaj nebo vlak. Muzejní autobusy se u nás začaly objevovat na přelomu 40. a 50. let ale bohužel byl tento koncept na našem kontinentě programově opuštěn. Mobilní muzea se od té doby rozvinuly především v oblastech, kde nejsou muzea, vzdělávací a kulturní instituce tak frekventované, jako

v Evropě. U nás jsou aktivní v tomto směru České dráhy, které již zrealizovaly několik výstavních projektů.

6. Muzeum jako komerční podnik

Podle mnoha lidí i autorů je jedním z typických rysů současnosti všeobecná komercializace a uplatňování tržních principů ve všech oblastech společenského života. Soudobá společnost se mnohdy označuje za konzumní a otázkou je, zda v této době mohou muzea obstát, aniž by proti návštěvníkům používala uplatňované mechanismy svádění a podbízivosti (Lipovetsky, 2013 in Šobáňová, 2014a). Vypadá to ale tak, že v dnešní době nelze nesvádět a lidé jsou na tyto mechanismy navyklí a neobyčejnou měrou se také rozvíjí dnes nutný management muzeí. S konzumerismem je sjednocen i samovolný vznik soukromých, (polo)komerčně orientovaných muzeí nebo obchodních center. Vzniká tak nový typ muzejní, výstavní instituce, kterým je muzeum jako komerční podnik.

7. Muzeum jako reprezentace zájmů individua a skupiny

V dnešní době si může muzeum otevřít doslova každý. Svá muzea nebo expozice otvírají sběratelé skoro všeho, jako jsou automobily, historické kočáry, umění, hračky i pivní tácky. Za poslední roky vzniklo četné kvantum různých muzeí zřizovaných nejrůznějšími soukromými osobami nebo veřejně činnými subjekty. Některé z nich mají charakter neziskových organizací a jiné jsou organizacemi komerčními. Vyjma firem a podniků se předvádějí formou muzejních expozic i nejrůznější zájmové skupiny: sportovci, trampové, ekologická hnutí, skupiny hráčů různých kuriózních her (Charles, 2013 in Šobáňová 2014a). Cílem je podělit se s ostatními a nabídnout jim výsledky své sběratelské i odborné činnosti.

8. Virtuální muzeum

Virtualita, resp. virtuální prostor je jedním z výhod digitální on-line kultury a digitalizace přináší člověku nové možnosti. Podle McKenzie (1997, s. 34 in Šobáňová, 2014a, s. 258) lze definovat pojem virtuální muzeum takto: „*Virtuální muzeum se skládá ze sbírky elektronických artefaktů a informačních zdrojů – tedy ze všeho, co lze digitalizovat. Sbírkou mohou zahrnovat obrazy, fotografie, grafy, nahrávky, videozáznamy, novinové články, přepisy mluvených rozhovorů, číselné databáze a mnoho dalších materiálů, které lze uložit ve složce serveru virtuálního muzea. Může také obsahovat odkazy na světové zdroje vztahující se k hlavnímu poslání daného muzea.*“ Virtuální muzeum tvoří naprosto nové příležitosti k tomu, jak získat nové návštěvníky nejen v blízkém okruhu muzea ale v rámci

celého světa (Van der Weiden, 2012 in Šobáňová, 2014a). Okruh působení sbírek se mnohonásobně rozšířil díky tomu, že je můžeme najít na internetu nebo různých nosičích digitálních dat. Muzea nemusí být závislá na fyzicky existujících veřejných prostorech a mohou vznikat i čistě virtuální muzea. Díky možnostem virtuálního prostoru získávají lidé snadný přístup ke kulturnímu bohatství celého lidstva.

1.7 Výchovný smysl muzea

Podle J. Průchy (2000, s. 14 in Šobáňová, 2012a) jde v případě výchovy o „*činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání duchovního majetku společnosti z generace na generaci. V tomto smyslu je výchova v pedagogickém pojetí hlavní složkou procesu socializace, jenž se zkoumá v jiných vědách.*“ Na rozdíl od socializace je však výchova „*záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti.*“ Výchova je tedy v nejširším slova smyslu záměrným utvářením, formováním a kultivací osobnosti. Pokud hovoříme o výchově v užším slova smyslu, znamená to formování jiné než racionální složky vědomí a rozumíme jí „*vytváření mravních, estetických, tělesných a pracovních schopností, zájmů a návyků.*“ (Grecmanová et al., 1997, s. 65 in Šobáňová, 2012a).

Mnoho autorů se vyjádřilo k otázce, zda lze muzeum považovat za výchovnou instituci. Někteří výchovu a vzdělávání v muzeu zavrhnou, jiní je kladou na první místo. V prvním případě se více soustředí na vědeckou činnost muzea a na tradiční metody informování o jejich výsledcích (prostřednictvím expozice nebo publikační činnosti muzea). V druhém případě výchovný smysl nadřazují veškerým muzejním aktivitám. Základní vymezení zmíněné v úvodu poskytuje však jednoznačnou odpověď na to, zda je muzeum výchovnou institucí. Muzea jsou ve svém samotném základu výchovnými institucemi, jelikož záměrně působí na své návštěvníky a celou společnost a vyvíjejí činnost, vedle jiných institucí, která zaručuje mezigenerační předávání duchovních poznatků.

Podle Šobáňové (2012b) muzeum má sbírky zkoumat, vystavovat a ochraňovat, ale má se i zajímat o to, zda jsou pro návštěvníka čitelné a užitečné. V muzeu by tedy mělo docházet i k záměrnému, zjednodušenému a organizovanému předávání poznatků. Muzeum je tedy bezpochyby výchovnou institucí, neboť všechny muzejní činnosti svým dílem a možnostmi pomáhají k předávání a rozmachu kultury.

J. Beneš (1980, s. 40 in Šobáňová, 2012a) rozlišuje tři kategorie výchovného působení muzea:

1. *kultivaci (humanizaci) člověka* – tedy rozvíjení duševní potence člověka;
2. *formování občana* – rozvoj vlastností, které souvisejí s potřebami společnosti (profil občana);
3. *zvyšování profesionální kvalifikace pracovníka* – muzeum rozvíjí pozitivní vztah k výtvarům minulých generací, popularizuje historické i současné pracovní postupy a metody, poznatky různých vědních, uměleckých či technických oborů, využitelné v různých pracovních oborech.

Muzeum podle Beneše (1980 in Šobáňová, s. 40, 2012a) výchovně ovlivňuje tyto složky lidského vědomí:

- *racionální sféru vědomí, pak jde o působení informativní;*
- *emocionální složku vědomí, pak jde o působení formativní.*

1.8 Vzdělávací úkol muzeí

Vzdělávání v některých pojetí znamená to stejné co výchova a oba pojmy jsou pojímány jako synonymní. Část pedagogů avšak vzdělávání chápe úžeji než výchovu a omezuje ho výhradně na rozvoj intelektové, racionální složky osobnosti vzdělávaného jednotlivce. Podle Průchy (2000, s. 15 in Šobáňová, 2012b) je vzdělávání nejčastěji chápáno „*jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj.*“

Ještě v nedávné minulosti nebylo vzdělávání pojímáno jako prioritní oblast činnosti muzeí. V současnosti se však muzea hlásí k edukační činnosti. Významnější instituce zakládají, zvětšují a aktivizují lektorská oddělení a určují pracovníky pro místo muzejního pedagoga (Šobáňová, 2007).

Objevují se názory muzejníků, které odmítají muzeum jako vzdělávací instituci. Podle rakouského muzeologa Friedricha Waidachera (1999) muzeum nevzdělává, avšak vzdělání či studium svou existencí a činností umožňuje. Podle Waidacherova názoru vzdělávat nebo vyučovat nepatří mezi úkoly muzea. Muzejním expozicím a činnosti muzea nepřísluší vzdělávat, protože prostředky vyučování jsou nemuzejní. Člověk se má vzdělávat buď sám, anebo pomocí školy, pro kterou je vzdělávání příznačným úkolem. Muzeum se má

věnovat zvláště svým základním úkolům jako jsou selekce muzeálií, jejich teaurace a prezentace a co si návštěvník z toho odnese, záleží naprosto na jeho potenciálu, znalostech a schopnostech. Waidacher dále zmiňuje další rozdílnost školy od muzea a to, že školní edukace sleduje stanovené cíle, postupuje v plánovaných krocích a učitelé mohou volit jakékoli prostředky, na niž ukazují určité znalosti. Na rozdíl od toho se v muzeu lze učit pouze na předmětech ze sbírkového fondu muzea. Další poznámkou je, že se ve škole jisté učivo vypracovává delší čas a pomocí typických kroků, zatímco návštěva v muzeu má zcela jiný charakter (Šobánková, 2012a).

Následující definice J. Průchy (2000) spojuje vzdělávání se školou nebo s jinou vzdělávací institucí. Ten považuje vzdělávání za specifickou edukaci, která: je institucionalizovaná, dlouhodobá, provádějí ji profesionálové a běžně je legislativně vymezena délkou úrovně vzdělávání, způsobem ukončení zkouškami a získáním diplomu nebo certifikátu (Šobánková, 2012b). Prvotní růzností je především svoboda, zatímco do školy chodit musíme. Člověk se v muzeu dobrovolně vzdělává různými dalšími způsoby a vzdělávání si volí svobodně (Šobánková, 2012a).

Podle Šobánkové (2012b) organizované osvojování poznatků, postojů, dovedností či hodnot takzvané vzdělávání nemusí být uskutečňováno pouze ve škole, naopak se odehrává i ve zcela neformálním kontextu, jehož význam v současnosti narůstá. Josef Beneš zase zdůrazňuje především obecný kulturní přínos muzea pro život dnešního člověka, který je často pouze jednostranně zaměřen a vzdělává se především pro potřeby své profese. Muzeum podle něj může kompenzovat toto jednostranné zaměření současného člověka a rozvíjet jeho obecné kulturní vzdělání. Právě kulturně výchovná činnost má překonávat tuto jednostrannost a přispívat k utváření člověka harmonicky rozvinutého. (Beneš, 1981a in Šobánková, 2012a).

Podle definice ICOM (2001) je účelem muzea kromě studia také vzdělávání, výchova a potěšení. Postoj Waidachera tedy neodpovídá jak definici muzea podle ICOM, tak ani názoru této organizace na jeho stěžejní roli: *„jednou ze základních povinností muzea je rozvíjet svoje výchovně-vzdělávací působení a rozšiřovat je na stále širší vrstvy veřejnosti, místní populace nebo specializované skupiny, kterým má sloužit. Spolupráce s veřejností je nedílnou součástí naplňování výchovně-vzdělávací role muzea a k jejímu uskutečňování může muzeum zaměstnávat kvalifikované pracovníky.“* (ICOM, 2001).

Vzdělávání tedy není pouze oborem školy, ale mohou se mu a mají věnovat i mnohé další instituce. Školu si spojujeme s tzv. vzděláváním formálním a jiné subjekty než škola poskytují i tzv. vzdělávání neformální. V obou druzích vzdělávání má nebo může mít muzeum stálé místo. C. G. Screven (in Waidacher, 1999, s. 140) odlišnost muzea a školy konkretizuje takto: „*Muzea jsou příjemná, neformální místa, ve kterých je možné dozvědět se – podle vlastního zájmu – něco o umění, o přírodních vědách, o historii a kultuře. V protikladu ke školám nemají třídy a kontrolu nadřízených a není v nich ani důvod všimnout si určitého tématu anebo o to usilovat, s výjimkou, že to člověk sám chce.*“

Než hledat negativa a rozdílnosti považujeme za příhodnější spíše spolupráci obou institucí, neboť tato spolupráce přináší užitek oběma institucím (Šobáňová, 2012a).

2 MUZEJNÍ PEDAGOGIKA

Shledání muzejní pedagogiky jako moderní vědy spadá do poslední třetiny 20. století. Muzejní pedagogika je „*nově se rozvíjející pedagogická disciplína, zkoumající všechny aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro vzdělávací a výchovnou činnost...*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 129 in Jůva, 2004). Věnuje pozornost celé škále muzejního publika, zvláště se její zájem zaměřuje na muzejně pedagogické problémy spjaté s nejmladšími muzejními návštěvníky a na spolupráci s edukačními institucemi. Muzejní pedagogika se zabývá vším, co vymezuje edukační prostředí muzea. Zároveň integruje jak poznatky pedagogické, muzeologické a oborové, tak i poznatky dalších souvisejících disciplín, jako je psychologie, antropologie, sociologie a filozofie (Šobáňová, 2012b).

Pojem muzejní pedagogika je u nás často nepřesně používán jako synonymum pro muzejní edukaci. Znamená však pedagogickou disciplínu, jež se vědeckými metodami zabývá muzejní edukací (Šobáňová, 2011 in Šobáňová, 2012a). Snaží se o všelijakou podporu učení v expozici a také na něj chce dále navázat a nabídnout víc.

2.1 Muzejní didaktika

Ve spojitosti s analýzou forem a metod programů vystupuje do popředí obzvláště *muzejní didaktika*. Představuje subdisciplínu muzejní pedagogiky, věnuje pozornost vzdělávacímu procesu v muzeu, zejména otázkám specifických forem a metod práce s veřejností a hlediskům podporujícím a stimulujícím učení muzejního publika. Dynamicky se rozvíjí už od 70. let 20. století a ve své koncepci mnohdy uznává typické dělení na oborové didaktiky, tzn. dělení podle obsahu muzea (Jůva, 2004). Muzejní didaktika přebírá muzejně pedagogické funkce uvnitř muzea a „... *operuje se specifickými prostředky instituce.*“ (Schreiber, 1998, s. 19 in Jůva, 2004).

Podle Klause Weschenfeldera a Wolfganga Zacharise (1988 in Jůva, 2004) dělíme muzejní didaktiku na:

1. *výstavní muzejní didaktiku* – spolupracuje na vytváření výstavy

2. *prezentační muzejní didaktiku* – snaží se zvláště o rozvoj a aktivizaci pozorovacích schopností a o vytváření přiměřených podmínek, jež jsou nezbytné pro interakci mezi pozorovatelem a muzejními exponáty.

2.2 Muzejní edukace

Pojem edukace, resp. edukační proces zahrnuje jak výchovu, tak vzdělávání a nevyžaduje jejich stálé rozlišování. Při edukaci se „*nějaký subjekt učí a jiný subjekt mu toto učení zprostředkovává, tj. vyučuje.*“ (Průcha, 2000, s. 16 in Šobáňová, 2012b). Učícím se subjektem je zde návštěvník a zprostředkujícím subjektem je muzeum. Toto učení muzeum zprostředkovává v podobě výstavy či expozice nebo v podobě pracovníků muzea.

Muzejní edukaci pokládá V. Jůva (2004, s. 70 in Šobáňová, 2012b) za „*základní kategorii muzejní pedagogiky.*“ Za výsledek muzejní edukace pokládá „*pozitivní změny navozené v jedinci působením muzea, jeho materiálními a nemateriálními obsahy a jejich uspořádáním.*“ (Jůva, 2004, s. 74 in Šobáňová, 2012b). Za nejdůležitější znak muzejní edukace je nutno pokládat její návaznost na sbírky muzea, které tvoří samotné jádro instituce. Na sbírky muzea se soustřeďuje všechna pozornost muzejníků i návštěvníků.

Muzejní edukace je vždy facilitovaná a rozlišujeme přímou a nepřímou. Nepřímá facilitace probíhá prostřednictvím různých didaktických prvků umístěných přímo v expozici. Řadíme k nim různé modely, rekonstrukce nebo informační panely, paratexty, studijní či tvůrčí koutky, tištěné nebo audiovizuální průvodce, samoobslužné pracovní listy, počítače s doprovodnými informacemi či hrami. Za nepřímou ji určujeme proto, že facilitátor v podobě muzejní pedagoga či jiného pracovníka není fyzicky přítomen. O přímé mluvíme tehdy, když je muzejní pedagog fyzicky přítomen (Šobáňová, 2012a).

2.3 Metody muzejní edukace

Jde o systém velmi různorodých aktivit muzejního pedagoga a návštěvníků a probíhají ve vzájemné interakci. Za jejich vhodnost, použitelnost a účinnost pro určité návštěvníky je zodpovědný zrovna pedagog.

Typické metody pro muzejní edukaci jsou podle J. Maňáka (1995 in Šobáňová, 2012b) metody slovní, názorně demonstrační, praktické a aktivizující. Metody slovní dále dělíme na metody monologické, dialogické, metody písemných orací a metody práce

s textem. Mezi metody monologické patří vyprávění, odborný výklad a vysvětlování. Mezi metody dialogické řadíme metodu dialogu, rozhovoru, diskuze, brainstormingu. Metoda písemných prací zahrnuje práci s literárními texty nebo písemné úkoly. Metoda práce s textovým materiálem značí práci s tištěným průvodcem či katalogem nebo práci s pracovními listy.

Názorně demonstrační metody jsou pozorování a předvádění a na ně navazujeme s praktickými metodami, které se u nás prosazují pozvolně. Mezi metody praktických činností patří vědecké experimenty a také pracovní, technické, výtvarné, dramatické, hudební či jiné činnosti. Do metod aktivizujících řadíme metody diskuzní, situační, inscenační a metodu hry.

Pozornost zasluhují také metody dramatické výchovy, jako jsou živý obraz, pantomima a scénka, které mají v muzeu mnohostranné využití. Hodně oblíbená je v muzeu i metoda projektová, která umožňuje návštěvníkům větší prostor pro samostatnou práci a rozhodování (Šobáňová, 2012b). Díky programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení známe metody, které mají velké využití při muzejní edukaci a jsou to diskuzní pavučiny, kostky, myšlenkové mapy, pětilístku, volného psaní a další (Grecmannová, Urbanovská, 2007 in Šobáňová, 2012b).

2.4 Organizační formy muzejní edukace

Podle Skalkové, 2007 in Šobáňová, 2012b) muzejní pedagogika postupně vyvinula řadu organizačních forem směřující ke stanoveným cílům. Muzejní pedagog volí nejvhodnější formy se zřetelem na cíl edukace, na charakter jejího obsahu, na potřeby a zvláštnosti návštěvníků a na možnosti, které má v muzeu k dispozici. Forma přímo souvisí s použitými metodami a dala by se nazvat za jejich vnější stránku. Důležité je zejména to, s kým a jakým způsobem se při edukaci pracuje a kde edukace probíhá (Kalhous, Obst a kol., 2002 in Šobáňová, 2012b).

Muzejní edukace probíhá tam, kde jsou vystaveny sbírky a to je většinou muzeum. Prostor muzea však není nezbytnou podmínkou muzejní edukace. Ta může opouštět prostor muzea a probíhat venku. Muzeum se naopak může stát jednou ze školních učeben. Takovouto edukaci spíše označujeme za školní edukaci v muzeu. S návštěvníky lze i pracovat ve speciálně upravené místnosti, jako je přednáškový sál, ateliér, laboratoř, dětské

studio či jiná učebna. V rámci projektu pak může edukace pokračovat dále ve školní učebně nebo doma (Šobánková, 2012b).

Z hlediska způsobu spolupráce uvažujeme o edukaci individuální a hromadné. Při individuální edukaci pracují návštěvníci v expozici muzea jednotlivě při plnění nějakého studijního úkolu. Můžeme sem zahrnout i samostatné učení návštěvníka bez záměrné účasti muzejního pedagoga. Své učení návštěvník sám uskutečňuje i organizuje a je při něm hlavní metodou pozorování exponátů nebo práce s tištěným materiálem (Šobánková, 2012b).

Nejčastější je však edukace hromadná, která je záměrná, má organizovanou aktivitu a odehrává se za spolupráce muzejního pedagoga a návštěvníků. Za typickou formu organizovanou hromadně považujeme klasickou muzejní přednášku či prohlídku expozice s průvodcem (Šobánková, 2012b).

V současnosti se i v muzeu setkáváme se snahou o individualizaci, která vychází z omezení a nevýhod hromadné edukace. Některé z cílů muzejní edukace jsou nerealizovatelné při hromadném způsobu organizování edukace. Obtížně realizovatelný je obzvláště požadavek rozvíjení tvořivosti a aktivity návštěvníků. Individualizace je samozřejmě ztížena nedostatečným prostorem pro bližší poznání a diagnostiku návštěvníků a proto i nejde uplatňovat ohled na jejich individuální zvláštnosti a potřeby. Nicméně individuální přístup k návštěvníkům je nezbytný, a proto se v muzeích objevují novější, efektivnější a poutavější způsoby organizačního uspořádání edukace. Jsou jimi projekt či organizace podle zásad skupinové a kooperativní výuky (Šobánková, 2012b).

Za vyučovací jednotku v muzeu považujeme edukační program. R. Horáček (1998 in Šobánková, 2012b) rozlišuje edukační programy na teoretické, praktické a smíšené.

2.5 Formy muzejní edukace

V praxi je možné nalézt různé formy muzejní edukace. Detailnější vymezení forem lze nalézt u R. Horáčka (1998). Tyto formy byly později upraveny (Šobánková, 2012b):

1. Prohlídka expozice s průvodcem

Je to obvyklá společná prohlídka s výkladem průvodce, který není nijak přizpůsoben specifikům návštěvníků většinou turistů. Zde neočekáváme jinou aktivitu než prohlížení exponátů a případné otázky u větších skupin. Tento typ prohlídky je charakteristický u

kulturních památek, jako jsou hrady, zámky, památníky nebo přírodní úkazy. V muzeu nebýval a není příliš častý.

2. Komentovaná prohlídka

Tento typ prohlídky je v muzeu tradiční, nejvíce užívaný a je možné se více přizpůsobit potřebám návštěvníků. Jde o hromadnou edukaci, která spočívá v jednoduchém tlumočení jistých poznatků o exponátech, avšak je doplněna zajímavým komentářem např. muzejního pedagoga, autorů výstavy, sběratele apod.

3. Komentovaná prohlídka doplněná aktivitou

Tato prohlídka představuje mezistupeň mezi prohlídkou a animací. Dává možnost návštěvníkům zhlédnout celou expozici a současně je prostřednictvím drobné výtvarné nebo dramatické etudy aktivizuje.

4. Prohlídka expozice s učební pomůckou

Zde jde o prohlídku expozice či výstavy, kterou si návštěvník prochází jednotlivě s multimediálním, tištěným či audio průvodcem nebo pracovními listy. Podmínkou je předem uskutečněná příprava edukačních materiálů rozlišených pro dospělé a děti. Tuto prohlídku není třeba nijak zvlášť organizovat a lze ji uskutečnit kdykoliv během otevírací doby muzea, což vnímáme jako výhodu. Je zde i větší dosažený edukační efekt u běžného návštěvníka než u prohlídky samostatné.

5. Přednáška

Přednáška je hromadnou edukací a tvoří typickou formu muzejní edukace. Používá se tu zvláště metoda výkladu a návštěvník je zde pouze pasivním příjemcem informací. Přednášející monologickým způsobem vysvětluje určité téma, a proto přednáška není vhodná pro mladší návštěvníky. Je určena více návštěvníkům s hlubším zájmem o určitý problém související se sbírkami muzea.

6. Beseda

Beseda má v muzeu velkou tradici a tvoří hromadnou formu edukace. Konají se besedy s umělcem, kurátorem, sběratelem apod. Za besedu jsou u nás pokládány aktivity, které bychom raději označili výkladem doplněným diskuzí či rozhovorem nad exponáty na výstavě. My ji však chápeme spíše jako vnější rámec použitých metod. Jde o besedování pedagoga s návštěvníky.

Při besedě jsou určujícím prvkem dotazy návštěvníků, čemuž je přizpůsobena organizace prostoru tak, aby host a návštěvníci na sebe dobře viděli a dotazy z publika bylo dobře slyšet.

7. Kurzy, workshopy

Vyznačují se delším časovým prostorem, který se dovoluje zaměřit i na náročnější činnosti, možností slučovat edukaci do větších, vnitřně provázaných celků a možností nepřetržité práce s týmiž návštěvníky. Pro tyto muzejní edukace je příznačná individualizace výuky skrze možnost reagovat na zvláštnosti účastníků. Rozvíjíme při nich jejich individualitu, samostatnost a tvořivost. Účastníci mají možnost pracovat ve skupinách podle druhu činnosti a její náročnosti, podle svého zájmu a pracovního tempa. Návštěvníci zde také mohou komunikovat a spolupracovat mezi sebou.

8. Animace

Tato forma muzejní edukace běžně navazuje na prohlídku exponátu a je neobvyklá svým spojením intelektuálních činností s činnostmi praktickými. Animace je nepochybně spojena s osvojením jistých vědomostí a od většiny forem muzejní edukace ji odlišují právě aktivizující činnosti zesilující zážitek ze setkání s muzeálií. Návštěvníci při ní provádí jednotlivé výtvarné či jiné etudy. R Horáček (1998, s. 76 in Šobánková, 2012b) představuje tuto strukturu animace:

- *úvod spojený s krátkou praktickou etudou,*
- *krátký teoretický výklad spojený s rozhovorem s návštěvníky,*
- *prohlídka exponátů,*
- *navazující praktická činnost (kolektivní, skupinová či samostatná),*
- *diskuzní hodnocení,*
- *závěrečný výklad nebo diskuze návštěvníků.*

Klade se tu důraz na individualizaci edukace, praktické činnosti a aktivní učení.

9. Zvláštní edukační programy

Zahrnujeme sem nejrůznější akce muzea např. muzejní noc, den otevřených dveří, mimořádné akce k různým výročím, doprovodné akce k významným muzejním událostem apod. Tyto akce vytvářejí zvláště u dětí osobní vztah k muzeu jako místu, kde se mohou cítit dobře, a instituci, která patří k jejich životu.

2.6 Muzejní pedagog

Můžeme si ho představit jako specialistu určeného jedině pro pedagogickou činnost s cílem efektivně zpřístupňovat vystavované exponáty např. současného umění nebo umění starších epoch co nejširší skupině návštěvníků (Šobánková, 2007 in Šobánková, 2012a). Činnost, kterou uskutečňuje společně s návštěvníky, je vždy naplněna nějakým obsahem a směřuje k určitému obecnému a specifickému cíli. Z pohledu pedagoga je edukace uskutečněním dopředu navrženého a promyšleného plánu výuky (Šobánková a kol., 2015).

Pro práci muzejního pedagoga pokládáme za nutnou kvalitní znalost v oblasti teorie a dějin umění, praktické umělecké činnosti, pedagogiky a psychologie (Horáček, Myslivečková, Šobánková, 2008). Také je pro něj nutností znalost kurikula a specifík různých školních skupin. Ve své práci se neobejde bez podpory ze strany vedení muzea, kurátorů a dalších pracovníků a dostatečného materiálního a technického zázemí. Měl by být v těsném kontaktu s pedagogy ve svém okolí. Musí mít schopnost flexibilně reagovat na potřeby a specifika návštěvníků a přizpůsobit jim své programy (Šobánková, 2012a).

Vicky Woollardová (1999 in Jiroutová, 2014) upozorňuje na to, že člověk se stává muzejní pedagogem ustavičným zdokonalováním dovedností, znalostí a odborných poznatků, které jsou zásadní pro výkon této práce. Také pokládá za podstatné dovednosti manažerské schopnosti, kterými má disponovat každý muzejní pedagog.

Talboys (2000 in Jiroutová, 2014) člení do kategorií jednotlivé hlediska pracovní náplně muzejního pedagoga. Patří sem muzejní edukace, zaškolení učitelů, školení muzejního personálu, účast široké veřejnosti, spolupráce na plánování a projektování výstavní instalace, vyhodnocování vzdělávacích aktivit, administrativní práce, marketingová činnost a zviditelňování muzejních aktivit a pracovní znalost o vystavovaných exponátech.

2.7 Muzejnictví a muzeologie

Muzejnictví znázorňuje samostatný obor v oblasti kulturního dědictví. Pracuje s pohyblivými materiálními doklady k vývoji přírody a společnosti. Podle Beneše (1981a) charakteristika oboru muzejnictví zní: osobitý obor kultury, který v zájmu společnosti zajišťuje – v racionální dělbě práce s příbuznými obory – ochranu a využívání mobilní části kulturního dědictví a přírodních hodnot a začleňuje je do současného života jako nutné a potřebné složky kultury, vědy a výchovy společnosti. Termín muzejnictví pokrývá

historii i současnou praxi oboru, organizaci i řízení, teorii i metodiku jednotlivých činností i výchovu pracovníků. Hlavním orgánem, který činnost v oboru muzejnictví řídí, je ministerstvo kultury ČR i nevládní Mezinárodní muzejní rada ICOM, která zastupuje muzejnictví i muzejní profesi ve světovém měřítku.

Mezinárodně uznávaná definice muzeologie se přiklání k tomuto vymezenému pojetí: „*Muzeologie je věda o muzeu, studuje jeho historii, úlohu ve společnosti, specifické systémy výzkumu, konzervace, výchovy, organizace, jehož i vztahy k fyzickému prostředí a typologii muzeí.*“ (Beneš, 1981a, s. 16).

Podle Beneše (1981a, s. 17) charakteristika muzeologie zní: „*teorie oboru muzejnictví, která na základě studia vývoje muzejnictví a muzejního myšlení, současné praxe i organizace, řízení oboru a výchovy kádrů a s využitím poznatků z teorií příbuzných oborů i z pomocných disciplín usoustavňuje jednotlivé poznatky a formuluje cíle, metody a prostředky práce v oboru muzejnictví podle potřeb rozvinuté společnosti s cílem zvyšovat úroveň praxe.*“ Muzeologie má vlastní systematiku a dělí se na obecnou, která stanovuje cíle, metody, prostředky a způsoby práce v základní rovině a řady muzeologií oborových, které stanovují cíle, prostředky a metody práce v určitém oboru (Beneš, 1981a).

3 SPOLUPRÁCE MUZEA A ŠKOLY

Spolupráce mezi muzeem a školou je oboustranně přínosná, úspěšná a smysluplná zvláště tehdy, když je mezi oběma institucemi uspokojivý vztah (Šobánková, 2012a). I když muzeum a škola zastávají odlišné přístupy k výuce, jejich záměrem je odevzdat určité znalosti široké veřejnosti. Význam spolupráce muzea a školy spočívá v tom, že školy předávají žákům teoretické znalosti, zatímco muzea poskytují praktické poznání reálných předmětů. Žákům právě tento osobní kontakt usnadňuje učení a porozumění danému tématu. Tento přístup vyžaduje úzkou spolupráci obou institucí a společné plánování a hledání nových cest k vytvoření vyhovujících příležitostí pro výuku dětí (Hein, 1998 in Jiroutová, 2014).

3.1 Přínos spolupráce muzea a školy

Obě tyto instituce usilují o společenské začlenění občanů. Navíc školy navštěvující muzea tak umožňují přístup do muzea i těm dětem, které do něj z rodinných, ekonomických či jiných příčin přístup nemají. Muzeum se pro všechny děti stává zábavným místem, kde se formují a obohacují jejich vědomosti a poznatky. Podle G. K. Talboys (2000 in Jiroutová, 2014) muzejní exkurze dále mají přínos z hlediska jazykové výchovy, jelikož v muzeích najdeme tištěné textové doprovody expozic, průvodce, informační panely a výklad ve formě psané i mluvené. Žáci tak mají možnost procvičit si své schopnosti porozumění psanému textu a v rámci interaktivních činností zase osvojit verbální dovednosti.

Přínos spolupráce muzea a školy spočívá v možnosti přijímat informace týkající se shodné tematiky ze dvou rozdílných zdrojů. Spočívá též v doplňkovém charakteru výuky, která obsahuje všechny formy smyslového vnímání (Jiroutová, 2014).

3.1.1 Význam muzea pro školu

Pro školu neznamena návštěva muzea jen zpestření výuky, ale zejména to, že muzea poskytují poutavé možnosti, jak škole pomoci při plnění jejich edukačních cílů. Většina učitelů je přesvědčena, že muzeum má schopnost naplňovat cíle formálního vzdělávání nebo k jejich naplňování přispívat. Může se také společně se školou podílet na plnění jejich edukačních cílů zvláště spoluprací na vzdělávání žáků, především návazností na učivo

jednotlivých vzdělávacích oblastí a oborů i svou jedinečností a specifiky. Obzvláště pak možností interakce s vystavenými originálními exponáty a specifickými formami muzejní edukace.

3.1.2 Propojení muzea se školou

Podle Šobáňové (2012a) si pod propojením muzea se školou dotazovaní představují např. zpracování speciálních programů přímo pro školy, propojení jejich obsahu s učivem, návaznost tématu expozice na učivo. Úsilím propojení muzea se školou není dělat z muzea školu, ale maximálně využít edukační potenciál muzea a spolupracovat mnoha odlišnými způsoby. Nabídka edukačních programů tak může mířit k žákům, ale i k učitelům. Hlubší spolupráce se školou je tak ziskem nejen pro žáky, ale i pro pedagogy, protože rozšiřuje jejich znalosti a způsoby, jimiž lze jistě učivo s žáky zvládnout.

3.2 Překážky spolupráce muzea a školy

A. Brabcová (2003 in Šobáňová, 2007) pokládá za největší překážky především tyto skutečnosti:

- muzea a galerie podceňují nebo naprosto přecházejí vzdělávací aktivity;
- škola a muzeum jsou dva odlišné, odcizené a nekomunikující světy;
- muzejní expozice nejsou sjednoceny s určitými vzdělávacími aktivitami;
- muzejní aktivity nejsou přizpůsobeny rozdílným cílovým skupinám návštěvníků a neberou zřetel na znalosti z pedagogiky;
- v galerijních institucích v ČR doposud většinou chybí edukační pracovník.

Na základě našich zkušeností s tímto názorem nesouhlasíme a přikláníme se k přesvědčení, že v současné době je spousta muzeí, které již tyto překážky odstranily nebo se je snaží napravit.

Graeme K. Talboys (2010 in Jiroutová, 2014) se zabývá otázkou, proč muzea nenavštěvují školy mnohem častěji. Uvádí tři příčiny, které vedou k nízké návštěvnosti ze stran škol. Prvním důvodem je nedostatečná informovanost učitelů o tom, co jim muzea v jejich okolí mohou nabídnout. Druhým důvodem je, že mnoho učitelů nemá dostatečné sebevědomí na to, aby se se svou třídou vydali za bezpečné hranice školy. Třetím důvodem

je to, že čtná část učitelů není obeznámena s tím, jak by mohla návštěva muzea přispět k jejich výuce.

3.2.1 Požadavky muzea na školu

Dále se zaměříme na požadavky ze strany muzeí, co by pro lepší spolupráci vyžadovaly od školy, resp. od učitelů. A Brabcová (2003, s. 28 in Šobáňová, 2012a) uvádí doslova, že „je třeba, aby:

- *škola objevila a rozpoznala vzdělávací a výchovnou hodnotu muzea pro své vzdělávací záměry;*
- *se v muzeu odehrávaly aktivity, které škola nemůže nabídnout nebo zajistit;*
- *návštěva muzea byla zahrnuta do výukového programu každé školy (zatím se z pravidla nachází v kategorii školních výletů);*
- *návštěva muzea byla ve spolupráci s muzeem předem koncepčně připravena tak, aby mohla být co nejefektivněji využita;*
- *škola pomohla vybrat adekvátní část expozice nebo výstavy (návštěva celého muzea nebo příliš rozsáhlé výstavy se mine účinkem);*
- *po návštěvě muzea následovaly aktivity ve škole, zamyšlení nad smyslem předmětu výstavy;*
- *škola poskytla navštívenému muzeu zpětnou vazbu;*
- *škola žáky na návštěvu muzea připravila (s ohledem na ostatní návštěvníky je mj. zapotřebí poučit děti o vhodném chování).“*

Autorka ještě dodává, že „na straně školy je třeba vyvarovat se pokusů určovat muzeu podobu vzdělávacích programů na základě argumentů týkajících se pouze jejich didaktické hodnoty nebo nároku na bezpodmínečné vyhovění osnovám. Muzeum je svébytná instituce se svým vlastním posláním a je na místě, aby to škola respektovala.“ (Brabcová, 2003, s. 28 in Šobáňová, 2012a).

3.2.2 Požadavky školy na muzeum

Úloha učitelů je zásadní vzhledem k tomu, že rodiny se kulturním aktivitám jako jsou návštěvy divadel, muzeí a galerií apod. ne pokaždé věnují v dostatečné míře a děti obdobnou instituci navštěvují často poprvé právě se školou. Převážně učitelé rozhodují o tom, zda

návštěvu muzea zařadí do svého tematického plánu a výuky, či nikoliv. To oni své žáky přivádějí do muzea a vychovávají tak z nich návštěvníky. Muzeum by se tedy mělo starat o lepší komunikaci s učiteli a připravovat speciální edukační či jiné akce pro ně speciální (Šobáňová, 2012a).

Šobáňová (2007 in Šobáňová, 2012a) se nad vyjádřením žádosti školy pozastavuje a zmiňuje požadavek, aby muzea věnovala větší pozornost vzdělávacím aktivitám a aktivnímu zpřístupňování svých sbírek a výsledků vědeckého zkoumání. Muzea by měly nabízet aktivity, které škola svým žákům obvykle nabízet nemůže. Především se jedná o práci přímo v expozici, o setkání s originálem uměleckého díla či jinými původními muzeáliemi a setkání s umělcem nebo odborníkem na danou problematiku z oblasti, které se muzeum věnuje. Učitel též poznává své žáky v různých situacích a v odlišném prostředí. Pro zaručení těchto aktivit je třeba zaměstnat specialistu, muzejního pedagoga. V neposlední řadě je nutno zmínit požadavek, aby galerijní instituce své programy nápadněji předkládaly a zpřístupňovaly a aby je školám, resp. učitelům účinně nabízely.

4 JIHOMORAVSKÉ MUZEUM VE ZNOJMĚ

4.1 Historie

Od vzniku založení Jihomoravského muzea ve Znojmě (dále jen JMM) uběhlo 140 let. Aby se muzeum dočkalo svého jubilea, přispělo velikým úsilím a obětavou prací hned několik generací muzejních pracovníků.

Návrh na zřízení městského muzea padl dne 12. ledna 1878. Posléze byl určen šestičlennou komisi, která vzápětí vyzvala občany znojemského okresu ke spolupráci a darování předmětu do právě vznikajících sbírek. První výstava se konala v prostorách kasárny znojemského hradu roku 1879 a skládala se ze tří částí věnovaných archeologii, přírodninám a živnostem (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008). Po dlouhodobých problémech s umístěním expozic bylo muzeum roku 1910 přestěhováno do místností znojemského hradu, a to zásluhou nového kustoda A. Vrbky, jehož pamětní kniha z roku 1927 je stále zdrojem zajímavých informací o historii Znojma (Janků, 2005).

V období první světové války bylo muzeum zavřeno a v prostorách hradu byla zřízena vojenská nemocnice. K otevření došlo až po válce, kdy zde došlo k reorganizaci. Muzeum se však potýkalo s dalšími problémy a bylo opět zavřeno až do roku 1922 (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008). V roce 1931 dochází ke změně názvu muzea na Jihomoravské krajinské muzeum. Jak název naznačuje, muzejní aktivita se v té době rozšířila na celý znojemský region (Janků, 2005).

Za druhé světové války muzeum strádalo. Některé kovové předměty ze sbírky byly předány okupační armádě a měly sloužit k mobilizaci kovových rezerv. Během bombardování města spojeneckými vojsky bylo poškozeno či zničeno mnoho budov. Znojemský hrad, kde sídlilo muzeum, byl naštěstí jen nepřímo zasažen. Ze střechy hradu byly smeteny tašky, vyražena okna, zničeny vitríny, některé obrazy a nábytek (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008).

Po druhé světové válce dochází k opravám a k restaurováním poškozeným předmětům. Muzeum získává charakter odborného ústavu, rozšiřuje svoje expozice a depozitáře. Předměty byly nejčastěji získány ze zabaveného německého majetku. Místo v depozitáři začalo být nedostačující, a proto se představitelé muzea rozhodli požádat město, aby jim pro uchovávání předmětů přenechalo bývalý minoritský klášter.

V letech 1951–1953 dochází konečně k přesunu tehdejšího vlastivědného muzea ve Znojmě do minoritského kláštera. Historické oddělení mělo vyhrazeno prostory prvního patra kláštera. V přízemí po úpravách měly být umístěny depozitáře, studovna, výstavní a přednáškový sál (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008).

Původně budova minoritského, později františkánský kláštera byla vybudována 1. polovinou 13. století českým králem Přemyslem Otakarem I. V letech 1279 až 1296 po tragické bitvě na Moravském poli, byl v kryptě pochován český král Přemysl Otakar II. V klášteře minoritů se dochovala z nejstarší doby křížová chodba severozápadního ramene včetně okenních kružeb. Po velkém požáru roku 1494 nastává pro klášter období hlubokého úpadku. Došlo ke stavební úpravě, byly vystaveny dvě věže v západním průčelí: jedna patřící minoritům se zvonem, zasvěceným Panně Marii a sv. Antonínovi Paduánskému, druhá věž patřila klariskám se zvony sv. Františka a sv. Kláry. Dochovala se pouze menší část kostela, především jihovýchodní zeď hlavní lodě (Kacetl, 2008).

Začátkem 60. let si muzeum prošlo dalšími změnami. Činnost přírodovědného oddělení se pomalu rozšiřovala. Muzeum se snažilo o zřízení specializovaných úseků archeologie, historie feudalismu, historie kapitalismu, historie umění, botaniky, zoologie a mineralogie, které měly být obsazeny odbornými pracovníky. Byla otevřena i nová expozice s názvem „*Pravěk Znojemska*“. Všechny muzejní předměty byly tehdy vystaveny v sálech na hradě a v rekonstruovaných místnostech minoritského kláštera. V průběhu let 1966-1975 muzeum spolupracovalo na realizaci znojemského historického vinobraní, čehož se znovu ujalo i po roce 1990, kdy došlo k obnovení této tradice (Jihomoravské muzeum ve Znojmě).

Pro muzeum bylo v 70. letech největším cílem a zároveň největší zátěží stavební práce a rekonstrukce na objektech, mezi které patřily i ty, jež dostaly do správy teprve v roce 1972. Navíc se muzeum staralo i o památkové objekty ve vlastnictví národních výborů, k čemuž patřilo i zajišťování restaurátorských prací. Sedmdesátá léta se vyznačovala i bohatou výstavní aktivitou, která se zaměřovala nejvíce na budování socialismu a spolupráci s tehdejšími družebními okresy. Pomalu se rodily muzejní laboratoře a docházelo ke zdokonalování evidence průběžnou inventurou sbírek. Roku 1974 došlo k otevření politicky zaměřených výstav v prostorách hradu. Mluvíme o Síni bratrských vztahů Čechů a Slováků, Síni československo-sovětského přátelství a Síni revolučních tradic. O dva roky později byla na znojmském hradě zpřístupněna nová historická výstava. Byly provedeny úpravy instalace historického nábytku, obrazů a sbírky porcelánu. Dále se zde nalézalo lapidárium

a archeologická část expozice. Na minoritském klášteře se nacházela expozice geologie, zoologie, botaniky a archeologie Znojemska (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008).

Na přelomu 1982-1983 bylo JMM jedno z prvních institucí, které využívalo výhod leteckého vyhledávání a mapování archeologických památek. Postupně byly v 80. letech aktualizovány expozice na znojemském hradě. Byly také zahájeny opakující se přednášky nejprve s archeologickou tematikou, později se širším zaměřením, které probíhají v Domě umění až do teď. V minoritském klášteře se uskutečnila oprava elektroinstalace, přičemž všichni zednickou práci zrealizovali sami pracovníci muzea. V letech 1985-1987 byly na půdách postaveny rozsáhlé depozitáře. Ve snaze dále zlepšovat muzejní práci a rozšířit muzejní nabídku výstav byla otevřena stálá expozice „*Zbraně Orientu*“. Ve stejném roce se vedení JMM podařilo vyklidit 2. poschodí Domu umění, které dostalo pod správu se záměrem opravit budovu a vybudovat zde expozici starého umění (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008).

Během 70. a 80. let se muzeum dokázalo vzchopit, což sama dokazuje urputná činnost jeho zaměstnanců. Kromě poskytování poradenské činnosti a spoluúčasti při památkové péči spolupracovalo také na ochraně životního prostředí.

V důsledku převratných společenských změn došlo v muzeu po roce 1989 k omezení činnosti spojené s rekonstrukcí a údržbou památkových objektů skrze snížení dotací. S touto těžkou situací se dokázalo i tak muzeum vyrovnat a podmínkám se přizpůsobilo.

V roce 1993 dochází k náročným jednáním s městským úřadem, který požadoval navrácení všech historických budov, které muzeum několik desetiletí spravovalo. Padlo hodně kompromisů a byly dohodnuty nové nájemní podmínky pro budovy hradu, rotundy, minoritského kláštera a Domu umění. Roku 1995 byla zpřístupněná stálá expozice „*Z dějin Znojemska*“ a téhož roku proběhla i výstava přírodovědného charakteru s názvem „*Podyjí – Národní park zrozený za ostnatým drátem*“. Téhož roku došlo k reorganizaci a oddělení etnografie se sloučilo s historií. Oslavy 770. výročí povýšení Znojma na královské město doprovázela expozice „*Mince a medaile zemí Koruny české*“ (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008).

Během roku 1999 muzeum otevřelo pro badatele studovnu, ve které zpřístupnilo svoji knihovnu. V 90. pokračovala spolupráce s Národním parkem Podyjí. Probíhaly záchranné archeologické výzkumy v okolí Znojma a Národního parku. Počátek nového tisíciletí znamenalo pro muzeum modernizaci bezpečnosti. Pravidelně se sledují

mikroklimatické podmínky v rotundě i v depozitářích. Dále došlo k instalaci kamerového systému a k modernizaci zabezpečovacího systému. Pro zkvalitnění prohlídek muzeum zavedlo během sezóny průvodcovskou činnost. V roce 2000 se začalo pracovat na rekonstrukci bývalého klášterního špitálu, což trvalo dva roky a do nově upravené budovy bylo přestěhováno ředitelství muzea, ekonomický a provozní útvar a většina odborných pracovišť. Roku 2002 muzeum otevřelo i modernizovanou stálou výstavu s názvem „*Neživá příroda Znojemska*“ (Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008).

4.2 Současnost

Dnes muzeum uchovává ve svých expozicích a depozitářích na 400 000 sbírkových předmětů vzniklých výzkumnou a akviziční činností přírodovědných i společenských pracovišť muzea. Oddělení geologie, botaniky a zoologie se zaměřuje především na výzkum a dokumentaci živé i neživé přírody regionu včetně území Národního parku Podyjí. Archeologie vykonává vedle vlastních výzkumných činností i úkoly na úseku archeologické památkové péče. Pracoviště historie a dějin umění pečuje o bohaté sbírky umělecké a historické. Muzejní knihovna má zase ve svých fondech uschovány i vzácné staré tisky z officíny premonstrátského kláštera v Louce. Obsáhlý fotoarchív s množstvím často jedinečných záběrů řady míst celého okresu spravuje oddělení dokumentace současnosti. O další uchování sbírek se starají konzervátorské laboratoře (www.muzeumznojmo.cz).

JMM je jedním z nejstarších muzeí na Jižní Moravě a se svou prezentační aktivitou se řadí k významným kulturním institucím města i regionu. V současnosti může návštěvník shlédnout celkem deset stálých expozic, které jsou rozmístěny do čtyř objektů: Minoritský klášter, Dům umění, Znojemský hrad a Památník Prokopa Diviše. Muzeum má pod svojí správou rovněž rotundu sv. Kateřiny a zříceninu hradu Cornštejn.

Muzeum též pořádá každoročně přednášky pro veřejnost a muzeum i jeho pracovníci mají rozsáhlou publikační činnost.

4.3 Expozice a výstavy

Na svých webových stránkách JMM nabízí tyto expozice a výstavy (www.muzeumznojmo.cz):

Stálé expozice

1. Minoritský klášter ve Znojmě

V současné době jsou v klášteře uloženy archeologické, přírodovědné a historické sbírky muzea. Archeologické pracoviště uchovává hojný pramenný materiál ke všem pravěkým i historickým obdobím. V historických sbírkách je uložena i vzácná tzv. Květoňova numismatická sbírka českých mincí a jedinečná kolekce orientálních zbraní. V botanické sbírce je zase chloubou Oborného herbář z let 1862 – 1915 a v zoologickém oddělení jsou vzácné doklady o výskytu různých druhů fauny regionu.

Nalezneme zde několik stálých expozic: „*Pravěcí zemědělci, Živá příroda Znojemska, Neživá příroda Znojemska, Zbraně orientu a Černé řemeslo*“.

- **Pravěcí zemědělci**

Dřívější expozice archeologie byla plná pravěkých a středověkých nádob či různých kovových šperků a svou povahou více připomínala výukový prostor pro studenty archeologie, či poskytovala ucelený přehled odborné veřejnosti. A právě z této příčiny se začalo uvažovat o vybudování nové expozice. Poněvadž je Znojemsko regionem zemědělským, bylo jako stěžejní téma zvoleno právě toto hospodářské odvětví.

Po vstoupení do nové expozice se otevře tmavý prostor úzké místnosti, na jehož konci je ozářená replika bohatého hrobu ze starší doby železné. Po cestě projdeme kolem 20 m dlouhé vitríny, ve které najdeme období paleolitu, doby laténské a římské celý přehled pravěku a rané doby dějinné Znojemska. Nad vitrínou je umístěná nástěnná tapeta z dílny akademického malíře L. Anlaufa, na které se seznámíme s rekonstrukcí krajiny, kopírující daný časový úsek ve vitríně. Tapeta je také doplněna přehlednou časovou osou pro lepší orientaci v čase. V největším prostoru jsou pak dvě uzavřené vitríny se skvosty znojemského pravěku. Dominantou je 22 m dlouhá otevřená vitrina, ve které jsou prezentovány nálezy od prvních zemědělců.

Přesunutím do závěrečné části expozice, do krutého období stěhování národů a přes kolonizaci slovanským etnikem se ocitneme v prostředí Velké Moravy. I tato část je tvořena

dlouhou otevřenou vitrínou, ve které najdeme různá odvětví lidské činnosti, jako je rybolov, tavení železa či výroba velkomoravského šperku. Navíc je tento prostor doplněn o figurínu bojovníka ze 7. století.

Expozice je zakončena multimediálním koutkem, kde můžeme sledovat film „*Rok pravěkého zemědělce*“ z dílny K. Špalka, jenž pro expozici připravil i 4 krátké filmy zaměřené na tavení bronz, výrobu keramiky nebo nás seznámí s historií jedné pravěké Venuše.

- **Živá příroda Znojemska**

Expozice živé přírody tvoří součást expozičních prostor minoritského kláštera již od konce 60. let 20. století. Avšak živá příroda Znojemska byla znovuotevřena na jaře 2006 s cílem představit přírodu regionu v co největší pestrosti organismů i typů přírodního prostředí. V šestnácti velkých vitrínách jsou stylizovány základní typy prostředí – biotopy. Při prohlídce přírodou nás to zavede do několika typů lesů, ke skalám a po nich k řece, která tvoří jakousi pomyslnou spojnici mezi člověkem a přírodou. Následují rybníky, louky, vřesoviště a stepi, které vypadají na první pohled přirozeně. V jednotlivých vitrínách najdeme fotografie jednotlivých druhů rostlin, živočichů a hub. Především živočichové jsou prezentováni formou vycpanin a modelů.

Přírodu Znojemska můžeme poznávat více smysly a tomu napomáhá interaktivní zóna. Přivoníme si zde k několika bylinkám, hmatem poznáte vybrané přírodniny, porovnáme barvu, hustotu i texturu vzorků nejběžnějších dřevin Znojemska. Díky zvukovým panelům si poslechneme zvuky různých živočichů. Na dotykových i stolních počítačích se pak dozvíme spoustu dalších doplňujících informací a najdete tam také nejrůznější hry. V sekci pro dospělé návštěvníky pak najdeme informace o chráněných územích regionu.

Přírodovědná expozice může přispět k výchově lidí a tím nepřímo i k ochraně mimořádných přírodních hodnot znojemského regionu (Reiter, Bartoňová, Mažárová, 2018).

- **Neživá příroda Znojemska**

Expozice neživá příroda je zpřístupněna od roku 2002 a snaží se přiblížit procesy utvářející v čase měřeném na stovky milionů let „kamennou tvář“ přírody i vztahy mezi organickými a anorganickými složkami životního prostředí. Expozice má výrazně

regionální zaměření a jsou zde vysvětlovány základní pojmy z geologických věd. „Podivné kameny“ vystavené ve vstupní části expozice jsou drobné geologické objekty z minerálů a hornin, které se často nachází v přírodě a člověk ani netuší, co mohou o místě nálezů prozradit. V další části expozice jsou vystaveny horniny a minerály a jsou prezentovány podle vzniku.

Vzácné nálezy zkamenělých otisků rostlin jsou prvními makroskopickými doklady o existenci života v regionu. V karpatské čelní hlubíně na okraji Českého masivu najdeme hojné ukázky měkkýší fauny, nebo byly nalezeny zbytky obratlovců. Návštěva nové expozice se může stát východiskem nejen pro terénní geologické exkurze, ale i pro exkurze biologickou tematikou (Šmerda, 2018).

- **Zbraně orientu**

Expozice zbraně orientu je převážně sbírka asijských zbraní a patří k největším svého druhu v České republice. Jejím těžištěm je sbírka z balkánské oblasti bývalé Osmanské říše a indická sbírka. Kolekce zbraní, které používaly v Persii, Číně, Japonsku a Indonésii, návštěvníci mohli poprvé spatřit za první republiky na znojenském hradě. Poprvé byla otevřena v bývalé kapitulní síni minoritského kláštera v červenci roku 1986. K modernizaci a celkové rekonstrukci expozice naposledy dochází v letech 2009-2010. Všechny exponáty patří do kategorie zbraní historických, kterých se přestalo užívat v průběhu 19. století. Vystaveno je více než 160 kusů chladných i palných zbraní (Mačuda, 2018).

- **Černé řemeslo**

Expozice černého řemesla dokumentuje výrobky od 2. poloviny 16. století až do konce 19. století. Všechny vystavené artefakty pochází z regionu a v současné době je jich k vidění 46. Kupříkladu mříže jsou ze Znojma, náhrobní kříže např. z Jaroslavic a Želetic a vývěsní štíty ze Znojma či Vranova nad Dyjí. Mimořádnou pozornost si svým uměleckým ztvárněním lidských postav a vegetabilních motivů zaslouží renesanční mříž od Donnerta Schönherra ze Znojma vyrobená kolem roku 1570.

Záměrem této expozice není ukázat chronologický vývoj kovodělného řemesla, ale seznámit návštěvníky s krásou a řemeslnou dovedností tohoto druhu umělecké výroby našich předků. Exponáty patří mezi vzácné doplňky stavebního a umělecko-historického bohatství znojenského regionu (Mačuda, 2018).

2. Dům umění

Dům umění - Slavíkovský palác sídlí v jedné z nejkrásnějších renesančních budov města. Dnes palác slouží výstavním účelům JMM. Výběr z hojných uměleckých sbírek JMM zde prezentují stálé expozice „*Staré umění Znojemska*“ ve druhém podlaží a „*Jan Tomáš Fischer - medailéřská tvorba*“ a „*Mince zemí Koruny české*“ v podlaží prvním. Výstavní sály v prvním podlaží jsou vymezeny většinou pro výstavy současného výtvarného umění. V přízemí se nalézá víceúčelový sál pro příležitostné výstavy, přednášky a konference.

- **Staré umění Znojemska**

Stálá expozice sakrálního gotického a barokního umění ze sbírek JMM předvádí reprezentativní kolekci děl sochařů a malířů, tvořících ve zdejším prostředí od doby posledních Přemyslovců až po osvícenství 18. století.

První část expozice je věnována sbírkám z doby gotiky. Nejcennějším exponátem je dřevěná skulptura Znojemské madony a nejstarším vystaveným předmětem je hlava královny, tzv. Znojemské Libuše, z poslední třetiny 13. století. Taktéž druhá část, věnovaná baroknímu umění, má své těžiště v sochařských dílech. K pozoruhodným patří práce významného sochaře 1. poloviny 18. století Jiřího Antonína Heinze i tvorba Josefa Leonarda Webera.

- **Jan Tomáš Fischer – medailéřská tvorba**

Komorní expozice medailéra Jana Tomáše Fischera je umístěna v bývalé rodinné kapli měšťanského paláce (dnes Dům umění JMM). Představuje tvorbu znojemského rodáka, který se natrvalo zapsal do kulturního podvědomí svého rodného města stejně jako do dějin moderní poválečné medaile.

Vystavené medaile J. T. Fischera, absolventa pražské Akademie výtvarných umění jsou z větší části svým námětem vázány ke Znojmě. Vynikají, jsou mezi nimi ražené medaile na 500. výročí postavení radniční věže (1948) a dokončení obnovy románské hradní kaple Panny Marie a sv. Kateřiny ve Znojmě (1949). Stejně jako medaile ke 250. výročí narození vynálezce bleskosvodu Prokopa Diviše (1948) a 200. výročí jeho vynálezu (1954).

- **Mince zemí koruny české**

Expozice mince zemí koruny české – ze sbírky Josefa Květoně je stálá numismatická expozice JMM a byla zpřístupněna 11. září 2007 ve Znojmě v Domě umění. Unikátní uspořádanou sbírku českých mincí a medailí shromáždil Josef Květoň a v roce 1948 jí získalo JMM darem od Boženy Velebové, dcery Josefa Květoně. Poprvé byla sbírka vystavena na znojemském hradě 1949-1962. Po zrušení expozice byla téměř 45 let uložena v historickém depozitáři.

Numismatická sbírka muzea má honosné kusy dukátů či tolarů a drobných mincí. Sbírkou byla obohacena o 1137 artefaktů, z toho bylo 986 mincí, 134 medailí a 17 svátostek. Nová expozice obsahuje devět speciálních vitrín, v nichž je vystaveno 823 artefaktů, které dokumentují období Keltů přes denárovou, grošovou a tolarovou měnu, včetně historie medailí a jetonů.

Numismatická expozice mohla vzniknout díky významné finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky a Jihomoravského kraje.

3. Znojemský hrad

V letošním roce muzeum představuje úplně novou expozici „*Noblesa křehkého dekoru*“. Tato expozice předkládá střípek z bohaté mozaiky historie keramické produkce znojemského regionu se zaměřením na 2. polovinu 19. století. V té době ve Znojmě a blízkém okolí působilo mnoho velmi kvalitních dílen. Prezentovány jsou například výrobky dílen: Klammerth, Slowak, Sitko, Keller, Ditmar, Lauer, Steidl, Odborné keramické školy ve Znojmě a z okolních, Vranovskou keramiku a firmu Schiller z Hostěrádek.

V současné době prochází znojemský hrad částečnou rekonstrukcí - opravou střechy. Z této příčiny jsou nepřístupné expozice v 1. patře hradu, avšak přístupné je celé přízemí včetně reprezentativních sálů.

Do historie hradního komplexu uvádějí návštěvníka panelové prezentace, které vytvořili studenti Vysokého učení technického v Brně. V této chvíli interiéry hradu představují život raně novověké společnosti prezentací historického nábytku ze sbírek muzea. Další působivou místností hradu je tzv. deblínská kaple s nástrojnými malbami Jana Michaela Fissého. Na rozdílnosti života vrchnostenské společnosti a jejich poddaných pak upozorňuje tzv. selská jizba vybavená lidovým nábytkem.

4. Památník Prokopa Diviše

Památník byl veřejnosti poprvé otevřen 28. června 1936. V roce 2010 připravilo muzeum novou podobu stálé expozice o životě a díle Prokopa Diviše. Nová expozice ve funkcionalistickém památníku nahradila starší výstavku z roku 1998, která byla reinstalována u příležitosti 300. výročí Divišova narození. Má přirozeně modernější vzhled a barvitějším způsobem přibližuje návštěvníkům všestranné technické i humanitní nadání tohoto proslulého českého vynálezce. Už z názvu nové expozice, který zní „*Prokop Diviš 1698-1765, kněz, fyzik, lékař a hudebník*“, lze odhadnout, o jak výjimečnou dějinnou osobnost Znojma a Přímětic se jedná. Památník Prokopa Diviše v Příměticích prošel také postupnou rekonstrukcí. Opravena byla střecha, fasáda a interiér je zcela nově nasvícen. Rekonstrukcí také prošla podlaha v interiéru i exteriéru památníku. Exponáty dokumentují život a dílo Prokopa Diviše a oslavy jeho výročí ve Znojmě a v Příměticích v létech 1898 až 1998.

Krátkodobé výstavy

- **Za starých časů**

Druhá výstava k výročí 140 let znojemského muzea „*Za starých časů*“, která bude ke zhlédnutí od 15. června do 30. září 2018 na znojemském hradě je zaměřena především na nejstarší historii muzea. Návštěvníci zde uvidí necelou rekonstrukci pracovny kustoda muzejních sbírek, zásadní osobnosti v dějinách muzea, Antona Vrbky. Představeny budou také dobové fotografie dřívějších podob muzejních expozic a výstav, muzejních objektů, ale také například z oprav a rekonstrukcí. Na výstavě budou také vystaveny některé z předmětů, které se nacházely v prvních hradních expozicích, například části kroje ze Starého Šaldorfa nebo jeden z nejstarších přírůstků muzea - poměrně dobře zachovalá 56 cm dlouhá lebka medvěda jeskynního.

- **Zahrada naší minulosti - secesní keramika z Vranovské vsi**

Na přelomu 19. a 20. století, po dobu téměř šedesáti let vznikala ve Vranovské Vsi, nenápadné obci Znojemska, pozoruhodná secesní keramika. Keramická manufaktura Paula a Anny Wranitzky (značka P.A.W.) vyráběla zvláště užitkovou keramiku obvykle z červené hlíny s vysokým obsahem železa z okolí Znojma. Charakteristická je pro jejich výrobky tvarová rozmanitost.

Jeden z celosvětově nejpočetnějších souborů této osobité keramiky si můžeme prohlédnout právě na nové výstavě „*Zahrada naší minulosti – Secesí keramika z Vranovské Vsi*“ v Domě umění od 11. května do 26. srpna 2018. Výstavu navíc doprovází velkoformátový katalog se základními údaji o firmě a její produkci a s více než třemi sty barevnými fotografiemi, který je celosvětově naprosto první publikací na toto téma.

- **Kořeny poznání - 140 let znojemského muzea**

Na výstavě, která se koná od 20. dubna do 24. června 2018 v minoritském klášteře se prezentuje jedenáct osobností spojených s činností zdejšího muzea, které se ať už přímo, či nepřímo podílely na shromáždění a prezentaci prvních odborných poznatků z archeologie, botaniky, geologie nebo zoologie v našem regionu. Na jedenácti panelech podáváme stručnou charakteristiku jejich profesní činnosti i dalších souvislostí, které zásadně ovlivnily jejich přístup k regionální vědě a tím také předurčily směr lokálního bádání.

Archeologie má na Znojemsku dlouhou tradici, kdy první výzkumy zde datujeme již k polovině 19. století. V letošním roce si tak nepřipomínáme jenom 140 od vzniku znojemského muzea, ale také 140 let od narození Františka Vildomce a 20 let od úmrtí jeho syna Vědomila, dlouholetého ředitele muzea.

- **Pestrá paleta Lojzy Budíka**

Lojza Budík patří k významným krajinářům jihozápadní Moravy a jeho díla jsou nejen esteticky hodnotná, ale zároveň představují významný historicko-dokumentační pramen poznání krajiny a sídel Znojemska a Třebíčska. Přes nedokončené akademické vzdělání je dnes Budíkovo dílo velmi ceněno. Stovkami výtvarných děl zanechal nesmazatelnou stopu v soukromých i muzejních sbírkách, což dokládá i sama výstava trvající od 27. dubna do 27. června 2018 v Domě umění. Prezentuje kolekce Budíkových děl z JMM, Regionálního muzea v Třebíči, Muzea Vyškovska (Bučovice) a v neposlední řadě také ze soukromých sbírek.

- **Proměny - Znojmo známé, méně známé i neznámé**

Mázhaus Domu umění prezentuje výstavou obrazů znojemského malíře Pavla Davida další z jeho sérií věnovaných městu Znojmu. Výstava konající se od 17. května do 29. července 2018 představuje město Znojmo známé, méně známé i neznámé a jeho

proměny. Můžeme zde vidět také pohledy na místa z různých dob, kdy autor vycházel ze starších obrazů malířů, kteří zde kdysi malovali a srovnat je se současným pohledem. Všechny obrazy vznikly během uplynulého roku a jsou možností k posouzení autorova výtvarného vývoje.

- **Když se rozbuší kovadlina**

Dlouhodobá výstava, která je ke zhlédnutí od 15. prosince 2017 až do 30. listopadu 2018 ve výstavním sále minoritského kláštera v přízemí je volně navazující na stálou expozici černého řemesla a představuje drobné kovářské práce, vývěsní cedule a štíty, železo v době válečné, lampy, lucerny a svícní, krásu zámečnictví, ale také lékařské nástroje. Pozoruhodností je také autentická postava kováře, který je zde zachycen při kování podkovy a přibližuje návštěvníkům atmosféru kovárny.

Po zhlédnutí expozice *Černé řemeslo* v křížové chodbě tzv. ambitu minoritského kláštera, pokračujeme do výstavního sálu na výstavu, která expozici doplňuje o nově zrestaurované exponáty z našich muzejních sbírek. Návštěvník se zde může seznámit s krásou a řemeslnou dovedností tohoto druhu umělecké výroby našich předků.

- **Kouzlo starých plováren**

Výstava v minoritském klášteře trvající od 29. června do 2. září 2018 objasní historii českých a moravských plováren a své místo zde najde i dnes už zaniklá znojemská plovárna u Dyje. Půjde obzvláště o přiblížení atmosféry a dobového života, který se odehrával ve 20. století ruku v ruce s postupnou proměnou životního stylu. Výstava rovněž připomene městské a říční lázně, plovárny či přehradu a zároveň přiblíží někdejší trávení volného času, hygienické návyky, dobovou letní módu i například sportovní náčiní. Uvidíme též exponáty z největší a jedinečné sbírky oděvů, doplňků a plavek sběratelky Vlad'ky Dobiášové z Prahy, nebudou chybět ani klobouky, brýle, plovací, sportovní nebo zábavní pomůcky a mnoho dalších exponátů, stejně jako dobové dokumenty, fotografie, pohlednice ze sbírky Karla Uhlíře nebo časopisy.

4.4 Nabídka edukačních programů (2017/2018)

Edukační programy jsou doprovodné aktivity ke stálým expozicím i krátkodobým výstavám. Jsou pro školní skupiny vytvářeny v návaznosti na RVP. Obvyklou školní výuku tak doplňují o prvky objektového vyučování, kritického myšlení, ale i o regionální učivo (www.muzeumznojmo.cz)

JMM nabízí širokou škálu edukačních programů. Najdeme je buďto na webových stránkách muzea, kde je aktuální přehled všech programů nebo v muzejní regionální učebnici, kterou učitelé dostávají od muzejního pedagoga či si ji mohou vzít sami v muzeu na pokladně. V učebnici jsou edukační programy pouze ke stálým expozicím, ale muzeum pravidelně vytváří i programy ke krátkodobým výstavám. Muzeum též pravidelně posílá školám emailem aktuální nabídku programů. Lze si je vybrat podle věkové kategorie žáků (mateřská škola, první stupeň ZŠ, druhý stupeň ZŠ, střední škola) a barevně označených témat: červená – historie, žlutá – kultura, zelená – příroda, modrá finanční gramotnost (viz příloha č. 2). U každého programu lze nalézt cílovou skupinu, místo konání, dobu trvání, cíle, popis a návaznost na RVP.

Projekt muzejní regionální „učebnice“ byl formován již od roku 2012 edukačními programy ke stálým expozicím JMM na základě zjištěné potřeby samotných pedagogů. Edukační programy v rámci muzejní regionální „učebnice“ zařazovali do své výuky učitelé již ve druhém pololetí školního roku 2014/2015. Jednalo se však o programy vytvořené v předchozích letech. Od září 2015 pak zdarma navštěvovaly kompletní nabídku edukačních programů z muzejní regionální „učebnice“.

Přehled a popis edukačních programů určených pro první stupeň ZŠ najdeme v muzejní regionální učebnici (viz příloha č. 1).

5 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků. Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání. Vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo. Zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi. Stanovuje standardy pro základní vzdělávání, jejichž smyslem je účinně napomáhat při dosahování cílů stanovených v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) (RVP ZV, 2017, s. 6).

5.1 Vymezení RVP ZV v systému kurikulárních dokumentů

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních a to státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách (RVP ZV, 2017, s. 5).

5.2 Charakteristika základního vzdělávání

Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základní vzdělání, se realizuje v oboru vzdělání základní škola. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán RVP ZV (RVP ZV, 2017, s. 7).

5.3 Pojetí a cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků, a to ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních.

Základní vzdělávání na 1. stupni usnadňuje svým pojetím přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického

vzdělávání. Je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka (včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků nadaných a mimořádně nadaných). Vzdělávání svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi;
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

(RVP ZV, 2017, s. 8-9)

5.4 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ

o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence občanské;
- kompetence pracovní.

(RVP ZV, 2017, s. 10)

5.5 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)
- **Matematika a její aplikace** (Matematika a její aplikace)
- **Informační a komunikační technologie** (Informační a komunikační technologie)
- **Člověk a jeho svět** (Člověk a jeho svět)
- **Člověk a společnost** (Dějepis, Výchova k občanství)
- **Člověk a příroda** (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- **Člověk a zdraví** (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- **Člověk a svět práce** (Člověk a svět práce)

(RVP ZV, 2017, s. 14)

Pedagog může využít muzejní edukaci nejenom v těchto vzdělávacích oblastech, kde vyučování přispívá k naplnění následujících očekávaných výstupů:

5.5.1 Člověk a jeho svět

Vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět* je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život. Svým široce pojatým syntetickým (integrovaným) obsahem spoluutváří povinné základní vzdělávání na 1. stupni.

Vzdělávání v oblasti *Člověk a jeho svět* rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti, utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Poznávají sebe i své nejbližší okolí a postupně se seznamují s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy a se složitějšími ději. Učí se vnímat lidi, vztahy mezi nimi, všít si podstatných věcných stránek i krásy lidských výtvorů a přírodních jevů, soustředěně je pozorovat, přemýšlet o nich a chránit je. Na základě poznání sebe, svých potřeb a porozumění světu kolem sebe se žáci učí vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům (včetně situací ohrožení), učí se vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Při osvojování poznatků a dovedností ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* se žáci učí vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných.

Muzejní edukací uskutečňujeme tyto očekávané výstupy, které se dotýkají níže uvedených tematických okruhů jednotlivých vzdělávacích obsahů v oblasti *Člověk a jeho svět* (RVP ZV, 2017, s. 44-50):

V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme*, se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků (např. v dopravní výchově). Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným

způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi.

Očekávané výstupy 1. období

Žák

- *začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)*
- *rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost*

Očekávané výstupy 2. období

Žák

- *určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu*
- *určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě*
- *rozlišuje mezi náčrtky, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli*
- *vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického*
- *rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam*

V tematickém okruhu ***Lidé kolem nás*** si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen. Poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, se světem financí, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí, celou společností nebo i svět (globální problémy). Celý tematický okruh tak směřuje k prvotním poznatkům a dovednostem budoucího občana demokratického státu.

Očekávané výstupy 1. období

Žák

- *odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností*

Očekávané výstupy 2. období

Žák

- *rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení*
- *poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)*

V tematickém okruhu ***Lidé a čas*** se žáci učí orientovat v dějích a v čase. Poznávají, jak a proč se čas měří, jak události postupují v čase a utvářejí historii věcí a dějů. Učí se poznávat, jak se život a věci vyvíjejí a jakým změnám podléhají v čase. V tematickém okruhu se vychází od neznámějších událostí v rodině, obci a regionu a postupuje se k nejdůležitějším okamžikům v historii naší země. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu atd.

Očekávané výstupy 1. období

Žák

- *využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti*
- *pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije*
- *uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost*

Očekávané výstupy 2. období

Žák

- *pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy*
- *využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek*
- *rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik*
- *srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik*
- *objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů*

V tematickém okruhu **Rozmanitost přírody** žáci poznávají Zemi jako planetu sluneční soustavy, kde vznikl a rozvíjí se život. Poznávají velkou rozmanitost i proměnlivost živé i neživé přírody naší vlasti. Jsou vedeni k tomu, aby si uvědomili, že Země a život na ní tvoří jeden nedílný celek, ve kterém jsou všechny hlavní děje ve vzájemném souladu a rovnováze, kterou může člověk snadno narušit a velmi obtížně obnovovat. Na základě praktického poznávání okolní krajiny a dalších informací se žáci učí hledat důkazy o proměnách přírody, učí se využívat a hodnotit svá pozorování a záznamy, sledovat vliv lidské činnosti na přírodu, hledat možnosti, jak ve svém věku přispět k ochraně přírody, zlepšení životního prostředí a k trvale udržitelnému rozvoji.

Očekávané výstupy 1. období

Žák

- *pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích*
- *roztřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě*

Očekávané výstupy 2. období

Žák

- objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka
- vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období
- zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí
- porovnává na základě pozorování základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy
- zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat
- stručně charakterizuje specifické přírodní jevy a z nich vyplývající rizika vzniku mimořádných událostí; v modelové situaci prokáže schopnost se účinně chránit

V tematickém okruhu **Člověk a jeho zdraví** žáci poznávají především sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti, která má své biologické a fyziologické funkce a potřeby. Poznávají zdraví jako stav bio-psycho-sociální rovnováhy života. Žáci se seznamují s tím, jak se člověk vyvíjí a mění od narození do dospělosti, co je pro člověka vhodné a nevhodné z hlediska denního režimu, hygieny, výživy, mezilidských vztahů atd. Získávají základní poučení o zdraví a nemocech, o zdravotní prevenci a poskytování první pomoci. Osvojují si bezpečné chování a vzájemnou pomoc v různých životních situacích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel. Žáci si postupně uvědomují, jakou odpovědnost má každý člověk za své zdraví a bezpečnost i za zdraví jiných lidí. Žáci docházejí k poznání, že zdraví je důležitá hodnota v životě člověka.

Potřebné vědomosti a dovednosti ve vzdělávacím oboru Člověk a jeho svět získávají žáci především tím, že pozorují názorné pomůcky, přírodu a činnosti lidí, hrají určené role, řeší modelové situace atd. (RVP ZV, 2017, s. 42-43).

Očekávané výstupy 1. období

Žák

- *uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví*

Očekávané výstupy 2. období

Žák

- *využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a podpoře vlastního zdravého způsobu života*
- *rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození*

5.5.2 Umění a kultura

Vzdělávací oblast *Umění a kultura* umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence – umění a kulturu; kulturu jako procesy i výsledky duchovní činnosti umožňující chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence, i jako neoddelitelnou součást každodenního života (kultura chování, oblékání, cestování, práce); umění jako proces specifického poznání a dorozumívání, v němž vznikají informace o vnějším a vnitřním světě a jeho vzájemné provázanosti, které nelze formulovat a sdělovat jinými než uměleckými prostředky.

V etapě základního vzdělávání je oblast Umění a kultura zastoupena vzdělávacími obory *Hudební výchova* a *Výtvarná výchova*. Vzdělávací oblast lze rozšířit o doplňující vzdělávací obor *Dramatická výchova*, který je na úrovni školního vzdělávacího programu možné realizovat formou samostatného vyučovacího předmětu, projektu, kurzu apod.

Na 1. stupni základního vzdělávání se žáci seznamují prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a s jazykem hudebního a výtvarného umění, ale také umění dramatického a literárního. S nimi se učí tvořivě pracovat, užívat je jako prostředky pro sebevyjádření. Poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat a výpovědi sdělované uměleckým dílem rozpoznávat a interpretovat.

Hudební výchova vede žáka prostřednictvím *vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností* k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání

hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe *obsahovými doménami* hudební výchovy.

Hudební činnosti jako činnosti vzájemně se propojující, ovlivňující a doplňující rozvíjejí ve svém komplexu celkovou osobnost žáka, především však vedou k rozvoji jeho hudebnosti – jeho hudebních schopností, jež se následně projevují individuálními hudebními dovednostmi – sluchovými, rytmickými, pěveckými, intonačními, instrumentálními, hudebně pohybovými, hudebně tvořivými a poslechovými.

Prostřednictvím těchto činností žák může uplatnit svůj individuální hlasový potenciál při sólovém, skupinovém i sborovém zpěvu, své individuální instrumentální dovednosti při souborové hře a doprovodu zpěvního projevu, své pohybové dovednosti při tanci a pohybovém doprovodu hudby a v neposlední řadě je mu dána příležitost „interpretovat“ hudbu podle svého individuálního zájmu a zaměření.

Obsahem *Vokálních činností* je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků.

Obsahem *Instrumentálních činností* je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci.

Obsahem *Hudebně pohybových činností* je ztvárňování hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest.

Obsahem *Poslechových činností* je aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat.

Výtvarná výchova pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy, které jsou nezastupitelným nástrojem poznávání a prožívání lidské existence. Tvořivý přístup k práci s nimi při tvorbě, vnímání a interpretaci vychází zejména z porovnávání dosavadní a aktuální zkušenosti žáka a umožňuje mu uplatňovat osobně jedinečné pocity a prožitky.

Výtvarná výchova přistupuje k vizuálně obraznému vyjádření (a to jak samostatně vytvořenému, tak přejatému) nikoliv jako k pouhému přenosu reality, ale jako k prostředku, který se podílí na způsobu jejího přijímání a zapojování do procesu komunikace.

V etapě základního vzdělávání je výtvarná výchova postavena na tvůrčích činnostech – tvorbě, vnímání a interpretaci. Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí

výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky (dále jen prostředky) nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající v současném výtvarném umění a v obrazových médiích. Tvůrčími činnostmi (rozvíjením smyslové citlivosti, uplatňováním subjektivity a ověřováním komunikačních účinků) založenými na experimentování je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně jedinečné pocity a prožitky a zapojit se na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace.

Muzejní edukací uskutečňujeme tyto uvedené očekávané výstupy v oboru výtvarná výchova (RVP ZV, 2017, s. 86-87):

Očekávané výstupy 1. období

Žák

- *rozpoznává a pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření (linie, tvary, objemy, barvy, objekty); porovnává je a třídí na základě odlišností vycházejících z jeho zkušeností, vjemů, zážitků a představ*
- *vyjadřuje rozdíly při vnímání události různými smysly a pro jejich vizuálně obrazné vyjádření volí vhodné prostředky*
- *interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření; odlišné interpretace porovnává se svojí dosavadní zkušeností*
- *na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil*

Očekávané výstupy 2. období

Žák

- *nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě*
- *osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření; pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky (včetně prostředků a postupů současného výtvarného umění)*
- *porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace*

- *nalézá a do komunikace v sociálních vztazích zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil*

Obsahem *Rozvíjení smyslové citlivosti* jsou činnosti, které žákovi umožňují rozvíjet schopnost rozeznávat podíl jednotlivých smyslů na vnímání reality a uvědomovat si vliv této zkušenosti na výběr a uplatnění vhodných prostředků pro její vyjádření.

Obsahem *Uplatňování subjektivity* jsou činnosti, které žáka vedou k uvědomování si a uplatňování vlastních zkušeností při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření.

Obsahem *Ověřování komunikačních účinků* jsou činnosti, které žákovi umožňují utváření obsahu vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace a hledání nových i neobvyklých možností pro uplatnění výsledků vlastní tvorby, děl výtvarného umění i děl dalších obrazových médií (RVP ZV, 2017, s. 81-82).

5.6 Průřezová témata

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování. Obsahují charakteristiku průřezového tématu, kde je zdůrazněn význam a postavení průřezového tématu v základním vzdělávání. Dále je vyjádřen vztah ke vzdělávacím oblastem a přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka jak v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak v oblasti postojů a hodnot. Obsah průřezových témat doporučený pro základní vzdělávání je rozpracován do tematických okruhů (v textu tučným písmem). Každý tematický okruh obsahuje nabídku témat (činností, námětů). Výběr témat a způsob jejich zpracování v učebních osnovách je v kompetenci školy.

Realizace průřezových témat má nezastupitelné místo při vzdělávání všech žáků a zvláště pak žáků, u kterých je upravován obsah a výstupy ze vzdělávání od 3. stupně podpůrných opatření. Průřezová témata obsahují silný výchovný aspekt a napomáhají osobnostnímu a charakterovému rozvoji těchto žáků, vytvářejí prostor pro utváření jejich postojů a hodnotového systému. Proto bude i při výuce těchto žáků kladen důraz především

na kultivaci jejich postojů a hodnotových orientací. Nároky kladené na utváření vědomostí a dovedností těchto žáků budou vždy plně respektovat jejich individuální možnosti. Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV. Všechna průřezová témata však nemusejí být zastoupena v každém ročníku. V průběhu základního vzdělávání je povinností školy nabídnout žákům postupně všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP. Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

(RVP ZV, 2017, s. 125)

II EMPIRICKÁ ČÁST

6 ÚVOD DO VÝZKUMU

Empirickou částí bychom chtěli navázat na část teoretickou, ve které jsme objasňovali všechny potřebné termíny týkající se muzea, popisovali jsme muzejní edukaci v návaznosti na školní vyučování i podmínky kvalitní spolupráce muzea a školy.

Empirická část je věnována výzkumu, jehož hlavním cílem je úroveň navázané spolupráce Jihomoravského muzea ve Znojmě s učiteli 1. stupně základních škol ve Znojmě i jeho okolí v různých jejích hlediscích. Dílčí cíle, které jsme si stanovily, se zabývají zejména četností návštěv JMM školami, komunikací mezi těmito dvěma institucemi, spoluprací a přínosem muzejní edukace v prostorách JMM pro školy a jejich výuku, preferencemi učitelů skrze navštěvované expozice a edukační programy a kvalitou muzejní edukace v prostorách JMM.

Předkládáme zde jak názory učitelů na spolupráci s JMM, tak názor muzejního pedagoga působícího v této instituci ohledně kooperace s učiteli.

7 REŠERŠE VÝZKUMŮ NA PODOBNÉ TÉMA

V dnešní době je obtížné najít téma, na které by nebyl provedený žádný výzkum. Proto i na námi zvolené téma bylo provedeno v minulosti již několik výzkumů. Spolupráce muzea a školy je oblast, kterou jsme se rozhodli prozkoumat a muzejní pedagogika je v ní poměrně mladou vědou, která v poslední době vykazuje velký rozvoj a je ve středu zájmu. Nyní uvedeme několik výsledků výzkumů, které se k tomuto tématu vážou.

Jeden z těchto výzkumů najdeme v disertační práci Petry Šobáňové, publikované v roce 2009. Výzkum se zaměřil na mladé nastupující pedagogy a jejich vztah k muzeu a muzejní edukaci. Cílem šetření bylo také zjistit, jaké požadavky kladou směrem k muzeu a jestli jsou ochotni ke spolupráci s ním.

Další výzkum uskutečnila Alena Vavrdová v letech 2008 – 2010 a jeho výsledky byly předloženy v časopise Muzeum: muzejní a vlastivědná práce. Mapuje zde současné trendy ve spolupráci muzeí a škol.

Poslední tři výzkumy, které tu zmíníme, byly provedeny jako součásti diplomových prací. První uvedeme výzkum provedený Julií Svatoňovou na Masarykově univerzitě v roce 2007. Zjistila, že v současnosti se na aktuální formě spolupráce podílejí aktivněji muzea, učitelé jsou spíše pasivní a svou účast na spolupráci s muzeem vidí ve využívání nabídek, které jim muzeum poskytuje.

Druhý výzkum realizovala v roce 2015 Eliška Boková na Univerzitě Palackého v Olomouci, kdy zjistila, že většina učitelů nemá o spolupráci s muzei zájem a nechtějí spolupracovat z časových a finančních důvodů. Poslední výzkum Michaely Steinerové z roku 2016 na Univerzitě Palackého v Olomouci ukázal, že muzeum nabízí dle svých možností program a školy jej akceptují. Muzejní pracovníci také neznají proměňující se osnovy a obsah výuky, na druhou stranu, učitelé nemají skutečnou představu, do jaké míry jim muzeum může přispět k obohacení výuky. I z tohoto důvodu učitelé ponechávají všechnu iniciativu na muzeu.

Z těchto uvedených již vyzkoumaných skutečností můžeme vycházet i při našem výzkumu a rozhodně bude zajímavé sledovat, zda se tyto předpoklady promítnou i v námi získaných výsledcích.

8 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ

Hlavním cílem empirické části je zjistit na jaké úrovni je spolupráce mezi Jihomoravským muzeem ve Znojmě a základními školami v samotném městě i jeho okolí. Dílčími cíli jsou:

- zjistit, zda školy navštěvují muzeum v rámci výuky a jak často,
- zjistit, jak komunikuje JMM se školami,
- zjistit, zda považují učitelé i muzejní pedagog pro výuku spolupráci a navštěvování muzea za přínosné,
- zjistit, která témata expozic a edukačních programů učitelé preferují.

Ze stanovených dílčích cílů vyplývá, že budeme sledovat četnost návštěv JMM školami, komunikaci mezi těmito dvěma institucemi, přínos muzejní edukace v prostorách JMM pro školy a preference učitelů z hlediska témat expozic a edukačních programů.

Na základě výše uvedených cílů jsme stanovili tyto předpoklady:

Předpoklad č. 1: Více než 80 % učitelů 1. stupně ZŠ navštěvuje se svými žáky JMM.

Předpoklad č. 2: Učitelé 1. stupně ZŠ navštěvují se svými žáky JMM nejčastěji 1krát ročně.

Předpoklad č. 3: Učitelé 1. stupně jsou dostatečně informováni o nabídce expozic a edukačních programů JMM a to zejména prostřednictvím emailu.

Předpoklad č. 4: Více než 80 % učitelů 1. stupně považuje pro jejich výuku spolupráci a navštěvování muzea za přínosné.

Předpoklad č. 5: Učitelé 1. stupně ZŠ preferují nejčastěji dle témat expozice a edukační programy o historii a přírodě.

9 METODY VÝZKUMU

Jako metody výzkumu jsme zvolili dotazník a rozhovor. Zvolili jsme polostrukturovaný nestandardizovaný dotazník s patnácti položkami, který jsme sestavili sami (viz příloha č. 3). Výzkum jsme doplnili o interview, ve kterém byl využit diktafon předem schválený dotazovanou osobou. Ten měl později sloužit pro lepší orientaci.

9.1 Dotazník

Dotazník vymezujeme jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Jde o předem připravené a pečlivě formulované otázky, na které respondent odpovídá písemně a jsou promyšleně seřazeny (Gavora, 2000). Je jedním z nejvíce frekventovaných metod využívaných při sběru dat. Metodě dotazníku bývá často vytýkáno, že nezjišťuje, jací dotazovaní ve skutečnosti jsou, ale pouze to jak sami sebe vidí, nebo chtějí, aby byli viděni. Zdánlivě snadná konstrukce je zřejmě důvodem, proč se dotazník používá v tak vysoké frekvenci. Výhodou dotazníku však je, že umožňuje v celku rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů (Chráska, 2007).

V dotazníku je nutné rozlišovat termín položka a otázka, ne každá položka totiž musí být otázkou. Položky rozdělujeme na otevřené a uzavřené dle toho, jakým způsobem má respondent v určité položce odpovědět. U položek uzavřených respondent manipuluje určitým způsobem s odpověďmi, které jsou již navrženy (např. seřazuje, vybírá apod.) a u otevřených položek odpovídá sám. Položky dotazníku zjišťují fakta, znalosti nebo vědomosti, mínění, postoje nebo motivy. Měli by být všem respondentům jasné, srozumitelné a důležitá je u nich také jednoznačnost (Chráska, 2007).

9.2 Interview

Nejčastěji jde o kontakt dvou osob tváří v tvář. Někdy se však používá interview telefonickou formou. Někteří autoři používají označení rozhovor, avšak ne každý rozhovor je interview. Jde o výzkumnou metodu, která zachycuje fakta, ale i postoje respondentů. Výhodou při setkání s respondentem je, že dle jeho vnějších reakcí můžeme celý postup kladení otázek pohotově usměrňovat. Pokud je interview formou tváří v tvář důležitost hraje také nastolení raportu, což je navázání přátelského vztahu k respondentovi a vytvoření otevřené atmosféry. Obsahem jsou otázky a odpovědi. Nejčastěji se používají uzavřené, polouzavřené a otevřené otázky. Upřednostňují se však otevřené. (Gavora, 2000).

10 VÝZKUMNÝ VZOREK

10.1 Dotazníkové šetření

Ke sběru dat jsme využili polostrukturovaného nestandardizovaného dotazníku, který jsme sami sestavili. Dotazník byl určen pro učitele 1. stupně základních škol ve Znojmě a jeho okolí. Při dotazníkovém šetření jsme využili možnosti osobního předání dotazníků. Oslovovali jsme základní školy prostřednictvím emailu a žádali je o vyplnění dotazníků učiteli 1. stupně. Dotazníky byly osobně dodány ředitelům a ředitelkám devíti základní škol. Celkem bylo rozdáno 42 dotazníků. Všech devět oslovených škol nám vyšlo vstříc a v domluveném termínu odevzdání dotazníků jich bylo vráceno 37 vyplněných. Návratnost dotazníků byla 88 % a vyhodnocení probíhalo pomocí sestavení tabulek a grafického znázornění pro lepší přehlednost. Dotazníky byly dodány do těchto škol:

- Základní škola, Znojmo, Mládeže 3
- Základní škola Jubilejní park, Znojmo
- ZŠ, Znojmo, nám. Republiky 9
- ZŠ a MŠ Pražská Znojmo
- ZŠ JUDr. Josefa Mareše a MŠ Znojmo
- MŠ, ZŠ a Praktická škola Znojmo, Horní Česká
- ZŠ Prokopa Diviše a MŠ, Znojmo - Přímětice 569
- Základní škola Václavské náměstí, Znojmo
- ZŠ + MŠ Dobšice – Základní a mateřská škola Dobšice

10.2 Interview

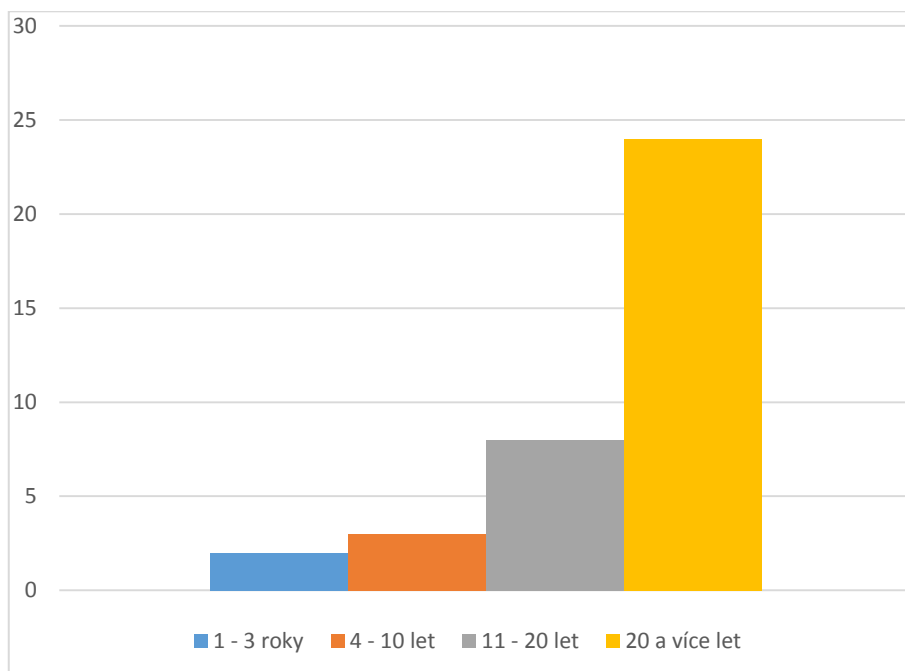
Při interview jsme zvolili muzejního pedagoga, jehož odpovědi budou korespondovat i s názory nejen jeho kolegů, ale i celého JMM.

11 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V této kapitole se zaměřujeme na vyhodnocování dat z výzkumného šetření, které proběhlo formou dotazníků a interview s muzejním pedagogem Jihomoravského muzea ve Znojmě.

11.1 Výsledky dotazníkového šetření

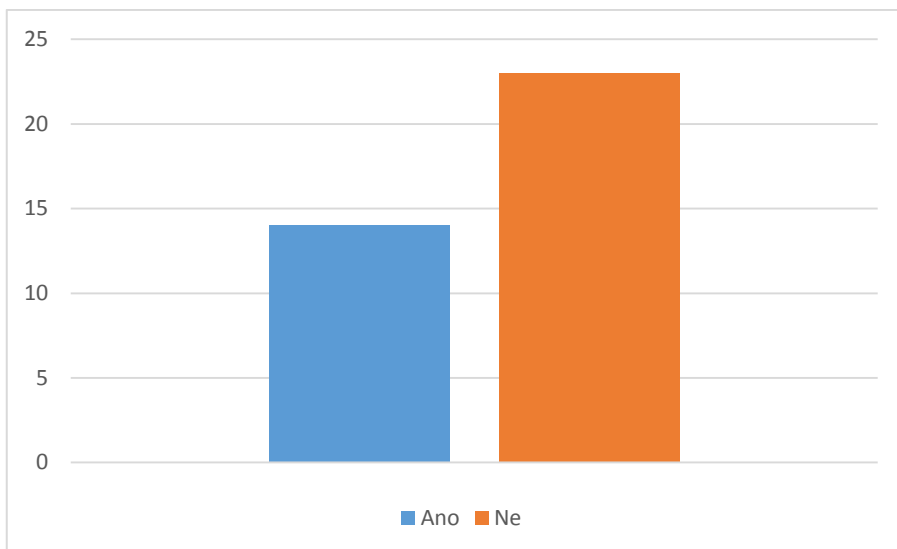
Položka č. 1: Délka vaší pedagogické praxe:

Graf č. 1

První položka, která se týká délky pedagogické praxe, vede k zjištění, že 2 z dotazovaných respondentů (5%) působí ve školství 1-3 roky. 4-10 let pracuje ve školství 3 respondenti (8%), u dalších 8 (22%) je délka praxe mezi 11-20 lety. Zbýlých 24 dotazovaných (65%) je ve školství 20 let a víc.

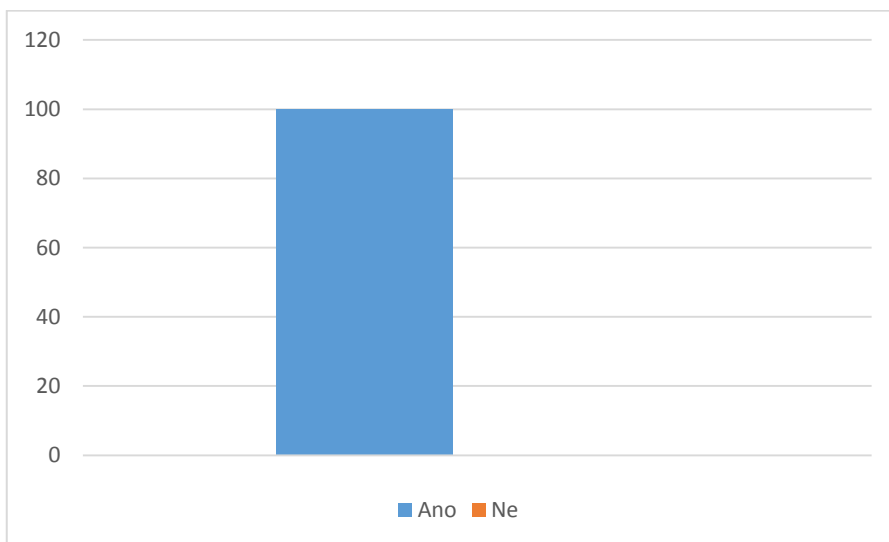
Položka č. 2: Máte ve svém ŠVP ZV zařazenou spolupráci s muzeem jako jeden z očekávaných výstupů?

Graf č. 2

Ve svém ŠVP má zařazenou spolupráci s muzeem jako jeden z očekávaných výstupů 14 učitelů (38 %). Druhou volbu zakroužkovalo 23 učitelů (62 %).

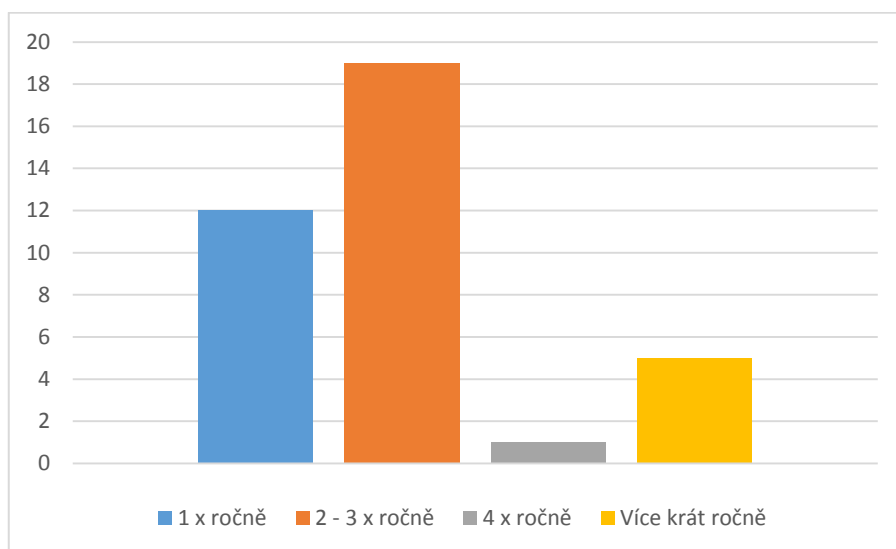
Položka č. 3: Navštěvujete se svými žáky Jihomoravské muzeum ve Znojmě?

Graf č. 3

Všech dotazovaných 37 učitelů (100%) navštěvuje se svými žáky Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

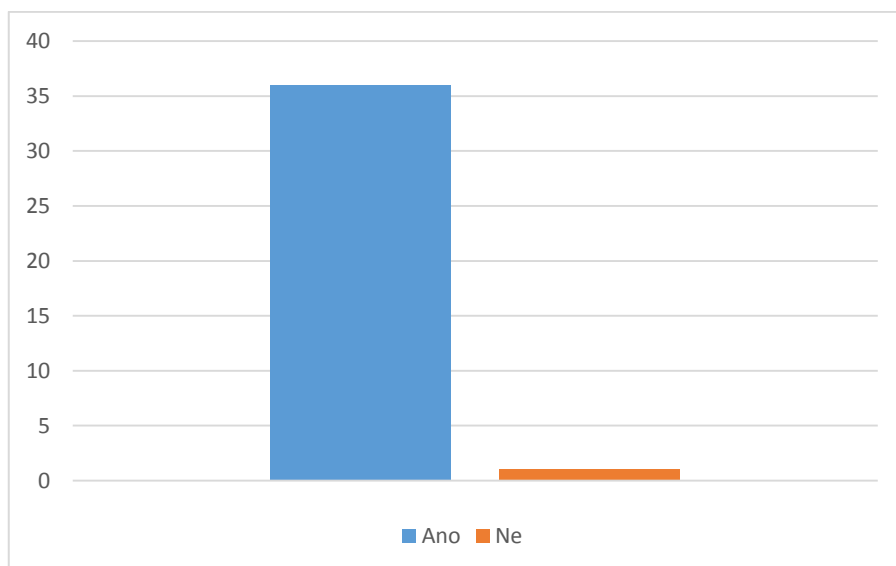
Položka č. 4: Pokud navštěvujete, zatrhněte, jak často:

Graf č. 4

Z odpovědí je jasné, že JMM navštěvuje 12 učitelů (32%) 1x ročně, dalších 19 (51%) do něj zavítá 2-3x ročně, což je nejčastější odpověď. 1 učitel (3%) navštěvuje JMM 4x ročně a u zbylých 5 učitelů (14%) je to vícekrát do roka.

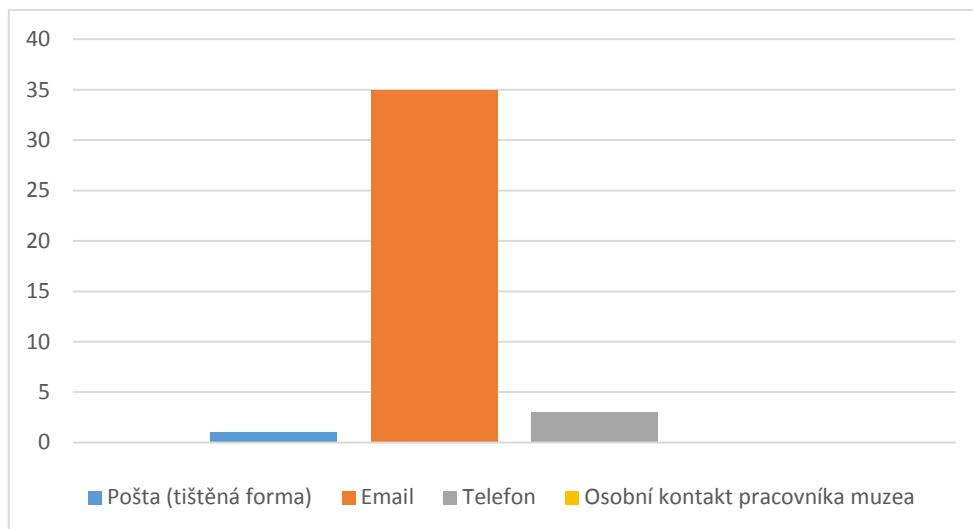
Položka č. 5: Kontaktoval Vás někdy některý pracovník muzea s nabídkou výstavy, edukačních programů apod.?

Graf č. 5

Z 37 dotázaných bylo kontaktováno 36 učitelů (97%) pracovníkem muzea s nabídkou výstavy. Pouze jeden (3%) nebyl kontaktován.

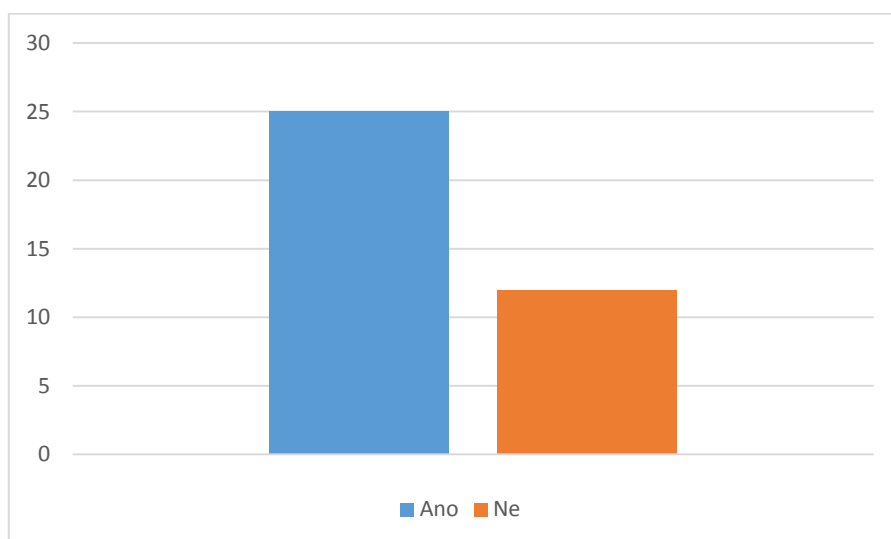
Položka č. 6: Pokud ano, jakou formou Vás pracovník muzea kontaktoval? (*Ize zaškrtnout více než jednu odpověď')

Graf č. 6

U této otázky byla možnost zvolit více možností a tak jsme měli k dispozici 39 odpovědí, z nich 1 (3%) odpověděl, že ho pracovník muzea kontaktoval poštou, a to tištěnou formou. Z tabulky dále vyplývá, že nejčastější formou kontaktu je email, kterou označilo 35 učitelů (90%). Pouze 3 učitelé (7%) odpověděli na otázku, že byli informováni s nabídkou muzea pomocí telefonu. S osobním kontaktem pracovníka muzea žádný z dotazovaných neměl zkušenosti.

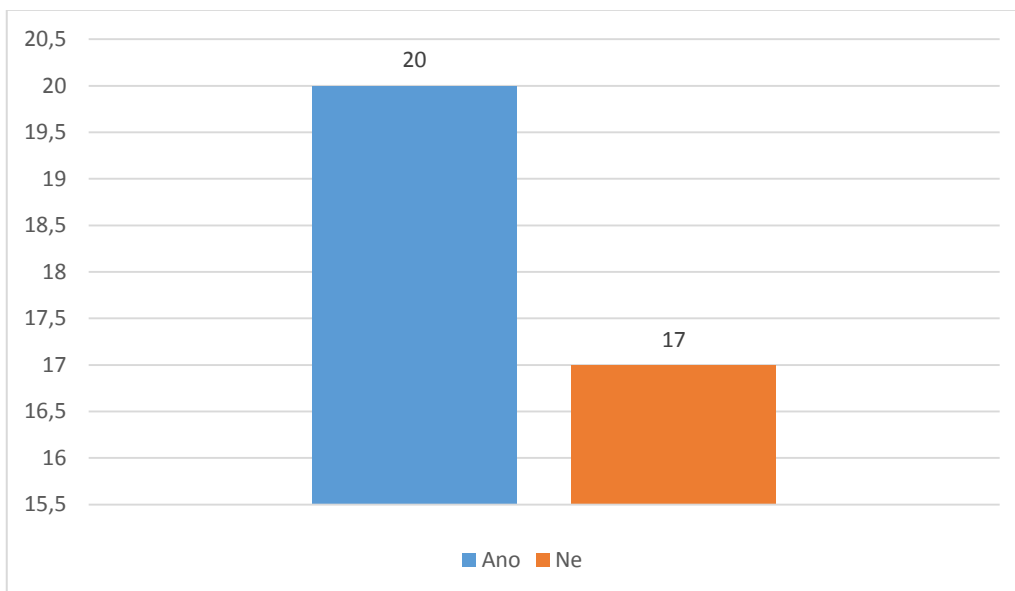
Položka č. 7: Pokud ne, kontaktoval/a jste někdy Vy nebo škola muzeum se zájmem o jejich výstavy či nabídku edukačních programů?

Graf č. 7

Podle odpovědí 25 z nich (68%) škola nebo učitel kontaktoval muzeum se zájmem o jejich výstavy či nabídku edukačních programů. Zbýlých 12 (32%) uvedlo, že ke spojení s muzeem z jejich strany nedošlo.

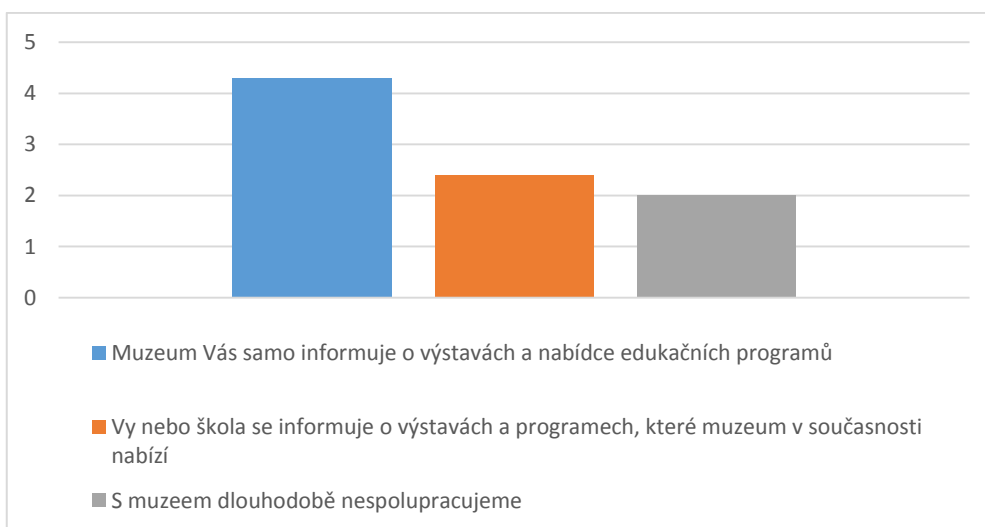
Položka č. 8: Navázal/a jste Vy, popřípadě škola, na které vyučujete, s muzeem spolupráci dlouhodobějšího charakteru?

Graf č. 8

Dlouhodobější spolupráci s muzeem navázalo 20 respondentů (54%). Zbýlých 17 (46%) kooperaci s muzeem po delších časový úsek nenavázalo.

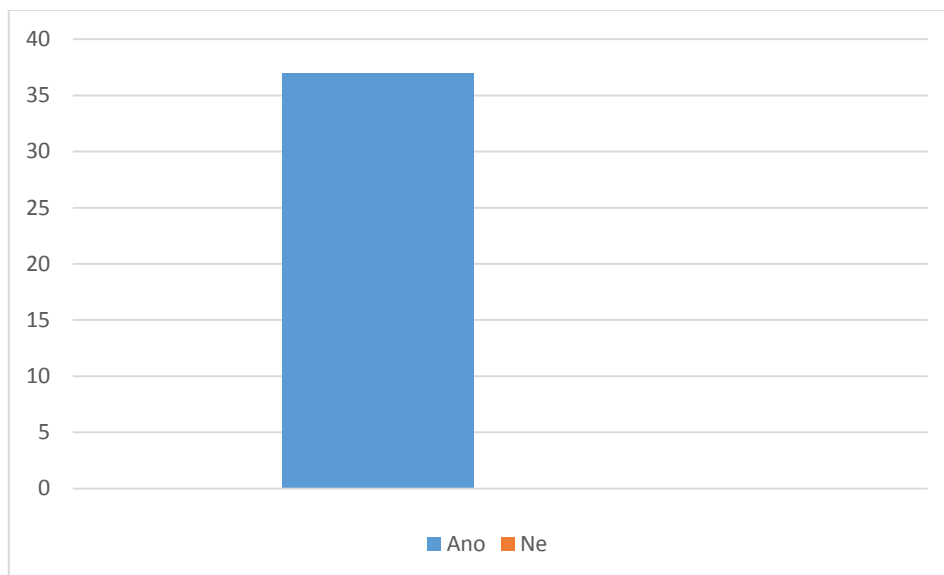
Položka č. 9: Pokud spolupracujete s muzeem dlouhodobě, jaký charakter má Vaše spolupráce? (zakroužkujte tu nejčastější)

Graf č. 9

Dle dotázaných muzeum samo informuje o výstavách a nabídce edukačních programů 24 respondentů (65%). Jako druhou nejčastější odpověď uvedli, že sami 3 učitelé (8%) se informují o výstavách a programech, které muzeum v současnosti nabízí. S muzeem dlouhodobě nespolupracuje z dotázaných 10 (27%).

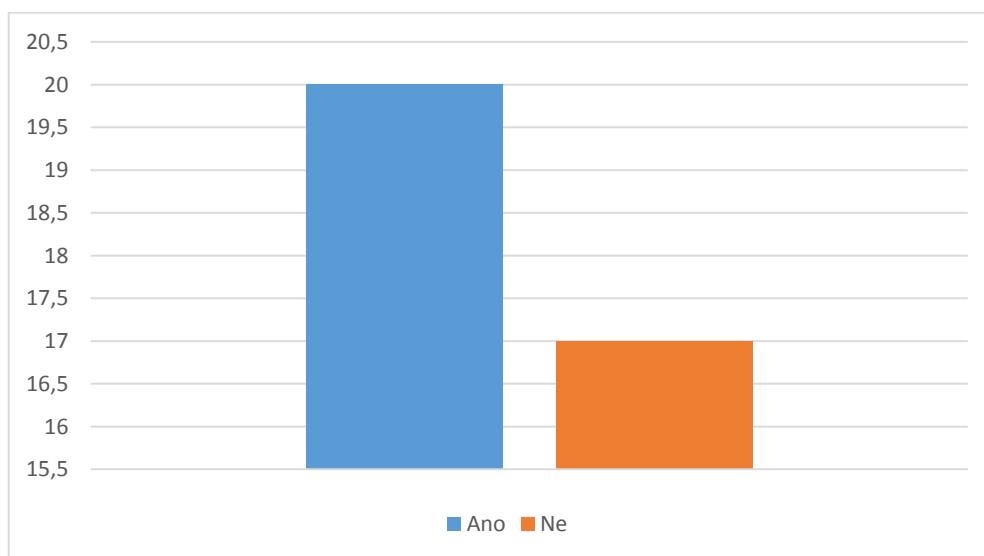
Položka č. 10: Jste spokojeni se spoluprací s Jihomoravským muzeem ve Znojmě?

Graf č. 10

Všichni z 37 dotázaných (100%) jsou spokojeni se spoluprací s JMM.

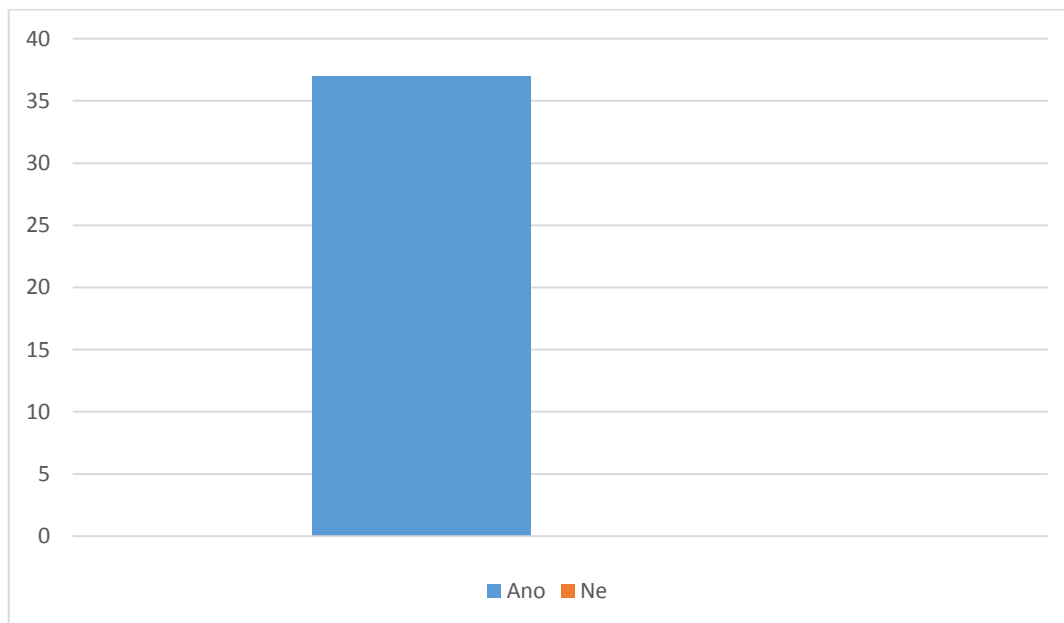
Položka č. 11: Měli byste větší zájem o spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znojmě?

Graf č. 11

O větší spolupráci s JMM má zájem 20 z dotázaných (54%) a dalších 17 (46%) o další spolupráci zájem nemají.

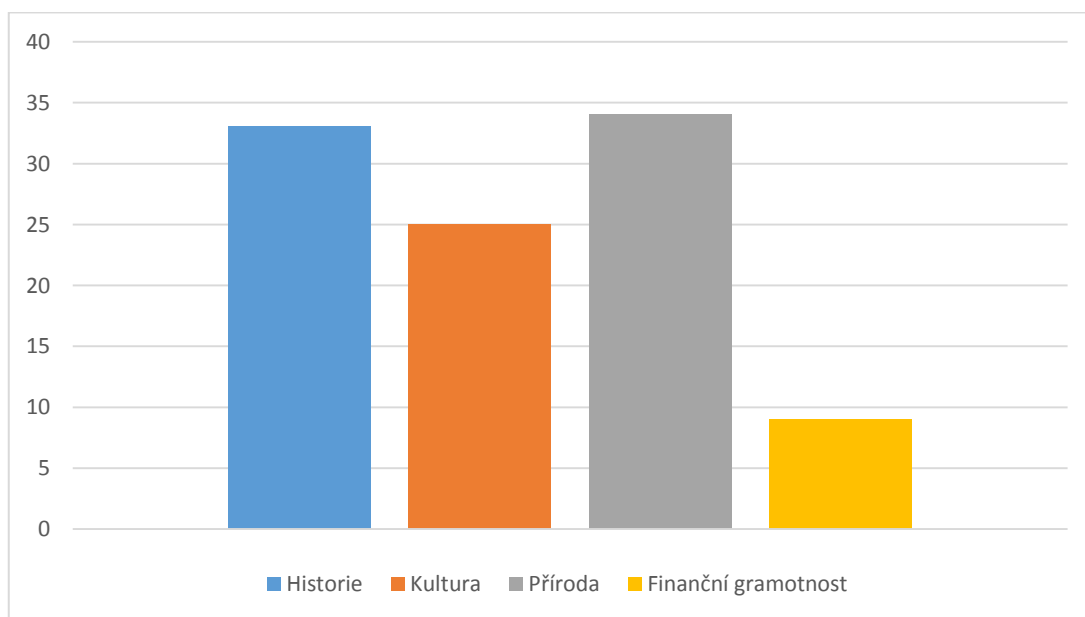
Položka č. 12: Je pro Vaši výuku spolupráce a navštěvování muzea přínosné?

Graf č. 12

Všichni z dotázaných (100%) v dotazníku uvedli, že spolupráce a navštěvování muzea je pro jejich výuku přínosné.

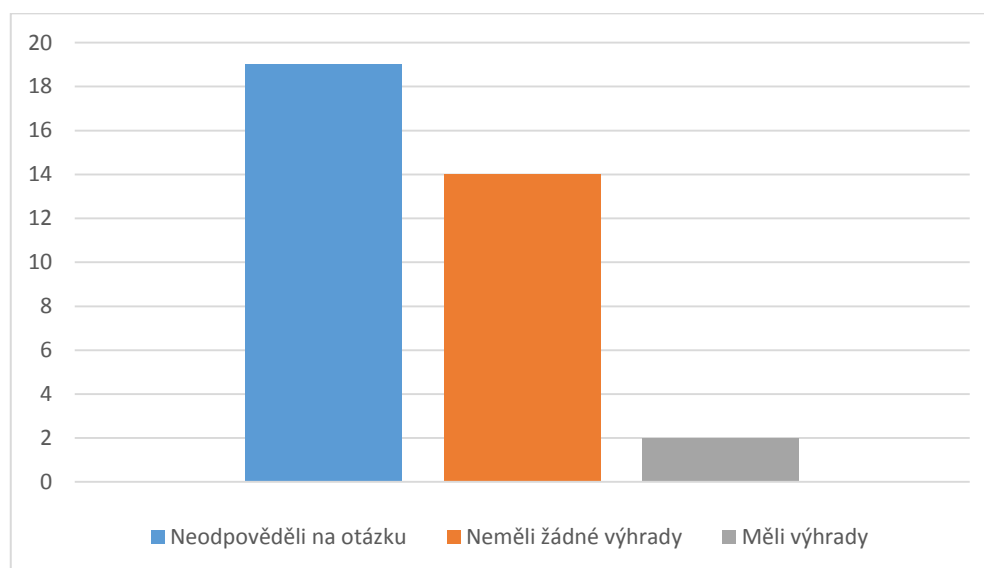
Položka č. 13: Které expozice a edukační programy preferujete dle témat? (*lze zaškrtnout více než jednu odpověď)

Graf č. 13

U této otázky byla možnost zvolit více možností a tak jsme získali 101 odpovědí od 37 učitelů. Historii zvolilo 33 dotázaných (33%), pro kulturu se rozhodlo 25 (25%). Nejpreferovanější expozicí a edukačním programem je příroda, kterou uvedlo 34 učitelů (34%). Nejméně preferovanou se stala finanční gramotnost, kterou zvolilo 9 respondentů (8%)

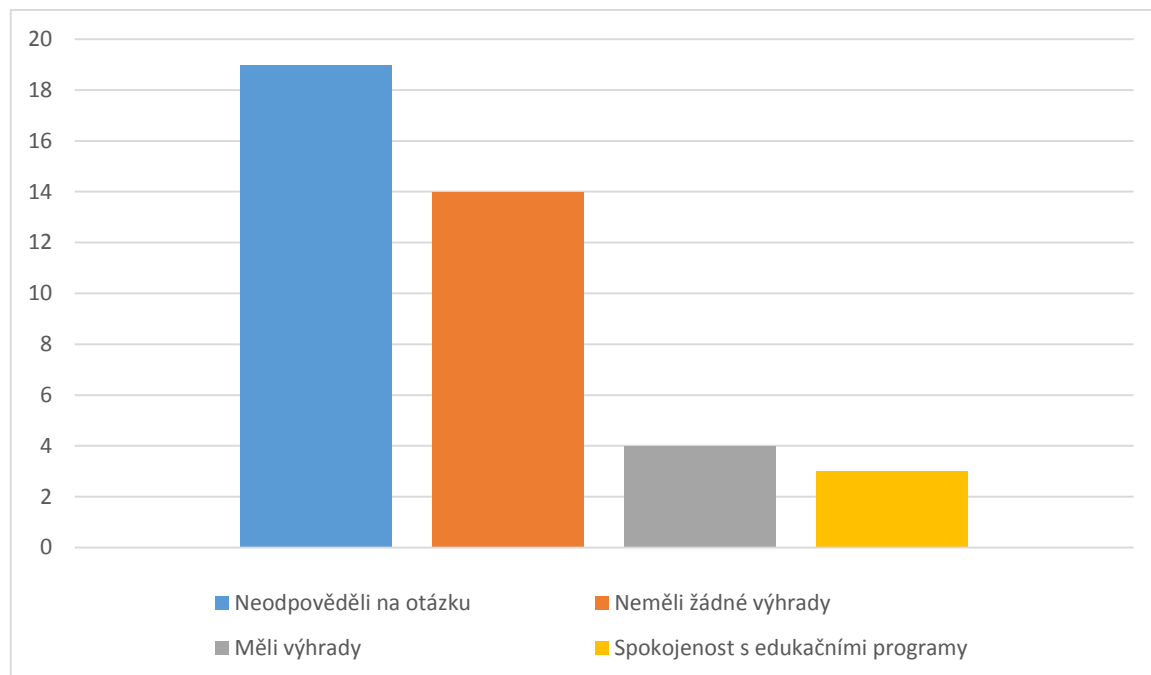
Položka č. 14: Pokud by se podle Vás dalo na spolupráci školy a Jihomoravského muzea ve Znojmě něco zlepšit, co by to bylo:

Graf č. 14

Tato položka byla otevřená, a proto jsme získali několik odpovědí, které jsme zařadili do tří kategorií. Celkem na otázku neodpovědělo 19 učitelů (51 %) a dalších 14 (38 %) nemělo žádné výhrady, co se týče spolupráce. Pouze 4 pedagogové měli výhrady ke zlepšení spolupráce muzea a školy, které nyní uvedeme: „*Chybí více volných termínů na edukační programy. Nemáme informace o tom, jaké nové výstavy popřípadě expozice v muzeu budou.*“

Položka č. 15: Je něco, co by se podle Vás dalo vylepšit na edukačních programech Jihomoravského muzea ve Znojmě?

Graf č. 15

Tato položka byla otevřená, a proto jsme dostali hned několik odpovědí, které jsme zařadili do čtyř kategorií. Celkem na otázku neodpovědělo 19 učitelů (51 %), dalších 11 (30 %) nemělo žádné výhrady, co se týče spolupráce, 4 učitelé (11%) měli výhrady a 3 učitelé (8%) byli s edukačními programy spokojeni. Ti pedagogové, co byli spokojeni, uvedli že: „Programy jsou v dostatečném rozsahu a přiměřenosti věku dětí. Edukační programy, které pro nás Jihomoravské muzeum připravuje, jsou zajímavé a líbí se nám výklad doplněný o pracovními listy. Edukační programy jsou pěkné a jsme velmi spokojeni.“ Jen 4 pedagogové měli připomínky ke zlepšení spolupráce muzea a školy, které nyní uvedeme: *Uskutečnit edukační programy přímo ve škole. Přizpůsobit komunikaci se žáky jejich věku a znalostem. Při edukačních programech bývá v zimě v místnosti chladněji. Více informací o historii Znojma.*“

11.2 Interview s muzejním pedagogem

Následující interview je pořízeno s Mgr. Eliškou Šťastnou, muzejním pedagogem Jihomoravského muzea ve Znojmě, která reaguje na naše otázky týkající se spolupráce JMM a škol na Znojemsku i v samotném městě.

Položka 1: Jaká je Vaše funkce v Jihomoravském muzeu a jak dlouho ji vykonáváte?

„Nastoupila jsem v září roku 2016 jako průvodkyně. V požadavcích na toto místo bylo pomoci u edukačních programů a tak jsem se seznámila s kolegyní paní Mažárovou (hlavní muzejní pedagog). Před pěti lety tu rozjela edukaci, a když jsem nastoupila, začala jsem ji pomáhat. Ona dělala administrativu a spolu jsme učily edukační programy. Poté, co odešla na mateřskou dovolenou, jsem převzala její místo od července 2017.“

Položka 2: Jste na funkci sama, nebo je zde více muzejních pedagogů?

„Paní Mažárová je zde hlavní muzejní pedagog (momentálně na mateřské dovolené). Máme k sobě také průvodce jak v Minoritském klášteře, tak v Domě umění. Momentálně dělám vše sama a přecházím mezi Minoritským klášterem a Domem umění.“

Položka 3: Jak byste zhodnotila spolupráci Jihomoravského muzea a škol na Znojemsku? Jste spokojeni s Vaší spoluprací se školami?

„Myslíme si, že spolupráce je na velmi vysoké úrovni a má několik stupňů. Nejsou to jen edukace, které nabízíme tady, ale jsou do toho zapojeni i naši kurátoři (odborníci). Poskytují přednášky nebo se zapojují v rámci projektových dnů.“

Položka 4: Měli byste zájem o užší, bližší spolupráci?

„Momentální spolupráce je na vysoké úrovni a jsme s ní spokojeni.“

Položka 5: Co by se dalo zlepšit na Vaší spolupráci se školami?

„Fungujeme jen zde v Minoritském klášteře a máme tu na pomůcky pouze jednu skříň. Chtělo by to více prostoru na pomůcky a ocenila bych, kdybychom na edukační programy byly dvě. Budeme totiž přibírat další dům na Alšově ulici a zde by mělo být v budoucnu centrum regionální výuky.“

Položka 6: Kontaktují Vás školy s poptávkou po nabídkách výstav či edukačních programech? Jestli ano, jakou formou?

„Školy se sami nezajímají a na stránky muzea nechodí. Objednávají si to, co jim nabízíme v emailu. Po vybrání programu buď odpoví na email, zavolají nebo se zastaví osobně.“

Položka 7: Kontaktujete Vy školy s nabídkami edukační programů, a jakou formou?

„Funguje to tak, že v přípravném týdnu před začátkem školního roku napíšeme a vytvoříme několikastránkový leták. Máme tam programy, které jsou ke krátkodobým

výstavám, potom máme stálou nabídku a na konci přednášky, které zvláště nabízí naši kantoři. Školám pošleme seznamovací email s tím, že vyzdvihneme, co se loni úplně neučilo nebo nebyl o to takový zájem, aby věděli, že ta možnost tu stále je. Nabídku programů posíláme v příloze zvláště na znojenské školy, školy mimo město, druhý stupeň, střední školy (edukace jsou odstupňované) a zároveň k tomu posíláme možnost pořídit si permanentku. Další způsob je ten, že osobně navštívují a roznáším školám muzejní regionální učebnice. Ty si můžou učitelé vzít i v muzeu na pokladně nebo jim je sama dám.“

Položka 8: Máte s některými školami navázané dlouhodobější spolupráce?

„Dlouhodobější spolupráce máme se středními školami, které nám pomáhají při akcích (výstava historické cukrárny, muzejní noc, muzejní kufřík do mateřských škol, prohlídka po městě pro žáky základních škol). Realizujeme projektové dny a občas také školní výlety (i ve spolupráci s národním parkem). Z gymnázia k nám chodí žáci na semináře, které má na starosti náš zoolog. S jednou základní školou jsme spolupracovali na projektovém dni, který se odehrál v Karolíniných sadech. V roce 2016 před Vánoci zde byla výstava (Putování muzeem za hudebním nástrojem), kde žáci paní učitelky, která vede hudební třídu, měli různá stanoviště a tam hrály na hudební nástroje. Dále v muzeu mají praxi žáci ze středního odborného učiliště a z ekonomické školy (pomáhají na sekretariátu).“

Položka 9: Které programy si školy nejvíce vybírají?

„Stálá nabídka je v muzejní regionální učebnici a tu doplňují programy ke krátkodobým výstavám. Hodně oblíbené jsou tvořivé Velikonoce a tvořivé Vánoce (školy objednávají dlouho dopředu). Když vytváříme edukační programy, tak do nich zapracováváme RVP. Na podzim školy objednávají: Hedvika vypráví, Putování s Pravíkem, Pravěká keramika. Pro mladší žáky se objednává Ze semínka strom. V lednu zamlouvají školy geologii (právě probírají ve škole). Více se školy přihlašují na novinky než na věci z muzejní regionální učebnice.“

Položka 10: Jste spokojeni s nabídkou a kvalitou edukačních programů? Myslíte si, že jsou edukační programy pro školy přínosné?

„Ano jsme spokojeni s nabídkou a kvalitou edukačních programů. Baví mě a líbí se mi, co v muzeu děláme, je to kreativní činnost. Kolegové, co zde pracují 20 let, říkají, že edukační programy muzeum oživily. Snažíme se nabízet stále něco nového, lepšího a učitelé jsou s tím spokojeni.“

Položka 11: Přizpůsobujete edukační programy jednotlivým ročníkům ZŠ?

„Vycházíme vstříc tím, že zvyšujeme nebo snižujeme náročnost. Školy nám volají, že se jim líbí určitý program, ale je tam napsané např. pro školčátka. Proto to upravím tak, aby to zvládli i starší děti. Snažíme se vyjít vstříc i zdravotně znevýhodněným dětem. Pokud nějaký program žáky zaujme, domluví se učitel se mnou na pokračování, program se nachystá a rozvine.“

Položka 12: Myslíte si, že poskytuje žákům dostatečné množství pracovních listů a dalších materiálů?

„Pracovní listy máme dobře udělané, ale ne vždy jsou k edukačním programům potřeba. Spoustu věcí si můžeme vyzkoušet i bez nich a předejdeme tak tomu, že jsou toho žáci mnohdy přesyceni.“

Položka 13: Jak často aktualizujete nabídku edukačních programů? Kolik jich průměrně nabízíte?

„Výstavy obměňujeme a doplňujeme hodně tematicky např. jaro - přilétají ptáci - program o ptácích. Stálá nabídka programů vznikla v roce 2005. Tehdy vzniklo 39 programů. Krátkodobé programy k výstavám trvají 3 měsíce. V roce 2015 proběhla spolupráce s pedagogy na muzejní regionální učebnici, kdy bylo 45 programů a z toho nových 28. V roce 2016 bylo 52 programů a z toho nových 24. V roce 2017 45 programů z toho nových 12. Máme snahu pokrýt všechny stálé expozice a mít vždy alespoň jeden program pro školky, pro 1. stupeň, pro 2. stupeň a středoškoláky.“

Položka 14: Platí vstupné při účasti na edukačním programu také učitel jako pedagogický dozor?

„Pedagogický dozor vstupné neplatí. Většinou mají školy permanentky, které předloží. Jediné co žáci platí, jsou pracovní listy, pokud nejsou z peněz ministerstva kultury v rámci projektu.“

Položka 15: Jak reagují na edukační programy žáci? Dochází někdy k nějakým problémům?

„Žáci reagují na edukační programy přiměřeně, i když občas se to neobejde bez nějakého toho vyrušování. Není to ale nic, s čím by si pedagog neporadil a vhodně žáky nemotivoval. Někdy i samotní pedagogové narušují průběh ed. programu mluvením mezi sebou a nadměrným napomínáním žáků.“

Položka 16: Spolupracujete se školami nebo školy s Vámi na vytváření edukačních programů? Očekáváte v budoucnu navázání užší spolupráce se školami?

„V roce 2015 vyšel projekt ministerstva kultury a kolegyně Mažárová zlepšovala ed. programy. V rámci toho se sešla s pedagogy na poradě ředitelů, která se konala na městském úřadě. Tam je seznámila s tím, co muzeum dělá (s regionální učebnicí) a někteří z nich měli poté zájem o bližší spolupráci. Ty si pozvala do muzea a prošly si expozice s kurátory. Obeznámili se s expozicemi a ona je doplnila o věci, které se týkaly edukace.“

V dubnu si pozvu učitele do muzea a seznámím je s expozicí a zároveň ukáži, co na tom můžeme demonstrovat. Osvědčilo se ukázat návaznost na RVP. V regionální učebnici jsou oblasti, které jsou v RVP a učitel si to přímo může projít, jak mu to do toho pasuje.

Pedagogové z jedné základní školy byli v muzeu a z deseti z nich se stali poradci v rámci regionální učebnice. V té době vzniklo 39 nových ed. Programů. V roce 2016 přibyl projekt Historie, kultura a příroda Znojemska na dosah, konaly se v muzeu workshopy, v místnosti zasedali učitelé a společně vymysleli, jaké repliky by se měli koupit např. repliky venuší. Máme okruh pedagogů, kteří k nám chodí se svými dětmi, ale rádi bychom rozšířili okruh návštěvníků.

Položka 17: Dostáváte nějakou zpětnou vazbu od škol na edukační programy? Jak ji získáváte?

„Nejlepší zpětná vazba je, když se školy vrátí, chodí rády a děti se na edukační programy těší. Na konci školního roku posíláme dotazník, kde hodnotí práci určitého pedagoga a také programy, kterých se zúčastnily. Když je možnost, promluví si po skončení ed. programu s pedagogem o tom, jestli je vše v pořádku nebo chtějí něco změnit.“

12 SHRnutí VÝSLEDKŮ A POTVRZENÍ PŘEDPOKLADŮ

12.1 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Z výsledků šetření je zjevné, že spolupráce mezi Jihomoravským muzeem ve Znojmě a školami v samotném městě i jeho okolí je na dobré úrovni.

Z *položky č. 1* jsme se dozvěděli, že nejvíce dotazovaných učitelů 1. stupně ZŠ v tomto šetření bylo s délkou pedagogické praxe 20 a více let, proto věříme, že mají ohledně spolupráce s muzeem velké zkušenosti. U *položky č. 2* jsme zjistili, že mnoho škol nemá zařazenou spolupráci s muzeem jako jeden z očekávaných výstupů ve svém ŠVP. Z výsledků dotazníků i vyplynulo, že učitelé neví, jestli tento očekávaný výstup vůbec ve svém ŠVP mají. Zjistili jsme to tak, že vždy z jedné školy přišel určitý počet dotazníků a odpověď na tuto otázku se lišila u každého učitele.

Překvapujícím zjištěním byla u *položky č. 3* 100 % návštěvnost muzea učiteli a také to, že muzeum navštěvují 2-3 x ročně. Co bylo také milým překvapením u *položky č. 4*, tak to, že třetí nejčastější odpovědí bylo navštěvování muzea vícekrát jak 4 x ročně.

U komunikace mezi muzeem a školou, kterou najdeme v *položkách č. 5 a č. 7*, jsme došli k tomu, že ne všechny odpovědi obou stran spolu korespondují. Obě strany sice uvedli, že vždy muzeum školu kontaktuje s nabídkou výstav a edukačních programů ale neshodli se na tvrzení, že i školy se u muzea informují sami. Velká většina učitelů uvedla, že pokud je muzeum nekontaktuje, tak ho kontaktují sami. Na druhé straně výpověď muzea byla taková, že školy se samy o nabídky nezajímají a na stránky muzea nechodí. Druhou už ne tak velkou nesrovnalost najdeme u *položky č. 6*. Jak muzeum, tak většina učitelů uvedla, že kontaktování probíhá většinou formou emailu. U možnosti osobního kontaktu školy pracovníkem muzea uvedlo 0 % učitelů, že se s touto možností ještě nesetkalo. Z druhé strany jsme se ale dozvěděli, že takováto forma u nich probíhá obvykle.

V *položce č. 8* u navázání dlouhodobější spolupráce vyšla téměř od poloviny učitelů odpověď ano a od další poloviny odpověď ne. Dozvěděli jsme se také v *položce č. 9*, že školy, které mají s muzeem dlouhodobější spolupráci, většinou samy nekontaktují muzeum kvůli informacím o nabídce.

U *položky č. 10* došlo opět k překvapivému zjištění, že celých 100 % učitelů je spokojeno se spoluprací s muzeem. U další *položky č. 11*, pak máme opět téměř polovinou učitelů zvolenou odpověď ano a polovinou odpověď ne skrze větší zájem o spolupráci

s muzeem. Uvedeme zde poslední *položku č. 12* se 100 % odpovědí učitelů ano na přínos spolupráce a návštěvu muzea pro jejich výuku.

Na *položku č. 13* s preferencí témat u expozic a edukačních programů nám vyšla na prvním místě příroda, hned za ní historie, další kultura a ne tak častá finanční gramotnost.

Poslední dvě *položky č. 14 a č. 15* jsou jediné s otevřenou odpovědí a zabývají se tím, co by učitelé zlepšili na spolupráci s muzeem nebo na edukačních programech muzea. Učitelé uváděli u edukačních programů spokojenost s nimi, jejich zajímavost, dostatečný rozsah a přiměřenost věku dětí a výklad doplněný o pracovními listy. Jen pár učitelů mělo připomínky a přání jako uskutečnit edukační programy přímo ve škole, přizpůsobit komunikaci se žáky jejich věku a znalostem, více informací o historii Znojma, více volných termínů na edukační programy a dostávat informace o tom, jaké nové výstavy popřípadě expozice v muzeu budou. I u těchto dvou posledních položek vidíme, že ne všechny názory učitelů i muzea se shodují.

12.2 Shrnutí interview

Pořízené interview s muzejním pedagogem JMM nám prozradilo další podstatné informace a díky nim jsme lépe pochopili spolupráci mezi JMM a školami. Dozvěděli jsme se mnoho užitečných informací o edukačních programech (pracovních listy, přizpůsobení věku žáků, aktualizace nabídky, zpětná vazba) ale i o dlouhodobějších spolupracích se školami, kdy studenti škol pomáhají při akcích a projektových dnech. Tyto dlouhodobé spolupráce nás příjemně překvapili a i fakt, že učitelé spolupracovali na vzniku muzejní regionální učebnice.

Lze tvrdit, že výsledky dotazníků v mnohém korespondují s provedeným interview. Ovšem také zde nalezneme rozdílné odpovědi jak ze strany učitelů, tak muzejního pedagoga a to hlavně v oblasti komunikace mezi oběma zařízeními.

U *položky č. 3* si muzejní pedagog pochvaluje spolupráci se školami a uvádí, že je na velmi vysoké úrovni. Také v *položce č. 7* pozorujeme shodné tvrzení muzejního pedagoga i škol ohledně nejčastější formy kontaktování, kterou je email. Ve stejné položce nalezneme i nesrovnalost a to v tvrzení, že muzeum uskutečňuje jako další formu kontaktování škol i osobní setkání. Toto tvrzení školy nepotvrzují.

Další shodu pozorujeme u *položky č. 9*, kdy muzejní pedagog uvedl, že školy nejvíce preferují expozice a edukační programy o historii. U *položky č. 6* naopak vidíme nesrovnalosti s odpověďmi škol. Výpověď muzea byla taková, že školy se samy o nabídky edukačních programů nezajímají a na stránky muzea nechodí. Většina škol na druhé straně

tvrdila, že již někdy muzeum se zájmem o jejich výstavy či nabídku edukačních programů kontaktovali.

12.3 Potvrzení platnosti předpokladů

Na začátku šetření bylo stanoveno pět předpokladů. Po zpracování a vyhodnocení dotazníků se dostáváme k jejich potvrzení a interpretaci.

Předpoklad č. 1: Více než 80 % učitelů 1. stupně ZŠ navštěvuje se svými žáky JMM.

První předpoklad se potvrdil, jelikož z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že plných 100 % učitelů 1. stupně ZŠ navštěvuje se svými žáky JMM. Tímto výsledkem jsme mile překvapeni.

Předpoklad č. 2: Učitelé 1. stupně ZŠ navštěvují se svými žáky JMM nejčastěji 1krát ročně.

Předpoklad č. 2 nebyl potvrzen, neboť 51 % učitelů navštěvuje muzeum se svými žáky nejčastěji 2–3 x ročně.

Předpoklad č. 3: Učitelé 1. stupně jsou dostatečně informováni o nabídce expozic a edukačních programů JMM a to zejména prostřednictvím emailu.

Předpoklad č. 3 se potvrdil a můžeme říci, že 97 % učitelů 1. stupně ZŠ bylo kontaktováno muzeem a 90 % učitelů 1. stupně ZŠ prostřednictvím emailu.

Předpoklad č. 4: Více než 80 % učitelů 1. stupně považuje pro jejich výuku spolupráci a navštěvování muzea za přínosné.

Předpoklad č. 4 se potvrdil a opět se u něj setkáváme s tím, že plných 100 % učitelů 1. stupně ZŠ uvedlo, že považuje pro jejich výuku spolupráci a navštěvování muzea za přínosné.

Předpoklad č. 5: Učitelé 1. stupně ZŠ preferují nejčastěji dle témat expozice a edukační programy o historii a přírodě.

Poslední předpoklad se také potvrdil, neboť 33 % učitelů 1. stupně ZŠ preferuje expozice a edukační programy na téma historie a 34 % učitelů 1. stupně ZŠ preferuje expozice a edukační programy na téma příroda.

12.4 Celkové shrnutí výzkumu

V této podkapitole se budeme věnovat zodpovězení hlavního cíle výzkumu. Hlavním cílem bylo zjistit, jaká je úroveň navázané spolupráce Jihomoravského muzea ve Znojmě s učiteli 1. stupně základních škol ve Znojmě i jeho okolí. Odpověď nalezneme jak v dotazníkovém šetření, ve kterém jsme získali zpětnou vazbu od učitelů 1. stupně ZŠ nebo z interview s muzejním pedagogem JMM. Podle výzkumného šetření jsme získali nejvíce odpovědi od učitelů 1. stupně ZŠ s délkou praxe 20 a více let. Věříme proto, že tito učitelé mají ohledně spolupráce s muzeem velké zkušenosti.

Stanovili jsme si také dílčí cíle. Prvním z nich bylo zjistit, zda školy navštěvují muzeum v rámci výuky a jak často. JMM nabízí své sbírky prostřednictvím expozic a edukačních programů, které školy hojně využívají. Celých 100 % učitelů 1. stupně ZŠ uvedlo, že navštěvují se svými žáky JMM a to 2-3 x ročně obzvláště kvůli široké nabídce edukačních programů. Důležité je podotknout, že učitelé si navštěvované expozice a výstavy nevybírají podle typu, ale raději podle přitažlivosti a aktuálnosti tématu v návaznosti na školní výuku.

Další dílčí cíl se týkal komunikace muzea a školy. Cílem bylo zkoumat, jak komunikuje JMM se školami a jak jsou muzeem oslovovány. Zjistili jsme, že JMM komunikuje se školami prostřednictvím emailu, na který jsou zasílány nabídky expozic a edukačních programů. Také si tímto způsobem mohou edukaci objednat a domluvit si ji. Tuto nabídku nalezneme buď na webových stránkách muzea, nebo v muzejní regionální učebnici, kterou učitelé dostávají od muzejního pedagoga nebo si ji sami mohou vzít v muzeu na pokladně. U komunikace mezi muzeem a školou, jsme došli k závěru, že ne všechny odpovědi obou stran spolu korespondují. Obě strany sice uvedli, že vždy muzeum školu kontaktuje s nabídkou výstav a edukačních programů ale neshodli se na tvrzení, že i školy se u muzea informují sami. Velká většina učitelů uvedla, že pokud je muzeum nekontaktuje, tak ho kontaktují sami. Na druhé straně výpověď muzea byla taková, že školy se samy o nabídky nezajímají a na stránky muzea nechodí.

Další nesrovnalost jsme našli u možnosti osobního kontaktu školy pracovníkem muzea, kde uvedlo 0 % učitelů, že se s touto možností ještě nesešlo. Ze strany muzea jsme se ale dozvěděli, že takováto forma u nich probíhá obvykle.

Třetím dílčím cílem bylo zjistit, zda učitelé i muzejní pedagog považují pro výuku spolupráci a navštěvování muzea za přínosné. Jak muzejní pedagog, tak i 100 % učitelů se shodlo na přínosu.

Posledním dílčím cílem bylo zjistit, která témata expozic a edukačních programů učitelé preferují. Zde se jak muzejní pedagog, tak učitelé shodli na historii a druhé téma v pořadí bylo příroda.

Závěrem bychom chtěli uvést doporučení pro další spolupráci JMM a základních škol ve Znojmě i jeho okolí. Toto doporučení platí i pro ostatní školy a muzea. Základem by mělo být navštívení muzea školou. JMM nabízí širokou škálu edukačních programů a spousta učitelů o nich nemá ani přehled. Pokud škola nedostane nabídku edukačních programů emailem, někteří učitelé se o ně ani nezajímají. Bylo by dobré, kdyby v tomto směru přibýlo více aktivních učitelů, kteří by se sami začali zajímat o nabídku edukačních programů, více komunikovali s muzeem a navazovali s ním pevnější a dlouhodobější spolupráce.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla věnována tématu spolupráce muzea a základní školy. V teoretické části jsme se zabývali muzeem jako vzdělávací institucí. Objasnili jsme zde základní pojmy muzejní pedagogiky, která v posledních letech zaznamenala velký rozvoj a také její návaznost na školní vyučování. Rovněž je zde popsána vzájemná spolupráce muzea a školy, která je důležitá ke správnému vnímání těchto dvou institucí a celkovému porozumění chodu muzea a školy. Uvedli jsme tu taktéž její přínos s překážky. Podrobně také představujeme Jihomoravské muzeum ve Znojmě, kde je popsána historie, současná nabídka expozic a edukačních programů.

Jelikož je spolupráce muzea a školy v dnešní době aktuálním tématem, aby muzejní edukace byla pro školy poutavou variantou výuky, musí navazovat na kurikulární dokumenty a splňovat tak požadavek návaznosti na školní vyučování. Proto jsme vypsali očekávané výstupy, kterými lze muzejní edukace dosáhnout.

V empirické části jsme představili samotný výzkum, kde jsme si hned na začátku vytyčili hlavní cíl a několik dílčích cílů.

K výzkumu jsme zvolili metodu dotazníku a interview. Dotazníky vyplňovali učitelé 1. stupně ZŠ a interview bylo provedeno s muzejním pedagogem JMM, od kterého jsme se dozvěděli mnoho užitečných informací, které jsme využili i v naší diplomové práci. V dotazníkovém šetření učitelé 1. stupně reagovali na otázky týkající se spolupráce jejich základní školy a Jihomoravského muzea ve Znojmě. Všechny oslovené školy nám vyšly vstříc a návratnost dotazníků byla velká.

Cílem výzkumu bylo zjištění úrovně spolupráce mezi Jihomoravským muzeem ve Znojmě a základními školami v samotném městě i jeho okolí. Tato úroveň je vysoká a to zejména díky aktivitě muzea. Muzeum nabízí školám širokou nabídku edukačních programů, stálých expozic a výstav a stále se snaží vymýšlet nové a lepší věci. Pro učitele je spolupráce s muzeem přínosná, jsou s ní spokojeni, a proto navštěvují muzeum i vícekrát do roka. Jediný problém jsme našli ve vzájemné komunikaci mezi muzeem a školami, kdy některé odpovědi spolu nekorespondovali.

Cíle této diplomové práce tímto považujeme za splněné a věříme, že výsledky výzkumu přinesou porozumění této spolupráci, budou přínosné a poslouží jako zpětná vazba pro dotazované školy a JMM. Očekáváme, že zpětná vazba škol pomůže muzeu k vylepšení kvality edukačních programů a vzájemné komunikace. Diplomová práce zároveň dokáže

pomoci základním školám v lepší orientaci mezi expozicemi a edukačními programy, které jsou v teoretické části a přílohách podrobněji rozčleněny.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- ICOM – International Council of Museum
- sv. – svazek
- resp. – respektive
- č. – číslo
- s. – strana
- tzv. – takzvaný
- apod. – a podobně
- tzn. – to znamená
- tj. – to jest
- např. – například
- cca – cirka
- kol. - kolektiv
- et al. – a kolektiv
- JMM – Jihomoravské muzeum ve Znojmě
- RVP – Rámcový vzdělávací program
- RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
- ŠVP – Školní vzdělávací program
- ZŠ – Základní škola
- PdF UP – Pedagogická fakulta Univerzity Palackého
- U1ST – Učitelství pro 1. stupeň základních škol

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

BENEŠ, Josef. *Kulturně výchovná činnost muzeí: 1. díl - část textová*. Praha: státní pedagogické nakladatelství, 1981a. ISBN neuvedeno.

BENEŠ, Josef. *Kulturně výchovná činnost muzeí: 2. díl - část obrazová*. Praha: státní pedagogické nakladatelství, 1981b. ISBN neuvedeno.

BOKOVÁ, Eliška. *Potenciál muzea v utváření a rozvoji badatelských dovedností u žáků na 1. stupni ZŠ*. Olomouc, 2015. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. Univerzita Komenského v Bratislave: UK, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.

HORÁČEK, Martin, Hana MYSLIVEČKOVÁ a Petra ŠOBÁŇOVÁ. *Muzejní pedagogika dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1993-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3

JANKŮ, Vlastimil. *Historie Znojma v obrazech: příběhy z historie a současnosti*. Vyd. 1. Brno: K-Public, 2005. ISBN 80-902-5047-5

Jihomoravské muzeum ve Znojmě. Muzeum - brána k poznání: Sborník ke 130. výročí založení. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 2008. ISBN 978-80-86974-03-3.

JIROUTOVÁ, Jana. *Muzejní a galerijní pedagogika pohledem zahraničních odborníků*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4195-5.

JŮVA, Vladimír. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-090-5.

KACETL, Jiří. 77 divů Znojma: Znojmo - město s přívlastkem: víno, historie, turistika. Znojmo, 2008, 51 s. ISBN 978-80-254- 5165-6.

MAŽÁROVÁ, Monika. *Historií, kulturou a přírodou Znojemska s expozicemi Jihomoravského muzea ve Znojmě: muzejní regionální učebnice*. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, p.o., 2015. ISBN neuvedeno.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2017

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Edukační potenciál muzea. Olomouc, 2009. disertační práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Škola muzejní pedagogiky 1*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1866-7.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012a. ISBN 978-80-244-3034-8.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012b. ISBN 978-80-244-3003-4.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium: 1. díl*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014a. ISBN 978-80-244-4302-7.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium: 2. díl*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014b. ISBN 978-80-244-4394-2.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra a kol. *Vzdělávací obsah v muzejní edukaci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4625-7.

STEINEROVÁ, Michaela. Spolupráce školy a muzea při poznávání historie regionu – Rožnov pod Radhoštěm. Olomouc, 2016. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Obrysy muzeologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0542-3.

SVATOŇOVÁ, Julie. Edukační specifika muzea a školy a možnosti jejich vzájemné spolupráce. Brno, 2008. diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita. Filozofická fakulta

VAVRDOVÁ, Alena. *Analýza aktuálních trendů v oblasti spolupráce muzea a školy*. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce. Muzeum/50/1/2012. Praha: NM, 2012. s. 10-16. ISSN 1803-0386.

WAIDACHER, Friedrich. *Príručka všeobecnej muzeológie*. Slovenské národné múzeum - Národné múzejné centrum, Bratislava: SNM, 1999. ISBN 80-8060-015-5.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/cotojsouedukacniprogramy>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/index.php?pg=education&category=Prvn%C3%AD%20stupe%C5%88%20z%C5%A1>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/O-muzeu/Historie-muzea>

<http://www.muzeumznojmo.cz/Minoritsk%C3%BD-kl%C3%A1%C5%A1ter>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Minoritsk%C3%BD-kl%C3%A1%C5%A1ter>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Pam%C3%A1tn%C3%ADk-Prokopa-Divi%C5%A1e-v-P%C5%99%C3%ADm%C4%9Btic%C3%ADch>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Prav%C4%9Bc%C3%ADzem%C4%9Bd%C4%9Blci>

REITER, Antonín, Lýdie BARTOŇOVÁ a Monika MAŽÁROVÁ. *Jihomoravské muzeum ve Znojmě* [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/%C5%BDiv%C3%A1-p%C5%99%C3%ADroda-Znojemska>

ŠMERDA, Jaroslav. *Jihomoravské muzeum ve Znojmě* [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Ne%C5%BEiv%C3%A1-p%C5%99%C3%ADroda-Znojemska>

MAČUDA, Jiří. *Jihomoravské muzeum ve Znojmě* [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Zbran%C4%9B-Orientu>

MAČUDA, Jiří. *Jihomoravské muzeum ve Znojmě* [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/%C4%8Cern%C3%A9-%C5%99emeslo>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Star%C3%A9-um%C4%9Bn%C3%AD-Znojemska>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Mince-zem%C3%AD-koruny-%C4%8Desk%C3%A9>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Jan-Tom%C3%A1%C5%A1-Fischer_Medail%C3%A9rsk%C3%A1-tvorba

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Znojemsk%C3%BD-hrad>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Expozice/Pam%C3%A1tn%C3%ADk-Prokopa-Divi%C5%A1e>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Vystavy-Kouzlo-star%C3%BDch-plov%C3%A1ren>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Vystavy-Za-star%C3%BDch-%C4%8Das%C5%AF>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Vystavy-Zahrada-na%C5%A1%C3%AD-minulosti>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Vystavy-Ko%C5%99eny-pozn%C3%A1n%C3%AD>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Vystavy-Pestr%C3%A1-paleta-Lojzy-Bud%C3%ADka>

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: http://www.muzeumznojmo.cz/Vystavy-Prom%C4%Bny_Znojmo-zn%C3%A1m%C3%A9,-m%C3%A9n%C4%B-zn%C3%A1m%C3%A9-i-nezn%C3%A1m%C3%A9

Jihomoravské muzeum ve Znojmě [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumznojmo.cz/Vystavy-Kdy%C5%BE-se-rozbu%C5%A1%C3%AD-kovadlina->

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1.....	64
Graf č. 2.....	65
Graf č. 3.....	65
Graf č. 4.....	66
Graf č. 5.....	66
Graf č. 6.....	67
Graf č. 7.....	67
Graf č. 8.....	68
Graf č. 9.....	68
Graf č. 10.....	69
Graf č. 11.....	69
Graf č. 12.....	70
Graf č. 13.....	70
Graf č. 14.....	71
Graf č. 15.....	72

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Muzejní regionální učebnice

Příloha č. 2: Seznam edukačních programů ke stálým expozicím JMM

Příloha č. 3: Dotazník pro učitele 1. stupně ZŠ

**HISTORIÍ, KULTUROU A PŘÍRODOU
ZNOJEMSKA S EXPOZICEMI JIHO MORAVSKÉHO
MUZEJA VE ZNOJMĚ**

muzejní regionální učebnice

Jihomoravské muzeum ve Znojmě, p.o.

Seznam použitých zkratk

- G = gymnázia
- MŠ = mateřské školy
- RVP = rámcový vzdělávací program
- SŠ = střední školy
- ZŠ = základní školy

Zkratky vyučovacích předmětů:

- Bi = biologie
- Čj = český jazyk
- D = dějepis
- F = fyzika
- M = matematika
- Ch = chemie
- Ov = občanská výchova, společenskovední základ
- Prv = prvouka
- PČ = pracovní činnosti
- Př = přírodověda, přírodopis
- VI = vlastivěda
- Vv = výtvarná výchova
- Z = zeměpis

Zkratky průřezových témat:

- ČŽP = člověk a životní prostředí
- ČSP = člověk a svět práce
- Env = environmentální výchova
- MeV = mediální výchova
- MuV = multikulturní výchova
- ODS = občan v demokratické společnosti
- OSV = osobnostní a sociální výchova
- VDO = výchova demokratického občana
- VMEGS = výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Vysvětlivky piktogramů

- vyučovací předmět
- učivo dle RVP
- průřezová témata dle RVP
- místo konání a doba trvání
- popis edukačního programu
- aktivity do školní výuky vhodné před návštěvou edukačního programu
- aktivity do školní výuky vhodné po návštěvě edukačního programu

EDUKAČNÍ PROGRAMY PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

1. ROČNÍK | PŘÍBĚH DOMU ČÍSLO 11

Prv | PČ | ČJ | M | Vv

město, významné budovy, kulturní instituce, pravidla slušného chování, regionální památky, etická výchova

OSV (morální rozvoj)

Dům umění | 45 min.

Co to je muzeum? Jak se dostávají věci do muzea? A jak se máme v muzeu správně chovat? Na příběhu z historie o tzv. Znojmské Libuši se seznámíme prostřednictvím aktivizačního pracovního listu s institucí muzea a znojmskou orlicí na minci z 15. století.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Výklad/Diskuse: základní informace o městě Znojme (název, znak, významné historické město, plné památek), povídání o různých kulturních institucích ve městě, které jsme již navštívili (divadlo, kino atp. - Co jsme v nich zažili? Proč jsme tam šli?), informovat o návštěvě muzea

Exkurze: k radniční věži, prohlédnout si ve výloze lékárný repliku Znojmské Libuše, shrnutí základních poznatků (Kde jsme byli? Co jsme tam viděli? O čem jsme si povídali?)

1.-2. ROČNÍK | HRADEM S PRINCEZNOU

Prv

město, minulost a současnost města, významné budovy, kultura, regionální památky

OSV (rozvoj schopností poznávání)

Znojmský hrad | květen-září | 30 min.

Jak starý je znojmský hrad? A kdo v něm bydlel? Hradem provází princezna a s vyprávěním o téměř tisícileté historii svého panství, města Znojma a o tom, jak se princezna nemohla kamarádit s jeničkem z chaloupky.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Exkurze: procházka historickým jádrem Znojma - Jaké památky máme ve Znojme?

Diskuse/Výklad: jaký hrad jsme navštívili? Co jsme se o něm dozvěděli? Proč se tehdy princezna nemohla kamarádit s jeničkem a dnes už by mohla?

1.-2. ROČNÍK | CESTA Z MĚSTA

Prv | PČ | Vv

místní krajina, rozšíření rostlinstva a živočichů, působení lidí na krajinu a životní prostředí, globální problémy přírodního prostředí, rovnováha v přírodě, základní společenstva, ohleduplné chování k přírodě

ENV (vztah člověka k prostředí)

minoritní klášter | 45 min.

Jak se máme správně chovat v přírodě? Co roste a žije v lese a u řeky? Muzejí procházka znojmskými lesy a kolem řeky nás seznámí s pravidly chování v přírodě, vybranými druhy živočichů, jejich potravou a místem výskytu.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Vývavná činnost: základní informace o ekosystémech (jak to vypadá v lese? jak to vypadá u řeky? atp.), namalovat les i se zvířátky, informovat o návštěvě muzea

Exkurze/Výklad: vycházka do Gránic (příp. park), pozorování přírody, shrnutí základních informací (veverka, žába, vydra, prase divoké - Kdo další žije v lese a u řeky?)

1.-2. ROČNÍK | CESTA Z MĚSTA II

Prv | PČ | Vv

místní krajina, rozšíření rostlinstva a živočichů, působení lidí na krajinu a životní prostředí, globální problémy přírodního prostředí, rovnováha v přírodě, základní společenstva, ohleduplné chování k přírodě

Env (vztah člověka k prostředí)

minoritický klášter | 45 min.

Jak se máme správně chovat v přírodě? Jak vypadá vřesoviště? Co roste a žije na louce? Pokračování muzejní procházky, která nás z lesa a od řeky zavede na louku, vřesoviště a zpátky do města.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Diskuse/Výklad: připomenutí předchozího programu (les, řeka – jaké další typy krajiny známe?), informovat o návštěvě muzea

Exkurze: vycházka na Kraví horu, pozorování přírody, shrnutí základních informací (louka, vřesoviště, město, Národní Park Podýjí)

2. ROČNÍK | ŘEMESLO MÁ ZLATÉ DNO

Prv | PČ | Vv

lidové zvyky, tradice, minulost a současnost města, proměny způsobu života

OSV (kreativita)

minoritický klášter | 45 min.

Co to je řemeslo? A proč má zlaté dno? Vývěsní štíty povypráví o řemeslech dávno zapomenutých i současných, připomenou rozdíl mezi ruční a strojní výrobou a shrnou výhody i nevýhody obojího.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Výtvarná činnost: povídání o profesích, které známe, obrázků na téma „U rozců v práci“, informovat o návštěvě muzea

Exkurze: procházka historickým centrem města Znojma a pozorovat aktuální vývěsní štíty, k čemu vývěsní štíty sloužily v minulosti a k čemu dnes?

2.-3. ROČNÍK | ZA ZLÁMANOU GREŠLI

Prv | PČ | IM | Č | Vv | finanční gramotnost

organizace práce, vlastnictví, příjmy a výdaje domácnosti, způsoby placení, hotovostní a bezhotovostní forma peněz

OSV (kooperace a kompetice)

Dům umění | 45 min.

Co znamená rčení „stojí to za zlámanou grešlí“? Jaké máme platební prostředky dnes a jak se platilo v dávných časech? Na příběhu tesaře se seznámíme s vývojem platidel, významem lidového rčení i životní úrovní tesaře v jednotlivých stáletích.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Výklad/Diskuse: základní informace o platebních prostředcích (čím můžeme platit v obchodech?), informovat o návštěvě muzea

Výklad/inscenace: shrnutí informací z programu (čím se platilo dříve a čím se platí dnes?), hra na obchod (nákup základních potřeb pro rodinu – kolik stojí základní potraviny?)

3. ROČNÍK | NA HRADĚ A V PODHRADÍ

Prv | PČ | Vv

město, minulost a současnost města, významné budovy, kultura, regionální památky, soužití lidí, časový řád, dějiny jako časový sled událostí

MuV (princip sociálního smíru a solidarity, otázka lidských práv)

znojemský hrad | květen-září | 45 min.

Kdo jsou páni z Deblína? Jak vypadal život na hradě a v podhradí? Prohlídka znojemského hradu s pracovním listem seznámí žáky s historií znojemského hradu i rozdílů ve středověké a raně novověké společnosti.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Výklad/Diskuse: základní informace o historii Znojma a jeho památkách (jaké památky jsme už ve Znojmě navštívili?)

Výtvarná činnost: Kde jsme byli? Co jsme tam viděli? O čem jsme si povíдали? – jeden velký společný obrázek rozdělený na dvě poloviny, kam každý nakreslí jednu věc patřící na hrad/zámek a do chaloupky v podhradí

3.-5. ROČNÍK | ZNOJEMSKÝ PENÍZ

Prv | VI | PČ | Vv | ČJ | finanční gramotnost

minulost a současnost obce, státní symboly, regionální památky, věcné čtení, vyhledávací čtení, organizace práce, hotovostní a bezhotovostní forma peněz

OSV (kreativita, morální rozvoj)

Dům umění | 45 min.

Jak se vyráběly mince? A kde se vyráběly ve Znojmě? Proč je na znojemské minci orlice? A jaké symboly má dnešní město Znojmo? Po poznání způsobu výroby a podoby historických ražeb mincí si během skupinové práce vytvoří žáci sami vlastní návrh novodobé znojemské mince.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

← **Výklad/Diskuse:** jaké máme platební prostředky? Který je nejstarší? Jak vypadá znak města Znojma?, informovat o návštěvě muzea

→ **Diskuse:** vystavení návrhů znojemských mincí na třídní nástěnce, každá skupina popíše svůj návrh

3.-5. ROČNÍK | KUFR VELKÉHO VYNÁLEZCE

Prv | VI | PČ | Vv | ČJ | M

věcné čtení, přirozená čísla, tabulky, stavebnice, mapy, město, proměny způsobu života, regionální památky, rizika v přírodě, roční období, mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená

OSV (rozvoj schopností poznávání)

dle domluvy (škola/Dům umění/Památník Prokopa Diviše) | 90 min.

Kdo to je vynálezce? Kdo to byl Prokop Diviš a proč je dobrý ho znát? Jak vzniká bouřka a co může způsobit? Na příběhu Prokopa Diviše si ukážeme, jak vypadaly české země a město Znojmo v době jeho života, jak vzniká bouřka a jak se před ní chráníme.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

← **Výklad/Diskuse:** základní informace o Prokopu Divišovi (V jakém městě žil? Co vynalezl?), informovat o návštěvě muzea

→ **Diskuse/Pracovní činnost:** shrnutí informací z programu (kdo to byl Prokop Diviš? Co o něm víme?), vymyšlení vlastního vynálezu a jeho zkonstruování (modelína, špejle, ...)

3.-5. ROČNÍK | VÝLETNÍCI ANEB TOULKY ZNOJEMSKOU PŘÍRODOU

Prv | PČ

rostliny, houby, živočišné (životní potřeby a projevy), vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva, ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody, místní krajina, etická výchova

EnV (ekosystémy)

minoritní klášter | 45 min.

Jak se máme správně chovat v přírodě? Co to je ekosystém? Jak jej ovlivňuje člověk? Dvojice čtů nás provede znojemským lesem, skálou, řekou, rybníkem, loukou, vřesovištěm, polem i městem. Naučí nás rozpoznávat jednotlivé druhy živočichů, stromů a vzácných květů a vysvětlí nám, jak jsou živočišné přizpůsobení životu v daném ekosystému.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

← **Výklad/Diskuse:** jaké přírodní lokality jsme už ve Znojmě navštívili a co jsme tam viděli? (Kráví hora, Gránice, park, Národní park Podýjí), informovat o návštěvě muzea

→ **Výklad/Diskuse:** krátké shrnutí programu, rozřídít obrázky jednotlivých rostlin a živočichů do správných ekosystémů, vyhledat příklady živočichů, kteří jsou přizpůsobeni danému prostředí

4. ROČNÍK | ZE STARÝCH POVĚSTÍ ČESKÝCH

VI | ČJ | Vv

báje, mýty, pověsti, regionální památky, kultura, zážitkové čtení a naslouchání, dramatická výchova, filmová/audiovizuální výchova

OSV (kreativita, kooperace a kompetice)

znojemský hrad | květen-září | 45 min.

Jak stará je rotunda sv. Kateřiny a proč je tak významná? Kterou pověst z Jirákových Starých pověstí českých rotunda vypráví? Příběh Libuše a Přemysla ilustrovány v rotundě svatě Kateřiny nás zavede do dob založení rodu Přemyslovců.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

← **Diskuse/výklad:** Co to je pověst? Jaké pověsti známe?, pověst o Krokovi, informovat o návštěvě muzea

→ **Čtení s porozuměním:** přečíst si navazující pověsti

4-5. ROČNÍK | RYTÍŘ VERSUS SAMURAJ

VI | ČJ | Vv

naše vlast, národ, Evropa a svět, kontinenty, mapy, soužití lidí, proměny způsobu života

MUV (kulturní diference), VMEGS (Evropa a svět nás zajímá, objevujeme Evropu a svět)

minoritní klášter | 45 min.

Kolik žije na světě lidí? Jsme všichni stejní? Na obrodružné výpravě středověkého rytíře za svým japonským soupeřem poznáme nejruznější kouty světa, místní obyvatele a jejich kulturu.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Diskuse/výklad: základní informace o Zemi (světadíly, lidské rasy, ...), informovat o návštěvě muzea

Dramatizace: skupinová práce, každá skupina si vylosuje jeden světadíl, nastuduje si k němu informace a musí ho ostatním představit, ostatní hádají, který kontinent skupina zastupuje

4-5. ROČNÍK | KRÍŽEM KRÁŽEM ZNOJEMSKÝM HRADEM

VI | W

město, významné budovy, státní symboly, podoby a projevy kultury, dějiny jako časový sled událostí, letopočet, regionální památky

OSV (morální rozvoj, hodnoty, postoje, praktická etika)

znojemský hrad | květen-září | 45 min.

Jaký je rozdíl mezi hradem a zámkem? Čím je znojemský hrad významnou památkou? Netradiční prohlídka znojemského hradu povede nejen hrabními interiéry, ale i důležitými mezníky nejen znojemské historie.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Exkurze: procházka historickým jádrem Znojma a povídání o jednotlivých památkách, informovat o návštěvě muzea

Diskuse/výklad: Kde jsme byli? Co jsme tam viděli? O čem jsme si povídali?, na mapě Znojma si ukázat hranice historického jádra a jednotlivé památky (včetně neodchovaných)

4-5. ROČNÍK | GEOLOGIE

Př | ČJ

nerosty a horniny, půda, mapy, regiony ČR, surovinové zdroje

Env (půda, přírodní zdroje)

minoritní klášter | 45 min.

Co patří do živé a neživé přírody? Jaký je mezi nimi vztah? Co to je nerost a co hornina? Smeči geolog nám ukáže svoji sbírku hornin a nerostů, vysvětlí nám rozdíl mezi nimi a dá nám vybrané ukázky osahat, abychom mu je pomohli určit.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Výklad/Diskuse: rozlišení živé a neživé přírody, zemský povrch, informovat o návštěvě muzea

Výklad/Diskuse: krátké shrnutí programu, práce se školní sbírkou hornin a nerostů - O kterých jsme si povídali v muzeu? Které z nich můžeme najít na Znojemsku?

5. ROČNÍK | PAMĚŤ ZNOJEMSKÝCH SOCH

VI | W | ČJ

minulost a současnost města, regionální památky, praktické čtení, naslouchání

OSV (sebezpečování a sebepečení)

Dům umění | 45 min.

Jak vypadalo Znojmo v době středověku? Jaké důležité historické události se udály ve městě Znojme? Sochy expozice Staré umění Znojemska ožívají, aby nám povprávěly důležité okamžiky (nejen) znojemských dějin.

Návrhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

Diskuse/Výklad: informace z dějin a jejich chronologické seřazení (Libuše a Přemysl Otáč, Karel IV., husitské války, Jiří z Poděbrad, třicetiletá válka, Marie Terezie a Josef II., důležité panovnícké rody (Přemyslovci - Lucemburkové - Habsburci)

Exkurze: procházka po znojemských památkách - S jakými historickými událostmi jsou spjaté? (pamětní deska Zikmundova pádu z koně na Masarykově nám., morový sloup, kostel sv. Mikuláše - velký požár města atp.)

5-6. ROČNÍK | ZASLOUŽENÁ MEDAILE

VI | D | Ov | Vw | Čj

naše vlast, co nás proslavilo, podoby a projevy kultury, významné osobnosti, etická výchova, první světová válka a její důsledky, druhá světová válka, věda, technika a vzdělání jako faktory vývoje

👤 VMEGS (Evropa a svět nás zajímá)

🕒 Dům umění | 45 min.

👤 Kdo to byl Prokop Diviš, Jan Ámos Komenský, Edvard Beneš, Jaroslav Seifert, Tomáš G. Masaryk a mnoho dalších? Co významného tyto osobnosti vykonaly? Medaile Jana Tomáše Fischera nás provedou významnými osobnostmi, jejich osudem i dílem.

.....
Návhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

👇 Diskuse: Komu bychom udělili medaili a proč?, informovat o návštěvě muzea

👆 Diskuse: S jakými osobnostmi jsme se v muzeu na medailích setkali? Proč si medaile zasloužili? Jaký byl jejich přínos pro společnost?

6-9. ROČNÍK | PAMĚŤ HRADNÍCH ZDI

VI | D | Vw | Ov

👤 struktura a kultura středověké společnosti, barokní kultura, zajímavá a památná místa, ochrana kulturních památek

👤 OSV (morální rozvoj)

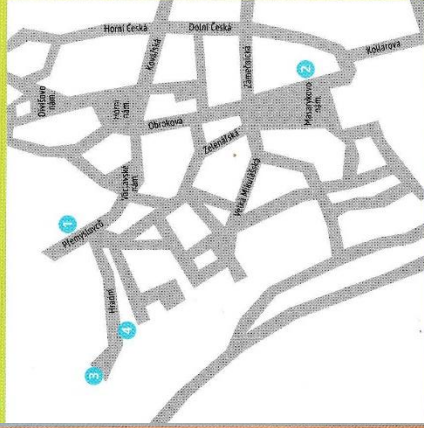
🕒 znojemský hrad | květen-září | 45 min.

👤 Jaké významné události a osobnosti (nejen) z dějin Znojemska si pamatují zdi znojemského hradu? Prohlídka znojemského hradu zaměřená na regionální dějiny ukáže mimo jiné také proměny znojemského hradu a jeho funkcí napříč staletími.

.....
Návhy aktivit pro pedagogy do vlastní výuky před a po návštěvě muzea:

👇 Diskuse/Výklad: jaké hradu a zámky jsme již navštívili? Jaký je rozdíl mezi hradem a zámkem?, informovat o návštěvě muzea

👆 Skupinová výtvarná práce: společně vytvořit časovou osu, zakreslit do ní proměny znojemského hradu, události a osobnosti mající k němu nějaký vztah

Jihomoravské muzeum ve Znojimě, p.o.
Přemyslovců 129/8, 669 02 Znojmo

1 MINORITSKÝ KLÁŠTER

Přemyslovců 6, Znojmo
říjen až duben PO-PA 9.00-11.30; 12.00-17.00
květen až září PO-NE 9.00-11.30; 12.00-17.00

2 DŮM UMĚNÍ

Masarykovo nám. 11, Znojmo
ÚT-SO 9.00-11.30; 12.00-17.00

3 ZNOJEMSKÝ HRAD

Hradní 10, Znojmo
květen až září ÚT-NE 9.00-17.00

4 ROTUNDA SV. KATEŘINY

Hradní 10, Znojmo
za vhodných klimatických podmínek
květen až září ÚT-NE 9.00-17.00

PAMÁTNÍK PROKOPA DIVIŠE

Znojmo-Přímětice
ověřeno dle domluvy na tel. čísle
736 465 085 nebo 515 225 261

ZŘÍCENINÁ HRADU CORNŠTEJN

katastrální území Břčov
červen až září PO-NE 9.00-17.00

Rezervace edukačních programů:

Monika Mažárová, muzejní pedagog
edukace@znojmuuz.cz
tel. 515 225 261

www.znojmuuz.cz

Projekt byl realizován s finanční podporou Ministerstva Kultury České republiky a Jihomoravského kraje.

JIHOMORAVSKÉ
MUZEUM VE ZNOJIMĚ

Jihomoravský kraj

MINISTERSTVO
KULTURY

Příloha č. 2

SEZNAM EDUKAČNÍCH PROGRAMŮ KE STÁLÝM EXPOZICÍM JIHOMORAVSKÉHO MUZEA VE ZNOJME

NÁZEV OBJEKTU	NÁZEV STÁLÉ EXPOZICE	PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	1. ROČNÍK ZŠ	2. ROČNÍK ZŠ	3. ROČNÍK ZŠ	4. ROČNÍK ZŠ	5. ROČNÍK ZŠ
DŮM UMĚNÍ	Staré umění Znojemska	Mistrův pomocník	Příběh domu č. 11				Paměť znojemských soch
	J.T.Fischer - medailerská tvorba			Za zlamanou gréší	Za zlamanou gréší		Zasloužená medaile
	Mince zemi Koruny české				Znojemský peníz	Znojemský peníz	Znojemský peníz
	Živá příroda Znojemska	Barevný život na louce Cesta z města Cesta z města II	Cesta z města Cesta z města II		Vyletníci aneb toučky znojemskou přírodou	Vyletníci aneb toučky znojemskou přírodou	Vyletníci aneb toučky znojemskou přírodou
MINORITSKÝ KLÁŠTER	Neživá příroda Znojemska					Geologie	Geologie
	Zbraně Orientu						Ryříř versus samuraj
	Černé řemeslo	Kouzlení s ornamenty		Řemeslo má zlaté dno			
	expozice Prokopa Diviše				Kuř vlněného vlnáleze	Kuř vlněného vlnáleze	Kuř vlněného vlnáleze
ZNOJEMSKÝ HRAD	expozice znojemského hradu	Hradem s princeznou	Hradem s princeznou	Na hradě a v podhradí	Křídlem kražem znojemským hradem Ze Starých pověstí českých	Křídlem kražem znojemským hradem	
OSTATNÍ	ostatní						
DŮM UMĚNÍ	Staré umění Znojemska						
	J.T.Fischer - medailerská tvorba	Zasloužená medaile					
	Mince zemi Koruny české						
	Živá příroda Znojemska	Na souši	Na souši				Na souši
MINORITSKÝ KLÁŠTER	Neživá příroda Znojemska						
	Zbraně Orientu						
	Černé řemeslo						
	expozice Prokopa Diviše						
ZNOJEMSKÝ HRAD	expozice znojemského hradu	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	
OSTATNÍ	ostatní						
DŮM UMĚNÍ	Staré umění Znojemska						
	J.T.Fischer - medailerská tvorba	Zasloužená medaile					
	Mince zemi Koruny české						
	Živá příroda Znojemska	Na souši	Na souši				Na souši
MINORITSKÝ KLÁŠTER	Neživá příroda Znojemska						
	Zbraně Orientu						
	Černé řemeslo						
	expozice Prokopa Diviše						
ZNOJEMSKÝ HRAD	expozice znojemského hradu	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	
OSTATNÍ	ostatní						

NÁZEV OBJEKTU	NÁZEV STÁLÉ EXPOZICE	6. ROČNÍK ZŠ	7. ROČNÍK ZŠ	8. ROČNÍK ZŠ	9. ROČNÍK ZŠ	STŘEDNÍ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ A GYMNAZIA
DŮM UMĚNÍ	Staré umění Znojemska					
	J.T.Fischer - medailerská tvorba	Zasloužená medaile				
	Mince zemi Koruny české					
	Živá příroda Znojemska	Na souši	Na souši			Co předcházel korunám?
MINORITSKÝ KLÁŠTER	Neživá příroda Znojemska					
	Zbraně Orientu					
	Černé řemeslo					
	expozice Prokopa Diviše					
ZNOJEMSKÝ HRAD	expozice znojemského hradu	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí	Paměť hradních zdí
OSTATNÍ	ostatní					

Příloha č. 3

Dotazník pro učitele 1. stupně základních škol

Dobrý den,

jmenuji se Kristýna Vránková a jsem studentkou PdF UP v Olomouci (obor U1ST). Dovoluji si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma *Spolupráce muzea a školy – Znojemska*. Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou využity pouze k vypracování diplomové práce.

Své odpovědi prosím kroužkujte. Pokud bude možné odpovědět více než jednou odpovědí, bude to u otázky naznačeno, na otázku s volnou odpovědí piště, prosím, čitelně. Pokud budete mít zájem o výsledky výzkumu, můžete se obrátit na můj email: vrankova.k@seznam.cz

Děkuji Vám za Váš čas a spolupráci.

1. Délka vaší pedagogické praxe:

- a) 1 – 3 roky
- b) 4 – 10 let
- c) 11 – 20 let
- d) 20 a více let

2. Máte ve svém ŠVP ZV zařazenou spolupráci s muzeem jako jeden z očekávaných výstupů?

- a) ano
- b) ne

3. Navštěvujete se svými žáky Jihomoravské muzeum ve Znojmě?

- a) ano
- b) ne

4. Pokud navštěvujete, zatrhněte, jak často:

- a) 1 x ročně
- b) 2 – 3 x ročně
- c) 4 x ročně
- d) vícekrát ročně

5. Kontaktoval Vás někdy některý pracovník muzea s nabídkou výstavy, edukačních programů apod.?

- a) ano
- b) ne

6. Pokud ano, jakou formou Vás pracovník muzea kontaktoval? (*lze zaškrtnout více než jednu odpověď)

- a) pošta (tištěná forma)
- b) email
- c) telefon
- d) osobní kontakt pracovníka muzea

7. Pokud ne, kontaktoval/a jste někdy Vy nebo škola muzeum se zájmem o jejich výstavy či nabídku edukačních programů?

- a) ano
- b) ne

8. Navázal/a jste Vy, popřípadě škola, na které vyučujete, s muzeem spoluprací dlouhodobějšího charakteru?

- a) ano
- b) ne

9. Pokud spolupracujete s muzeem dlouhodoběji, jaký charakter má Vaše spolupráce? (zakroužkujte tu nejčastější)

- a) muzeum Vás samo informuje o výstavách a nabídce edukačních programů
- b) vy nebo škola se informuje o výstavách a programech, které muzeum v současnosti nabízí
- c) s muzeem dlouhodoběji nespolečně pracujeme

10. Jste spokojeni se spoluprací s Jihomoravským muzeem ve Znojmě?

- a) ano
- b) ne

11. Měli byste větší zájem o spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znojmě?

- a) ano
- b) ne

12. Je pro Vaši výuku spolupráce a navštěvování muzea přínosné?

- a) ano
- b) ne

13. Které expozice a edukační programy preferujete dle témat? (*Ize zaškrtnout více než jednu odpověď)

- a) historie
- b) kultura
- c) příroda
- d) finanční gramotnost

14. Pokud by se podle Vás dalo na spolupráci školy a Jihomoravského muzea ve Znojmě něco zlepšit, co by to bylo:

15. Je něco, co by se podle Vás dalo vylepšit na edukačních programech Jihomoravského muzea ve Znojmě?

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kristýna Vránková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Spolupráce muzea a školy - Znojemsko
Název v angličtině:	Cooperation between the school and the museum - Znojemsko
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na spolupráci muzea a základní školy. V teoretické části se zabýváme muzeem jako vzdělávací institucí, jsou zde objasněny základní pojmy muzejní pedagogiky a její návaznost na školní vyučování. Rovněž je zde popsána vzájemná spolupráce muzea a školy. Podrobně také představujeme Jihomoravské muzeum ve Znojmě s jeho stálými expozicemi a edukačními programy. V empirické části je představen samotný výzkum, který zjišťuje na jaké úrovni je spolupráce mezi Jihomoravským muzeem ve Znojmě a základními školami v samotném městě i jeho okolí.
Klíčová slova:	muzeum, muzejní pedagogika, muzejní edukace, spolupráce, škola, RVP ZV, Jihomoravské muzeum ve Znojmě
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on the cooperation of museums and elementary schools. In the theoretical part we deal with the museum as an educational institution, here we explain the basic concepts of museum pedagogy and its connection with school teaching practice. Also, there is a description of the mutual cooperation between museums and schools. We detail the South Moravian Museum in Znojmo with its permanent exhibitions and educational programs. The empirical part introduces the research itself, which determines the level of cooperation between the South Moravian Museum in Znojmo and the elementary schools in the city itself and its surroundings.
Klíčová slova v angličtině:	museum, museum pedagogy, museum education, cooperation, school, RVP ZV, South Moravian Museum in Znojmo
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Muzejní regionální učebnice Příloha č. 2: Seznam edukačních programů ke stálým expozicím JMM Příloha č. 3: Dotazník pro učitele 1. stupně ZŠ
Rozsah práce:	92 stran + 3 přílohy
Jazyk práce:	Český jazyk